

NOSITEL
VYZNAMENÁNÍ
ZA BRANNOU
VÝCHOVU
I. a II. STUPNĚ

ČASOPIS PRO ELEKTRIKY
A AMATÉRSKÉ VYSÍLÁNÍ
ROČNÍK XXXI/1982 • ČÍSLO 10

V TOMTO SEŠITĚ

Náš interview	361
Dopis měsíce	363
Amatérské radio svazarmovským ZO	364
Klíčovací pracoviště pro soutěže v telegrafii	364
Amatérské radio mládeži	366
R15	367
Úvod do praxe elektroniky	368
Amatérské radio seznamuje	
Zkušební desky bez pájení	369
Jak na to	370
Tyristorový cyklováč střeračů	371
Měřič indukčnosti 1 μ H až 1 H	373
Konvertor z kódu BCD na binární	376
AR k závěrům XVI. sjezdu KSČ – mikroelektronika	377
Regulátor teploty s IO MAA723	377
Zlepšení kresby převodníků SN7447	378
Inteligentná sonda	379
Programy pro praxi i zábavu	380
Mikropočítače a mikroprocesory (10)	381
Pětímístný čítač 0 až 100 MHz (dokončení)	385
Krystalem řízený generátor AFSK	391
Amatérské radio branné výchově	394
Četli jsme	397
Inzerce	398

AMATÉRSKÉ RADIO ŘADA A

Vydává ÚV Svazarmu ve Vydavatelském NAŠE VOJSKO, Vladislavova 26, 113 66 Praha 1, tel. 26 06 51-7. Šéfredaktor ing. Jan Klíbal, zástupce šéfredaktora Luboš Kalousek, OK1FAC. Redakční rada: RNDr. V. Brunnhofer, V. Brzák, K. Donát, V. Gazda, A. Glanc, I. Harminec, M. Háša, Z. Hradský, P. Horák, J. Hudec, ing. J. T. Hyán, ing. J. Jaroš, doc. ing. dr. M. Joachim, ing. F. Králík, RNDr. L. Kryška, J. Kroupa, ing. E. Mácik, V. Němec, RNDr. L. Ondřík, CSC, ing. O. Petráček, ing. F. Smolík, ing. E. Smutný, V. Teska, doc. ing. J. Vackář, CSC, laureát st. ceny KG, J. Vorlíček, ing. J. Zima. Redakce Jungmannova 24, 113 66 Praha 1, tel. 26 06 51-7, ing. Klíbal, I. 354, Kalousek, OK1FAC, ing. Engel, Hofhans I. 353, ing. Myslík, OK1AMY, Havliš, OK1PFM, I. 348, sekretariát M. Trnková, I. 355. Ročně vyjde 12 čísel. Cena výtisku 5 Kčs, pololetní předplatné 30 Kčs. Rozšiřuje PNS. Informace o předplatném podá a objednávky přijímá každá administrace PNS, pošta a doručovatel. Objednávky do zahraničí vyřizuje PNS – ústřední expedice a dovoz tisku Praha, závod 01, administrace vývozu tisku, Kalfkova 9, 160 00 Praha 6. V jednotkách ozbrojených sil Vydavatelském NAŠE VOJSKO, administrace, Vladislavova 26, 113 66 Praha 1. Tiskne NAŠE VOJSKO, n. p. závod 08, 162 00 Praha 6, Liboc, Vlastina 710. Inzerce přijímá Vydavatelském NAŠE VOJSKO, Vladislavova 26, 113 66 Praha 1, tel. 26 06 51-7, I. 294. Za původnost a správnost příspěvků ručí autor. Redakce rukopisů vrátí, bude-li vyzdán; a bude-li připojena frankovaná obálka se zpětnou adresou. Návštěvy v redakci a telefonické dotazy po 14. hodině. Č. indexu 46 043. Rukopisy čísla odevzdány tiskárně 6. 9. 1982. Číslo má podle plánu vyjít 25. 10. 1982. © Vydavatelském NAŠE VOJSKO, Praha.

NÁŠ INTERVIEW

s MUDr. Jiřím Khunem, ředitelem OÚNZ v Benešově u Prahy, o využití výpočetní techniky ve zdravotnictví.

Počítače pronikají postupně do všech oborů lidské činnosti. Jedním z nich je i zdravotnictví – i když v tomto oboru jejich uplatnění není tak nasnadě, jako např. v oborech technických. Co k tomu můžete říci?

„Počítače si své uplatnění ve zdravotnictví již bezesporu našly, v „medicině“, především v oblasti diagnostiky, si uplatnění teprve hledají. Stručně řečeno – nikdo dnes nepochybuje o přínosu počítačů ve sféře administrativně-správní, řídicí, provozní atd., po počáteční nedůvěře se počítače uplatnily i v řízení procesů ve vztahu k pacientům, jako např. v biochemické laboratorii atd., zatím však je problémem počítač jako prostředek nebo jeden z prostředků diagnostiky. Celý problém ve stručnosti spočívá v tom, že není

Vím, že jste byli jedním z prvních zdravotnických pracovníků, na nichž se počítače zavedly, máte tedy dlouholeté zkušenosti s jejich využíváním. Jak byste charakterizoval jejich přínos pro OÚNZ a jeho pracovníky?

„První zkušenosti ze zavádění výpočetní techniky nebyly nejružovější, v tom hrála roli naše nezákušenost a především konzervatismus, vlastní každému zaběhnému systému. Bylo třeba přizpůsobovat myšlení možnostem počítačů – a nikoli naopak, výsledky se pak dostavily. Výpočetní technika nás časem naučila i globální skromnosti ve smyslu „nikdy nic nikdo nemá mít za definitivní“, naučila nás, že „všechno může být jinak“. Kromě toho dnes vidíme, že ekonomická návratnost nákladů na pořízení počítače by především ve zdravotnictví mohla být a v některých případech i je značná. V technicko-ekonomické administrativě ušetřil počítač pracovní síly, v biochemické laboratorii zlepšil průchodnost (větší množství a přesnější vyšetření za kratší čas), již dnes umožňuje v některých případech efektivnější léčení, jako objektivní a nepodplatitelná kontrola je pro vedení OÚNZ nenahraditelný atd. Měli jsme ovšem štěstí, neboť to, že nám výpočetní technika dnes slouží velmi uspokojivě, je

MUDr. Jiří Khun, ředitel OÚNZ Benešov

dostatek jednoznačných informací, na jejichž základě by mohl počítač rozhodnout o diagnóze a tím i o optimální léčebné metodě. Jde o to, najít veličiny, vyjádřitelné fyzikálními jednotkami, jejichž vyhodnocením by bylo možno jednoznačně stanovit diagnózu. Jen pro představu – k určení diagnózy by podle současných představ bylo třeba asi 5 až 10 tisíc diagnostických informací. Takové množství informací prakticky nemůže člověk zvládnout, diagnóza stanovená počítačem by proto byla objektivnější, vyloučila by se empirie, navíc by bylo možno zavést určitou standardizaci léčebných postupů, což by přispělo k efektivnějšímu léčení, zbavenému subjektivity – zatím však takový soubor dat, který by to vše umožnil, neexistuje; z nejrůznějších příčin nejsou ani přesně stanoveny postupy matematického zpracování již shromážděných údajů, ať již z lékařského, nebo analytického hlediska.

zásluhou několika činitelů, jednak naší tvrdohlavosti, s jakou jsme šli za vytčenými cíli, a jednak v neposlední řadě i velmi dobré party schopných nadšenců, kteří pracují ve Středisku aplikované kybernetiky při OÚNZ. Přístup lékařů k celé problematice je zatím vlažný, o to více fandovství pro věc však projevují technici, jejichž zásluhou pracují všechny naše počítače prakticky bez závad od doby instalace dodnes. Oni se ovšem nezaměřují pouze na údržbu a opravy počítačů, ale vyvíjejí i různá přídavná zařízení, různé doplňky ke stávajícím zařízením, pracují na koncepčních otázkách atd. Naše počítače musí řešit zatím asi 36 skupin nejrůznějších úloh, na dalších se pracuje, přitom se jednotlivé programy stále zdoko-

nalují. Vždy se snažíme společně o to, aby počítač nebyl degradován na psací stroj, aby byly jeho možnosti využity, aby jeho programové vybavení odpovídalo jeho možnostem, aby se jeho možnosti využívalo k zlepšování kontinuity léčebné-preventivní péče, aby výsledky jím zpracovaných úloh poskytl i údaje, které by umožnily vyšší účinnost řídicí práce. Proto každá nová skupina úloh začíná společným sezením zdravotníků a programátorů-analytiků a vyslechneme každého, kdo má k problému věcný přístup, neboť věcná diskuse nad problémy vede k žádoucím výsledkům. Jsou samozřejmě i nejruznější problémy, např. v současné době řešíme otázku neefektivnějšího způsobu pořizování dat uživatelem, uvažuje se o čárkovém kódu i o dalších technikách, zatím se však k definitivnímu řešení nedošlo, i když v současné době pořizuje klasickým způsobem data pro počítače již několik skupin uživatelů (dietní sestry, mzdové účetní, laborantky v biochemické laboratoři, osobní oddělení, ředitel a jeho sekretářka atd.).

Výpočetní technika je dosud bez pracovníků výpočetního střediska nemyslitelná. Podle mého názoru je však dobrý „výpočetář“ nejen pro nás, ale pro každý OUNZ požehnaním, ať je to technik, udržující nebo vyvíjející laboratorní přístroje, či technik nebo programátor počítače. Je i jejich zásluhou, že finanční náklady, věnované státu na zdravotní péči o občany, jsou a budou vynakládány stále

efektivněji a ve prospěch dokonalejší zdravotnické péče.

Kolik počítačů pracuje v OUNZ a jaké úkoly řeší?

V OUNZ Benešov pracuje celkem osm počítačů. První počítač slouží oddělením ARO a JIP (jednotka intenzivní péče) ke sledování a monitorování vitálních funkcí pacientů. K počítači jsou připojeny výstupy EKG, snímačů dechu, tepu atd., takže lékař může kdykoli klávesnicí požádat o informace o průběhu sledovaných veličin za zvolenou časovou jednotku (obr. 1), což umožňuje operativně zasáhnout do léčby. Kromě toho počítač v případě odchylky sledovaných veličin od zvolených mezí hlásí zvukem nebo světlem tento stav a je tedy možný okamžitý zásah. Počítač je typu DataSaab D5/30, má vnitřní paměť 44K slov a diskovou paměť 10M byte.

Druhý počítač, Varian V76, pracuje od doby své instalace pro biochemickou laboratoř, řídí technologické procesy, tj. příjem vzorků, vlastní technologii jejich zpracování a výdej výsledků. Právě třeba zde jsme ověřili, jakým pomocníkem může být počítač – při zavedení malé mechanizace se mírně prodloužily doby příjmu vzorků i výdeje výsledků a zkrátila se vlastní technologie, při zavedení počítače zůstala doba příjmu vzorků stejná a výrazně se zkrátila jak doba vlastní technologie, tak výdeje výsledků.

Tento počítač má vnitřní paměť 32K slov a vnější diskovou paměť 10M byte.

Třetí počítač, DataSaab D15, slouží poliklinice k řešení administrativně-správních úloh, vyhodnocuje podle vybraných ukazatelů činnost obvodních lékařů, zve pacienty na vyšetření a kontroly, dělí na očkovaní, dárce krve k odběru apod. Opět co nejstručněji: počítač zabezpečuje kontinuitu léčebné preventivní péče, šetří čas lékaře, který nemusí např. hlídat lhůtník a vést si záznamy. Počítač sleduje též data kolem pracovních neschopností, analyzuje pracovní i nepracovní úrazy atd.

Počítač má vnitřní paměť 32K slov a vnější diskovou 20M byte.

Čtvrtý počítač slouží HTS – hospodářsko-technickým službám. Zpracovávají se na něm mzdy včetně tisku složenek a soupisu platidel pro banku, investice, evidence základních prostředků. V tomto oboru počítač výrazně zrychlil a zpřesnil práci, zavedl pořádek do agend a umožnil dokonale kontrolovat vše, co kontrolu vyžaduje.

Počítač pro HTS je typu DataSaab D15, má vnitřní paměť 24K slov a vnější 20M byte.

Pátý počítač, DataSaab D15, slouží pro potřeby řízení OUNZ. Zpracovává registr obyvatel celého okresu, jejich příslušnost k určitému lékaři a další potřebné údaje. Počítač se využívá i v přípravě průběhu řídicích porad, do paměti se např. vkládají úkoly z porad a počítač podává zprávu o neplnění – vedení pak může podniknout příslušné kroky – prostě a jednoduše: pro řízení je počítač neocenitelný, neboť převzal nutnou administrativu, ulehčil práci sekretářkám i řídicím pracovníkům, kteří mohou ušetřený čas věnovat tvůrčí činnosti, k níž jim počítač podle potřeby dodává potřebné informace v potřebném rozsahu.

Počítač má vnitřní kapacitu 32K slov a vnější 40M byte.

Šestý počítač, DataSaab D15, slouží lékařské službě, nejruznějšímu výkaznictví a jako rezerva při poruše některého z ostatních počítačů. Uvažují-li se, že se v okrese vydá ročně kolem 500 000 lékařských předpisů, je třeba pro tvorbu plánu a ke kontrole značné množství informací; počítač celou agendu zvládne snadno a navíc lze kdykoli zjistit, „za kolik“ ten či onen lékař léčí, lze pořídit přehled nákladů na léčení – pokud jde o cenu léků – pro jednotlivé profesní skupiny obyvatel atd.

Tento počítač má vnitřní paměť 24K slov a vnější 20M byte.

Sedmý počítač, DataSaab D5/30, slouží kromě jiných úkolů (metabolické bilance, biochemický sklád, biochemická statistika, acidobazická rovnováha) k řešení nejruznějších nárazových úkolů.

Má vnitřní paměť 44K slov a vnější 20M byte.

Osmý počítač, DataSaab D15, se používá k řešení otázek kolem nemocnice – slouží pro přijímací kancelář, vede evidenci obložnosti, eviduje opakované přijetí pacientů v nemocnici, příslušnost pacientů (bydli či nebydli v okrese). Dále zpracovává agendu kolem stravování pacientů (např. podle počtu různých diet vypočítává množství potravin, které je třeba vydat ze skladu, optimalizuje jídelníček a složení jídel podle toho, co je vzhledem např. k roční době k dispozici, vypočítává biologickou hodnotu stravy. Počítač má vnitřní kapacitu 24K slov a vnější 20M byte.

K dispozici máme dnes několik set programů, domníváme se, že k ještě větší efektivnosti využití počítačů by bylo třeba zajistit výměnu programů mezi OUNZ, které počítače používají, popř. mnohem

OUNZ BENEŠOV
ODDĚLENÍ ARO

1982-08-24 13.15

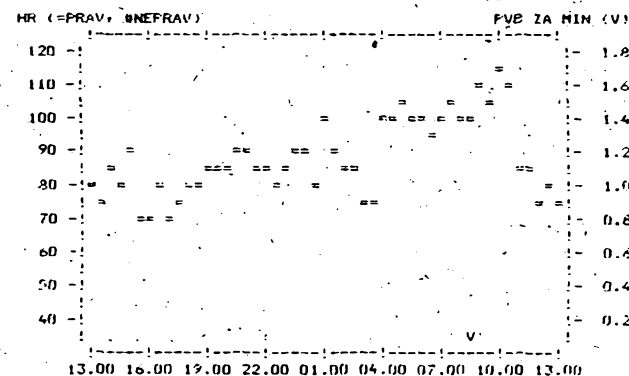
STRANA 1

*** ZPRÁVA O MONITOROVÁNÍ ***

00 1982-08-23 13.00 DO 1982-08-24 13.00

JMEHO: ROMNE CÍSLO:

PRIJAT: 1982-08-14 10.02 PROPUSTEN :

ALARMY (L+), MEDIKACE (M), VYKONY (A) A KOMENTARE (C):

DEN	MO	ZPRÁVA NEBO KOMENTAR
23	22.35	* BLOKADA QRS
24	08.11	** 2-3 PVB
	08.18	*** ASYSTOLA
	08.32	* TACHYKARDIE (122/MIN)
	08.46	* TACHYKARDIE (122/MIN)
	08.50	* BLOKADA QRS
	09.00	* TACHYKARDIE (125/MIN)
	09.02	** NOVY QRS
	09.25	* BLOKADA QRS
	09.31	* TACHYKARDIE (122/MIN)
	09.32	* BLOKADA QRS
	09.47	* TACHYKARDIE (122/MIN)
	11.29	* BRADYKARDIE (45/MIN)

pružněji si vzájemně vyměňovat informace i z této oblasti, oblasti výpočetní techniky.

Ještě bych se rád zmínil o jedné věci – naše zkušenosti z provozu a konstrukce nejrůznějších elektronických zařízení a z výpočetní techniky jsme před časem nabídli našemu monopolnímu výrobci elektronických lékařských zařízení, n. p. TESLA Valašské Meziříčí. Nabídli jsme např., že bychom mohli upravit počítač JPR 12 k účelům monitorování vitálních funkcí pacientů, tzn. že bychom ho vybavili příslušným software a doplnili hardware. Byli jsme překvapeni absolutním nezájmem výrobce o spolupráci, která by podle našeho názoru mohla vést alespoň k potřebným inovacím jejich výrobků. Je to škoda, jak se domnívám, pro obě strany.

Neuvažujete též o využití mikropočítačů?

Uvažovali jsme samozřejmě i o nasazení mikropočítačů, a to např. v ordinacích obvodních lékařů. Představujeme si to asi takto: všechny údaje o pacientech by měl lékař na pružných discích, při jednotlivých návštěvách pacienta by si vždy lékař na displeji ze všech údajů zjistil to, co potřebuje, a popř. po vyšetření údaje na disku doplnil. Mikropočítač by mu nahradil čas, strávený jeho obsluhou, vyhotovením předpisu (receptu) a zprávy pro odborného lékaře. Tak by potom všechny zdravotní údaje byly soustředěny na jed-

nom místě a i při případném přestěhování pacienta či změně ošetřujícího lékaře by byly vždy k dispozici, což by jistě ve velkém množství případů pomohlo k efektivnějšímu léčení. Navíc by se mohly potřebné nebo sledované údaje „nahrát“ i do centrálního počítače a být pomůckou např. k lepšímu a kvalifikovanějšímu řízení léčebně-preventivní péče a lékařské pohotovostní služby. Kromě jiného by byl velmi urychlen přístup pacienta léčebnými zařízeními a ušetřený čas by mohl být věnován otázkám prevence, problémům optimalizace léčebných postupů a podobně.

Uvažujeme i o zavedení mikropočítačů např. v lékařské službě a jinde. V současné době naši technici pracují např. na konstrukci přídavných zařízení k využití mikropočítače Ohio v oddělení nukleární medicíny.

Co kromě toho plánujete do budoucnosti?

Především chceme vybudovat banku dat a dále rozšířit činnost počítačů i na ta oddělení, která jich dosud nevyužívají, např. RTG, hematologii, nukleární, patologii, rehabilitaci a funkční laboratoř. Banka dat by podle našich představ měla poskytovat potřebné údaje všem lékařům, především pohotovostní službě, aby každý lékař předem a rychle věděl, „s kým má tu čest“, aby měl přehled o chorobách, které pacient prodělal, o tom, jak se léčil,

o očkování a přeočkování, o tom, jaký je jeho zdravotní stav vůbec atd. Banka dat by umožnila také poznat celkový zdravotní stav obyvatele, čehož by mohlo být využito např. v plánu léčebně-preventivní péče. V bance dat by měly být uloženy i informace k diagnózám a prognózám a pochopitelně pokud možno všechny aktuální medicínské informace i správní informace, nutné ke kvalitní a efektivní řídicí práci. To vše by opět pomohlo dále zmenšit podíl subjektivního a empirického rozhodování jak při léčení, tak v řídicí práci a zdokonalit funkci zdravotnických zařízení. Na základě dosavadních zkušeností se domnívám, že společnými silami tohoto cíle dosáhnout můžeme, limitujícím činitelem jsou vlastnosti používané techniky.

Děkují Vám za rozhovor a přeji Vám do další práce mnoho zdaru. Chtěl byste ještě něco dodat?

Zcela na závěr bych rád uvedl, že i přes velmi těžké začátky bych se do propagace a zavádění výpočetní techniky v OUN pustil i dnes znovu, kdybych věděl, že najdu stejnou partu nadšenců, jaká pracuje na problémech výpočetní techniky u nás v posledních letech. Jsem totiž pevně přesvědčen, že počítače mají ve zdravotnictví své místo, že, mám-li se vyjádřit obrazně, jsou popelky, které si své prince (zdravotnické) nakonec i přes nejrušnější potíže najdou a vezmou.

Interview zpracoval Luboš Katousek

DOPIS MĚSÍCE

Vážená redakcia,

nie pochýb o tom, že dramatické audiovizuálne pásmo bez potrebného zvukového efektu je najviac ochudobnené práve o dramatickosť. Zvukové efekty sú dôležitou zložkou audiovizuálnej tvorby. Význam zvukového efektu vedú najlepšie ohodnotiť samotní tvorcovia programov. A sú to práve oni, ktorí najčastejšie poukazujú na ich nedostatok. Je pravdou, že množstvo jednoduchých zvukových efektov si možno vyrobiť aj amatérsky. Avšak je to časovo a technicky náročná práca so stálym rizikom, že výsledok nemusí zodpovedať očakávaniu.

Odborné poroty na festivaloch audiovizuálnej tvorby Vzáarmu už nie raz stačili vytýkať tvorcovi, že zabudli zaradiť do svojich programov určité zvukové efekty, čím mohli podstatne umocniť pôsobivosť diela. Odpoveď bývala rovnaká – odkiaľ ich máme získať. Doposiaľ vydané dve gramofonové platne zvukových efektov sú iba prestárym torzom.

Riešenie však treba nájsť ak chceme, aby Vzáarm i naďalej rozvíjal účinnú tvorbu. Východisko možno hľadať, povedzme, v spolupráci Vzáarmu s československým rozhlasom, filmom či televíziou pri výrobe a poskytovaní efektov hifi klubom, vo vydávaní nových efektov na gramofonových platniach alebo magnetofonových páskach, v zriaďovaní požičovní zvukových efektov a iné.

Nájde táto myšlienka, a zároveň aj požiadavka tvorcu audiovizuálnych programov, odozvu?

Ján Moczerňuk
Hifi klub Dubnica

Vážená redakcie!

Dne 27. 4. 1982 som si prečítal v AR 4/82 príspevek týkajúci sa antistatické úpravy prístroje MP 80-100 µA.

Prístroj bol vyroben v našom závode v září 1981 jako součást dodávky 330 ks pro n. p. Technomat. Průběh přístroje je vyroben z dovozního AS polymeru Kostil. Pro zamezení vzniku el. stat. náboje je z vnitřní strany opatřeno nátěrem antistatického činidla Etoxon EPA. Toto opatření zaručí, že po přetření přístroje jehleční nebo flanelovým hadříkem klesne výchylka do 10 s do nulové polohy. V případě,

že se tak nestane, došlo k narušení vnitřní antistatické vrstvy, nebo byla nekvalitně provedena. Vzhledem k tomu, že závadu nelze na dálku posoudit, žádáme zákazníka o zaslání uvedeného přístroje k opravě, která bude obratem provedena.

Závěrem uvádíme, že v příslušném výrobním středisku se vyrobí měsíčně cca 14 000 ks přístrojů MP 40-120. Přístroje jsou kusově kontrolovány. Reklamáce tohoto druhu se nevyskytla od roku 1969. Není tedy možno uvádět tuto závadu jako typickou a tím veřejně uvádět v pochybnost práci pracovníků výrobního střediska a podniku!

S pozdravem

Oldřich Vymazal kontrolor
Jiří Buchta technolog
k. p. Metra Blansko

K dopisu redakce dodává: 1. Závada nebyla uvedena jako typická, 2. Zákazníkovi byl přístroj vyměněn.

O potížích, které musí někdy radioamatér překonávat, svědčí dopis, který jsme do redakce dostali od čtenáře z Frýdku Místku; ve snaze zajistit nápravu otiskujeme podstatné části z dopisu i z příloh, které jsme obdrželi současně. Již dlouhou dobu sháním keramické trimry TP 011, ale i jiné typy keramických trimrů. Nevím, kde bych tyto trimry sehnal, dokonce jsem psal i výrobci, a přikládám jeho odpověď.

Pšcolka Tomáš

Sdělení výrobce čtenáři:

TESLA Hradec Králové nám předala Váš dopis, kterým žádáte zaslat potenciometry TP 011. Bohužel ani my jako výrobní závod VAM nemůžeme vyhovět. Váš dopis předáváme TESLE ELTOS Uherský Brod. Zde mají zásilkovou službu a mimo hodnoty 3K3, 33K a M1 mají od nás potenciometry na III. čtvrtletí odeslat. Chybějící hodnoty jim sdělíme během října. Věříme, že Vám vyhoví a zůstáváme s pozdravem

TESLA Lanškroun k. p.
Odbor odbytu

Nakonec sdělení zásilkové služby:

K Vaší objednávce (dotazu) sdělujeme: požadované keramické trimry neodbytné. Li-tujeme, že jsme Vám nemohli vyhovět.

Podáváme Vám tuto zprávu a jsme s pozdravem

Míru zdar

TESLA ELTOS

odborový podnik

zásilková služba

688 19 Uh. Brod, PS 46

Kdo poradí našemu čtenáři, jak uniknout ze začarovaného kruhu?

S čs. radioamatérem si chce dopisovat Piotr Adamiak, Piaski 7, 88-182 Bachorć, PLR.

• • •

Čas od času se stává, že jsou v otištěných schématech nebo v nákresech desek s plošnými spoji chyby. Můžete mi sdělit, zda se tyto chyby v časopisu opravují? (J. Badalec, Třinec).

Chyby v otištěných materiálech opravujeme pod titulkem OPRAVA právě v této rubrice a kromě toho je vždy v obsahu ročníku uvedeno u každého článku číslo a strana, na níž byla chyba a její oprava zveřejněna – pokud je ovšem článek a oprava k němu ve stejném ročníku. Opravy chyb v článcích z jiných ročníků jsou soustředěny v obsahu ročníku na jednom místě pod titulkem OPRAVA.

• • •

Dostali jsme do redakce dopis se zkušenostmi ze stavby automatického expozičního spínače podle AR A12/81, v němž konstruktéři uvádějí, že přístroj podle popisu pracuje uspokojivě, že však reaguje na všechny rušivé impulsy ze sítě. Závadu doporučují odstranit tím, že se připojí elektrolytický kondenzátor 100 µF/15 V paralelně ke startovacímu tlačítku T11. Děkujeme S. Dittrichovi a L. Švarcovi za upozornění a za vylepšení přístroje.

• • •

K mnoha dotazům osobním, telefonickým i z radioamatérských pásem sdělujeme, že nová prodejna podniku Klenoty s radiotechnickým výrobním materiálem je v Praze 3, Husitská 92 (naproti vchodu do tunelu do Karlína).

OPRAVA

Opravte si, prosíme, desku s plošnými spoji Q27: na desce chybí spoj napájecího napětí na vývod 74 integrovaného obvodu. Deska byla uveřejněna v AR A4/82 na str. 127.

V AR A1/82 na str. 29 byla nedopatřením otištěna deska s plošnými spoji Q09 (její levá část na straně) zrcadlově. Kromě toho je třeba při zapojování přístroje propojit výstupy z odporů R4 a R5 s emitorovými odpory vstupů A₄ až D₄ a A₅ až D₅ drátovými spojkami – na což nebylo v článku upozorněno.

A/10
82

Amatérské RADIO

363

Na levém snímku klíčovací pracoviště při disciplíně klíčování a příjem na přesnost. Rozhodčí Stano Kuchyňa, OK2KR, závodnice Jitka Hauerlandová, OK2DGG. Pravý snímek představuje některé z těch, kteří dbají o organizační a technické zabezpečení soutěží v telegrafii u nás. Zleva Honza, OK1DJF, Robert, OK1AUS, Zdeněk, OK1DDR, Jarka, OK1DER, Vláda, OK1FVV, a Vláda, OK1DID. Klíčovací pracoviště na snímku (autoři OK1FVV a OK1HX) je moderní konstrukce s IO a seznámíme vás s ním v některém z příštích čísel

Klíčovací pracoviště pro soutěže v telegrafii

Telegrafie je jedním z mála radioamatérských sportů, které kladou skutečně nevelké nároky na technické vybavení běžných soutěží. Na tuto skutečnost se však také často hřeší, zejména při přípravě pracovišť pro disciplíny klíčování na rychlost a klíčování a příjem na přesnost. Kvalita a hlasitost tónu bývá nejednou příčinou nespokojenosti závodníků.

Otázka zhotovení klíčovacího pracoviště byla již jednou na stránkách AR řešena, a to cestou úpravy bzučáku Cvrček. Toto řešení však vyhoví nejvýše pro soutěže III.

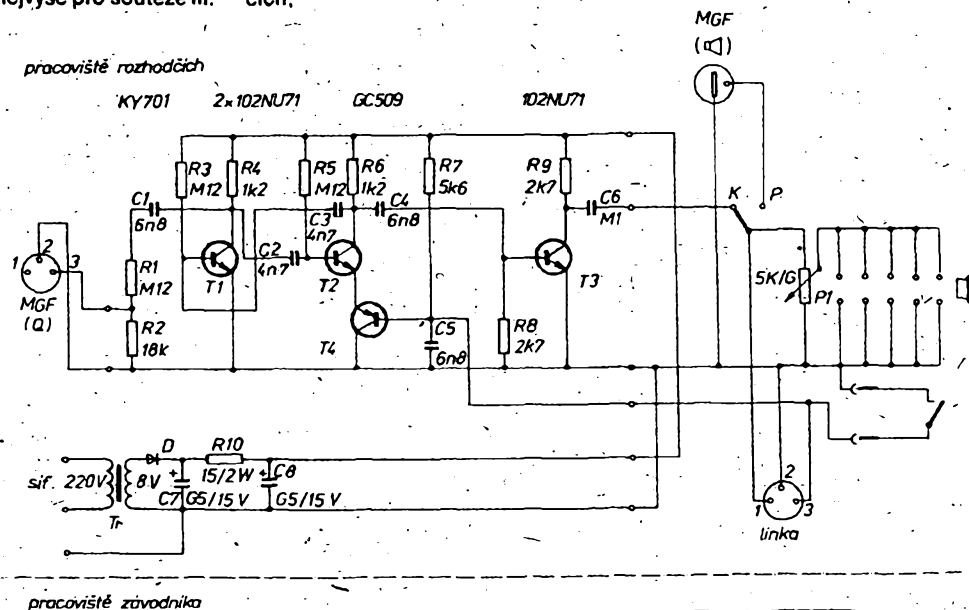
kvalitativního stupně, protože neumožňuje připojení sluchátek pro větší počet rozhodčích, hlasitost tónu bzučáku není dostačující.

Dobré klíčovací pracoviště musí splňovat tato kritéria:

1) splnění technických nároků pravidel a dalších předpisů, zejména dostatečná hlasitost a správný kmitočet tónu, nízká úroveň klíčovacích nárazů, možnost oddělení pracoviště závodníka a rozhodčích;

2) možnost operativní obsluhy, univerzální použití pro různé stupně soutěží; 3) snadná zhotovitelnost, dostupnost a přijatelná cena použitého materiálu.

Jako jedno z možných řešení se osvědčilo zapojení na obr. 1. Jedná se o běžný multivibrátor (T1, T2) doplněný nf zesilovačem (T3) a klíčovacím obvodem (T4), zařízení je napájeno jednocestným usměrňovačem. Vstup nf zesilovače je vyveden na přepínač zároveň s výstupem nf zesilovače připojeného magnetofonu. Přepínač jeden z těchto výstupů připojuje na regulovatelné výstupy vysokoimpedančních sluchátek a umožňuje volbu režimů klíčování – příjem. Přímou z multivibrátoru přes odporový dělič je vyveden výstup pro nahrávku klíčování magnetofonem.

Na pracovíšti rozhodčích jsou k dispozici zdířky pro připojení sluchátek tří rozhodčích a případně další obsluhy, undulátoru, klíče, regulace hlasitosti, přepínač režimů pracovíště a přípojky pro magnetofon. Na pracovíšti závodníka jsou k dispozici zdířky pro sluchátka a klíč závodníka a případně obsluhy a regulace hlasitosti. Obě pracovíště lze propojit běžnou trojlinkou délky řádu desítek metrů.

Pracovíště nemá regulaci výšky tónu. Pravidla tuto regulaci nepředepisují, naopak dokument „Pokyny pro technické zabezpečení telegrafie“ stanoví pro podobná zařízení kmitočet 750 ± 50 Hz. Časté diskuse o nutnosti regulace pramení pouze z výskytu nesprávných klíčovacích pracovíšť.

Zařízení je osazeno libovolnými levně dostupnými součástkami, transformátor

je běžný zvonkový. Při konstrukci je třeba pamatovat na dodržení příslušných bezpečnostních ustanovení ČSN.

Uvedení pracovíště do chodu nebude činit potíže. Péči si vyžádá pouze nastavení kmitočtu volbou kondenzátorů C2, C3 (řádově jednotky nF) a klíčovacího obvodu s tranzistorem T4. Tento obvod není zbytečný, protože jednak umožňuje nastavení vhodného tvaru značky, jednak potlačuje změny výšky tónu vzniklé nedokonalými kontakty klíče s případným větším odporem spojovací linky. Kondenzátor C5 zároveň blokuje pracovíště před pronikáním vř. napětí silných rozhlasových vysílačů. Potíže se mohou vyskytnout po připojení magnetofonu vznikem známých „dvojích zemí“, které se projeví silným brumem v nahrávce. Snadno je odstraníme úpravou nahrávací sňůry.

Popsané pracovíště plně splňuje vytčená kritéria a v praxi se dokonale osvědčilo (seznámili se s ním např. závodníci na mistrovství ČSSR v roce 1980). Z ryze technického hlediska je elektronika tohoto klíčovacího pracovíště dosti zastaralá. Jednou z příčin této skutečnosti je cena radiotechnického materiálu na maloobchodním trhu. V současnosti již existují plně automatická klíčovací pracovíště s číslicovým měřením času odvozeným z kmitočtu krystalového oscilátoru a řízením režimu pracovíště pamětí PROM. Je však třeba vzít v úvahu, že klíčovací pracovíště bude využito jen několikrát ročně, a vysoké finanční náklady a úsilí vynutě na shánění méně dostupných součástek by nebyly efektivní, zejména u okresních a krajských soutěží.

OK1DJF

Bývalo dosti ustáleným zvykem nasazovat ženichovi po svatebním obřadu ohlávku, aby se hned naučil tahat jako kuň.

Zcela jinak si to zařídil Daniel Glanc, OK1DIG, který se svou nevěstou Monikou Šádkovou hned po sňatku stavěl anténní stožár, aby si nevěsta už zpočátku uvědomila, že být manželkou radioamatéra není vůbec nic lehkého, a aby Dan nemusel

později používat slogan OK1FF „Uvědom si, že to rádio tady bylo dřív než ty...“.

Vlevo novomanželé se svatebními hosty pod právě postavenou anténou a vpravo Dan s Nađenkovým širokopásmovým dipólem pro VKV (svatební dar Edy Liebicha, vedoucího prodejny pro domácí kutily) před libeňským zámečkem 20. srpna 1982.

-asf

Majstrovstvá SSR rádioamatérů – techniků

Viacročná tradícia poriadania technických súťaží rádioamatérů v SSR nebola porušená ani tohto roku. Bola usporiadaná v dňoch 14. až 16. mája v Kováčovej starostlivosťou OV Zväzarmu Nové Zámky za dobrej spolupráce okresnej rádioamaterskej rady vedenej jej tajomníkom P. Ostrožlíkom a predsedom J. Masarovičom, OK3CGC. Majstrovstvá sú vyvrcholením snaženia jednotlivcov, ktorí prešli náročnými okresnými a krajskými kolami, a niet preto divu, že sa sem dostali skutočne len tí najlepší, medzi ktorými sme poznali súťažiacich aj z predchádzajúcich ročníkov.

Súťažné stavebnice navrhla technická komisia SÚRRA (Loman, Urda, Maconka) a s veľkou precíznosťou ich pripravilo RVKS v B. Bystrici (žiaľ naposledy, pretože RVKS od 1. 7. 1982 už neexistuje...).

Najúspešnejšie si viedli súťažiaci zo západoslovenského kraja, ktorí až na kategóriu A „zobrali“ všetky zlaté medaile.

Nad organizáciou preteků, pohodou a zdravou súťažnou atmosférou môžeme vysloviť plnú spokojnosť, čím vlastne

Ivan Svorčík z Levíc patrí medzi veľké talenty rádioamatérů-techniků

chválime okrem organizátorů aj celú technickú komisiu SÚRRA, ktorej členovia vykonávali funkcie v rozhodcovskom zbore. K slávnostnej atmosfére záverečného vyhodnotenia prispeli svojou účasťou aj poprední členovia a funkcionári SÚRRA vedení jej predsedom ing. E. Mődikom, OK3UE (OK3LZ, OK3LU, OK3UQ). Snáď jedinou tienistou stránkou majstrovstiev bola neúčasť pretekárov reprezentujúcich (či nereprezentujúcich) hlavné mesto SSR Bratislavu. To už však je starosť nie poriadateľů, ale MRRA, ktorá sa s týmto problémom nevie už viac rokov vysporiadať!

Tituly majstrov SSR v technickej súťaži pre rok 1982 získali:

v kat. A: Vladimír Grác (VsK) 5540 bodů,
v kat. B: Vlado Huževka (ZsK) 5465 b.,
v kat. C1: Miloš Birčák (ZsK) 5925 b.,
v kat. C2: Ivan Svorčík (ZsK) 5740 b.

Hlavným rozhodcom súťaže bol populárny „Tóny“ Mráz, OK3LU.

OK3UQ

A/10
82

Amatérské RÁDIO

365

Q-kodex

Q-kódy jsou smluvené mezinárodní zkratky, začínající písmenem Q, za nímž vždy následují další dvě písmena. Podle prostředního písmene můžeme určit, do které kategorie služeb příslušný Q-kód náleží. Série Q-kódů QAA a QNZ je vyhrazena letecké službě, série QOA až QOZ je vyhrazena službě námořní. Série QRA až QZZ lze používat všeobecně. Amatérský Q-kodex nemá přesně ohraničený úsek. Poněvadž však některé Q-kódy uvedených sérií mají vhodný význam, který lze využít také v provozu radioamatérských stanic, plně jich radioamatéři využívají.

Q-kodex vznikl z potřeby zvýšení sdělovací rychlosti telegrafního vysílání. Hlavním účelem Q-kódů je tedy zrychlení a zpřesnění provozu. Proti mezinárodním zkratkám, které ve většině případů zkracují pouze jedno slovo, vyjadřují Q-kódy ve třech písmenech celou větu.

Je proto zapotřebí, abychom všichni dobře prostudovali Q-kodex a vhodně jej při našich spojeních využívali. Společně s mezinárodními zkratkami obohatíme svůj „slovník“, potřebný k radioamatérskému provozu, a neustrneme na několika zkratkách, z nimiž vystačíme pro zcela běžná a mnohdy šablonovitá spojení (výstižně nazývaná rubber-stamp QSO).

Zvláště některé méně zkušené radioamatéry upozorňuji na význam Q-kódů QAT a QDJ. Tyto Q-kódy by si měli dát do rámečku na viditelné místo u svého zařízení mnozí operátoři nejen v zahraničí, ale i u nás. Pro mnohé operátory by zřejmě bylo také potřebné zavedení dalšího Q-kódu. To pro ty, kteří se snaží dosáhnout spojení se vzácnou stanicí, volající směrovou výzvou CQ DX, CQ OCENIA a podobně. Svým neukázněným voláním zbytečně a svévolně ruší její provoz. Ve většině případů s nimi tato stanice stejné spojení nenaváže a často jsme svědky jejího zbytečného upozornění „PSE ONLY DX, NO EU, NO OK“, které její provoz zdržují.

Na vaši žádost uvádím některé Q-kódy, používané radioamatéry ve spojeních:

QAP zůstaňte pro mne (nebo pro stanici ...) na příjmu na ... kHz
QAT než začnete vysílat, poslouchejte, rušíte (vysíláte současně s ...)
QAZ místní bouřka, vypínám zařízení
QBM stanice ... pro vás vysílala v ... hodin tuto zprávu
QBW zprávu vyslanou v ... hodin jsem obdržel
QCA zdržujete pomalým odpovídáním
QDA mohu přijmout zprávu pro stanici ...
QDI vysíláte současně s ...
QDJ dávejte pozor než začnete vysílat, rušíte zbytečně spojení
QHL poslouchám od horního konce pásma k dolnímu
QHM poslouchám od horního konce pásma ke středu
QLH poslouchám od dolního konce pásma k hornímu
QML poslouchám od středu pásma k dolnímu konci

QOX snižte nepatrně kmitočet
QOY zvýšte nepatrně kmitočet
QPW vypínám na chvíli stanici
QQQ musím okamžitě přerušit spojení, vysvětlím později

QRA jméno (volací znak) mé stanice je ...

QRB vzdálenost mezi námi je přibližně ... km

QRG váš kmitočet je ... kHz

QRH váš kmitočet se mění (ujiždi)

QRI váš tón se mění (klouže)

QRJ nemohu vás přijímat, váš signál je velmi slabý

QRK čitelnost vašich signálů je ... (1 – nečitelné, 2 – chvílemi čitelné, 3 – obtížně čitelné, 4 – čitelné, 5 – dokonale čitelné)

QRL jsem zaměstnán, neručte

QRM jsem rušen

QRN jsem rušen atmosférickými poruchami

QRO zvětšete příkon

QRP zmenšete příkon

QRQ vysílejte rychleji

QRS vysílejte pomaleji

QRT přestaňte vysílat

QRU nemám nic pro vás

QRV jsem připraven

QRW oznamte prosím stanici ... že ji volám

QRX čekejte, zavolám vás v ... hodin

QRY přijďte na řadu po ...

QRZ volá vás ...

QSA síla vašich signálů je ... (1 – sotva znatelná, 2 – slabá, 3 – dosti dobrá, 4 – dobrá, 5 – velmi dobrá)

QSB síla vašich signálů se mění

QSD vaše klíčování je nepřesné, vaše značky jsou těžko čitelné

QSF vysílejte na ... kHz a vraťte se zpět na dosavadní kmitočet, nebude-li během 5 minut navázáno spojení

QSH neslyším vás na ... kHz

QSI nemohl jsem vás (nebo stanici ...) přerušit

QSK mohu vás poslouchat mezi svými značkami (provoz „BK“)

QSL potvrzují příjem, pošlu vám svůj lístek

QSN poslouchal jsem vás (nebo stanici) na ... kHz

QSO mohu navázat oboustranné spojení

QSP mohu předat zprávu ...

QST sdělení všem radioamatérům

QSU vysílejte (odpovězte) na tomto kmitočtu nebo na ... kHz

QSV vyšlete řadu „V“ pro naladění

QSW budu vysílat na tomto kmitočtu, nebo na ... kHz

QSX poslouchám na kmitočtu ... kHz

QSY přelaďte se na ... kHz

QSZ vysílejte každé slovo dvakrát

QTC mám pro vás zprávu (telegram)

QTH moje stanoviště je ...

QTR přesný čas je ... hodin

QTU budu vysílat opět v ... hodin

QZF naladíte se přesně na můj kmitočet (nebo kmitočet stanice ...)

Značky Q-kódu je možno číst v kladném i záporném smyslu i obměňovat jejich skloňování a časování podle soušedního textu. Přidá-li se ke Q-kódu otázník, značí otázku. Například:

QSB? kolísá síla mých signálů?

QTH? jaké je vaše stanoviště?

Kladnou odpověď zdůrazňujeme písmenem „C“, zápornou písmenem „N“ nebo „NIL“. Například:

QSB N váš signál nemá únik.

Mezinárodní radioamatérské zkratky

(Dokončení)

XMTR	vysílač
XPECT	očekávat
XPER	pokus
XS	atmosférické poruchy
XTAL	krystal
XYL	manželka
YDAY	včera
YEAR	rok
YES	ano
YL	slečna, přítelkyně
YR	váš, rok
ZDR	buďte zdrav (SSSR)
ZERO	nula
ZONE	pásmo, oblast
ZWR	zítra (SSSR)
33	srdečný pozdrav (mezi YLS)
55	mnoho úspěchů (německá)
73	srdečný pozdrav
88	srdečné políbení
99	zmizte

Českoslovenští radioamatéři používají ve spojení se stanicemi OK a OL ještě vnitrostátní zkratky:

AR	Amatérské radio
CP	čest práci
DD	dobry den
DP	děkuji pěkně
KV	krátké vlny
NSL	na slyšenou
NSHL	na shledanou
NZ	nazdar
RP	rádiový posluchač
SDR	soudruh
SEC	středoevropský čas
VKV	velmi krátké vlny
ZAV	zavolání

Je vhodné, aby všichni českoslovenští radioamatéři ve spojení s dalšími OK nebo OL radioamatéry používali právě tyto vnitrostátní zkratky místo zkrátek mezinárodních.

Soutěže a závody

Ústřední rada radioamaterství Svazarmu ČSSR žádá všechny naše radioamatéry, aby se zúčastnili OK-DX contestu a Soutěže MČSP, která je v letošním roce pořádána na počest 65. výročí VŘSR.

Víme, že v kolektivních stanicích je větší počet operátorů, kteří nemohou vysílat současně. Bylo by proto vhodné, aby se soutěži zúčastnili také v kategorii posluchačů, jak je tomu i v celoroční soutěži OK – maratón.

Nezapomeňte že hlášení do Soutěže MČSP musí každý účastník zaslat nejpozději do 22. listopadu 1982 okresní radě radioamaterství Svazarmu, příslušné vlastním státním QTH.

Termíny Soutěže MČSP a OK – DX contestu jsou uvedeny v rubrice KV.

PRO NEJMLADŠÍ ČTENÁŘE

Jak člověk něco popisuje podruhé, potřetí... zdá se mu, že nenachází vhodná slova a stále se opakuje. A tak jsem se rozhodl, že letošní reportáž z letního tábora Ústředního domu pionýrů a mládeže J. Fučíka svěřím do rukou nejpovolanějších – účastníků radiotechnického oddílu. Hned na začátku pobytu byla vyhlášena soutěž o nejlepší reportáž pro Amatérské radio. Mirek Novák byl ten, komu se to povedlo – posuďte sami.

„Medvěd“ pracoval na výrobcích stejně usilovně jako ostatní

Čas po jídle byl vždy vyhrazen diskusím

Jako každoročně pořádá ÚDPM JF i letos ve Stráži nad Nežárkou letní pionýrský tábor od 11. do 24. července 1982. Zúčastnily se ho oddíly radiotechniků, modelářů a rybářů. Počasí bylo velice pěkné, a proto mohli náš oddíl radiotechniků vyplnit volný čas i pobytem v přírodě.

Vyráběli jsme celkem čtyři přístroje – letos mezi nimi nebyl žádný z námětů soutěže o zadaný radiotechnický výrobek. Jako první jsme stavěli modul pro železniční modeláře k zastavení vlaku na určeném úseku a k jeho pomalému rozjezdu po stanovené době. Druhý byl zkoušeč tranzistorů s šesti diodami a dvěma odpory – nevýhodou tohoto zapojení je však potřeba zdroje střídavého proudu 2 x 6,3 V. Třetí výrobek nebyl na zapojení náročný, tvořil ho obvod z baterie a žárovky. Na něm se však prokázala šikovnost členů oddílu (jednalo se o zkoušecí „stroj“ z Alobalu). Čtvrtý a poslední byl jednoduchý bzučák, vestavěný do telefonní vložky. Všechny výrobky byly hodnoceny a nejspěšnější z nás dostal páječku na malé napětí.

Práce na výrobcích byla doprovázena různými odbornými soutěžemi: navádění pilota s občanskými radiostanicemi, soutěž v radiotechnickém pexesu – při níž jsme si procvičovali znalost schematických značek, technická olympiáda a soutěž „černých krabiček“. Na povrchu těchto krabiček je několik bodů, mezi nimiž jsou uvnitř zapojeny různé součástky. Ty jsme měli pomocí měřicích přístrojů určit. Vítězové soutěží byli odměňováni stavebními tužkovými multivibrátory nebo korekčním předzesilovačem.

Protože bylo téměř každý den až nesnesitelně horko, byli jsme často u vody. Na omytí stačila hned za stany tekoucí Nežárka, lepší koupání bylo v nedalekém rybníce Závisťivý. Zúčastnili jsme se pochopitelně i her, pořádaných pro celý tábor – byly to dvě hry v lese a modeláři organizovaná soutěž s vlastnoručně vyrobenými papírovými házedly – v této soutěži se náš oddíl vyznamenal a dostal se na první místo před samotné modeláře. Pro vylepšení táborové pohody byly pořádány dva táborové ohně, první byl – ne naší vinou – předčasně ukončen.

Do života na táboře jsme se aktivně zapojovali nejen ve dne, ale i v noci, kdy

jsme ve dvoučlenných hlídkách střežili tábor před napadením ze strany účastníků sousedního tábora – jejich útoky byly dost časté.

Pěkné počasí a pestrý odborný i táborový program přispěl k vytvoření dobré nálady, která nám vydržela až do konce tábora.

Miroslav Novák

Letní tábor AR

Když jsme před deseti lety hledali v redakci cesty, jak zjistit, o čem a jak nejlépe publikovat články pro mládež, navázali jsme úzké styky s oddělením techniky Ústředního domu pionýrů a mládeže, jehož radiotechnické kroužky měly již v té době dlouholetou tradici a jehož pracovníci byli zkušenými pedagogy s dobrými teoretickými i praktickými znalostmi. Oboustranně vzájemně výhodná spolupráce vyvrcholila v loňském roce uzavřením oficiální smlouvy o vzájemné spolupráci mezi redakcí a ÚDPM J. Fučíka.

Součástí naší spolupráce byly i společné tábory mladých radiotechniků, na nichž se zúčastňovali jak členové ÚDPM, tak i vítězové redakci vypsanych soutěží, mládí z celé republiky. Náplní táborů byla činnost, která byla vyvrcholem celoroční činnosti mladých radiotechniků v kroužcích, jejichž byli členy, kombinovaná s pobytem v přírodě se vším, co s ním souvisí. Během doby se podařilo uspořádat program táborů tak, aby na nich byly rovnoměrně zastoupeny prvky jak pro zvýšení „odborných“ znalostí, tak fyzické kondice. Přitom i soutěže, které měly ověřit a zlepšit fyzickou zdatnost účastníků tábora, byly koncipovány tak, aby současně zdokonalovaly a ověřovaly i jejich technické znalosti – tak vznikly např. soutěže jako technická olympiáda, navádění pilota a jiné. I redakce si přitom samozřejmě „ohřívala svou polívku“ – účastníci tábora stavěli přístroje, které byly určeny k očištění, a ověřovali tak jejich reprodukovatelnost a srozumitelnost a úplnost stavebního návodu; ověřovali jsme i srozumitelnost a úroveň zpracování teoretických článků, účinnost vyřizovaných soutěží, momentální „módní“ zájmy, názory na nejrůznější problémy (součástky, úroveň metodických materiá-

lů, dostupnou literaturu apod.) a samozřejmě i úroveň všeobecných znalostí, vliv kolektivní práce na výchovu jednotlivce – pokud jde o elektroniku atd.

Zhruba stejný program měl i letošní tábor redakce, který byl uspořádán díky pochopení ředitele základní devítileté školy, Václava Šulce, na pozemku školy v Křemži u Č. Budějovic. Měli jsme tak k dispozici vše potřebné jak pro táboření, tak pro radiotechnickou činnost, velmi dobré počasí navíc umožnilo splnit program tábora bezesbýtku. Všechny úkoly, které účastníci tábora plnili, byly bodovány, takže na závěr tábora mohli být vyhlášeni nejspěšnější účastníci:

v kategorii starších
první – Zbyšek Bahenský, 250 bodů, druhý Tomáš Kúdela 235 bodů,
v kategorii mladších
první – Jan Kelbich, 150 bodů, druhý Petr Hrdlička 145 bodů.

Všichni upřímně blahopřáli vítězům a kromě nich i Tomášovi, o němž jsme dostali do redakce následující dopis:

Vážení,
v časopise Amatérské radio č. 3/82 v článku *Šetříme energii popisujete kapacitní spínač Tomáše Kúdely. Náš mládežnický kolektiv Uranových dolů s úspěchem použil tohoto nápadu, který našemu závodu přinesl značné úspory. Bylo rozhodnuto udělit T. Kúdelovi odměnu 2000 Kčs a dárek kolektivu.*

Děkujeme
Za kolektiv mládežnické organizace
dolu II
Jan Václavík

Nás potěšilo kromě tohoto uznání především to, že právě tento spínač byl jednou z konstrukcí, které vznikly na loňském táboře AR.

Čtrnáct dnů uběhlo jako voda. Domů se nechtělo nikomu – kouzelná krajina jižních Čech učarovala všem. Čekaly však školní i jiné povinnosti a tak nezbývalo než si popřát – příští rok na shledanou!

—ou—

Pozor! Komplety součástek pro soutěžní výrobky (R15, AR-A9) do-
dává na dobírku vzorová prodejna
TESLA ELTOS, zásklková služba
a kompletace stavebnic, Palacké-
ho 580, 530 02 Pardubice.

ÚVOD DO PRAXE ELEKTRONIKY

Mít přání postavit si ten či onen složitější přístroj proto, že se nám líbí, nebo že bychom jej mohli potřebovat, a nemít přitom žádné znalosti o činnosti jeho obvodů či funkci jednotlivých součástek, je velmi riskantní. Nemáme-li navíc potřebné praktické zkušenosti, je neúspěch stavby téměř plně zajištěn. Stavba elektronických obvodů totiž vyžaduje respektovat určitá pravidla; tato pravidla jsou však pro obvody stejnosměrné (např. číslicové) odlišná od pravidel pro obvody nízkofrekvenční, stavba obvodů vysokofrekvenčních vyžaduje ještě mnohem přísnější požadavky na provedení. To platí i pro obvody, konstruované na zakoupenou desku s plošnými spoji. I když tato deska zajišťuje svým spojovým obrazem správné rozložení součástek, přesto může nevhodný způsob stavby způsobit, že obvod nebude pracovat tak, jak by měl. Je to zejména dosti rozšířený způsob stavby s dlouhými přívody od součástek, vedený úvahou, abychom součástky neznichotili pájením. Dlouhé přívody pak mají za následek vznik nežádoucích vazeb a tím i zhoršení či znemožnění funkce obvodu.

Máme-li opravdový zájem zabývat se radiotechnikou být i pouze amatérsky, pak je nejvhodnější nechtít hned na začátku udivovat své okolí stavbou složitějšího zařízení (které bychom stejně nikdy neuvědli do přijatelného provozu), ale raději mít skromnější nároky a do tajů elektroniky pronikat jak prakticky, tak i teoreticky postupně a tím i dobře pochopit činnost sestavovaných obvodů. V počátcích se spokojíme se stavbou obvodů podle odzkoušených návodů a teprve později se můžeme pokusit i o návrh vlastního zapojení. Tím výrazně omezíme možnost případného neúspěchu.

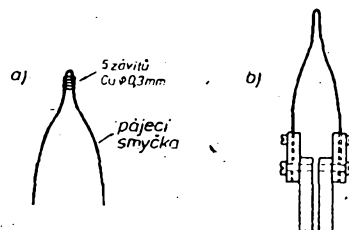
U součástek použitých v zapojení podle návodu dodržujeme předepsané typy a hodnoty. Použití součástek „co dům dal“, tj. odlišného provedení a typu či pouze přibližné hodnoty, si můžeme dovolit jen tehdy, známe-li dokonale funkci obvodu, jinak může taková změna vést k nežádoucím jevům či nesprávné činnosti obvodu. Je velmi výhodné, můžeme-li před vpájením do desky se spoji součástky ověřit, tj. u odporu změřit jeho hodnotu, u kondenzátoru zjistit zda nemá zkrat, popř. jakou má kapacitu, u cívky zda není přerušena a jakou má indukčnost atd.

Stavba elektronických obvodů na desce s plošnými spoji vyžaduje i přes zdánlivou nenáročnost určité vybavení pracoviště. Desku, pokud začínáme s elektronikou, si raději koupíme hotovou, neboť při překreslování či leptání mohou vzniknout ve spojích mikroskopické trhlinky. U zakoupené desky si ovšem rovněž neopomeneme prohlédnout spojový obrazec, zda není v některém místě vlasově přerušen, či naopak nevhodně propojen.

Pro vlastní práci potřebujeme kromě páječky (nejdostupnější je transformátorová – pistolová) cinu a kalafuny, různých kleští, štipaček a šroubováků také pinzetu a svěrku. Do svěrky upínáme desku při práci, aby se při pájení nepohybovala po stole a abychom měli obě ruce volné. Velmi výhodné je, můžeme-li si doma zajistit vhodný pracovní kout s kvalitním

osvětlením a síťovou přípojkou jištěnou pojistkou jeden až dva ampéry. Výhoda tohoto jištění je zřejmá – v případě zkratu není celý byt bez proudu.

Smyčka pistolové páječky, tak jak se běžně používá, má poměrně krátkou dobu života. Velmi jednoduchou úpravou, která se mi dlouhodobě osvědčila, lze její dobu života prodloužit více než desetkrát. Úprava vypadá takto: konec smyčky ve tvaru U se zmáčkne kleštěmi k sobě v délce 8 až 10 mm a asi 3 mm od konce se smyčka omotá neizolovaným měděným (nebo pocínovaným) drátem o průměru 0,2 až 0,4 mm (asi 5 až 7 závitů vedle sebe) a celý vrchol smyčky se procínuje (obr. 1).

Obr. 1. Úpravy hrotu páječky

Délka ohřevu smyčky se sice prodlouží asi na dvojnásobek, smyčka se však nerozhaví, jak se to někdy stává, a cin se nepřepaluje. Upravená smyčka má také větší tepelnou setrvačnost.

Častá výměna pájecí smyčky má neblahý vliv na kvalitu závitů v měděných nástavcích páječky (závity pro upevňovací šroubky). Abychom se vyvarovali jejich brzkého „stržení“, lze upravit konec páječky podle obr. 1b. Z běžné bakelitové lámací svorkovnice vezmeme dvě mosazné svorky a v každé jednu z obou děr se závitem provrtáme vrtákem o průměru 3 mm až na druhou stranu svorky. Vzniklým otvorem upevníme svorku ke konci měděných nástavců páječky podle obr. 1b. Pájecí smyčku pak upevňujeme šroubky ve druhé díře svorky. Pokud se závit ve svorce časem poškodí, vyměníme ji za jinou.

Rozložení součástek na desce s plošnými spoji, uvedené v návodu ke stavbě přístroje a zakoupená deska svědčí ke stavbě i naprosto nezkušené zájemce. Nežřídka se stává, že tyto lidé nemají ani tolik „sily“, aby si podrobně přečetli popis a dokonale se seznámili s návodem na stavbu. Zakoupí součástky, „nasmolí“ je do desky a diví se, že přístroj nefunguje. Jaky byl asi přístup ke stavbě přístroje „čtenáře“ který nelenil, a dopisem se ptal na kapacitu kondenzátoru C_x ve schématu, a přitom byl volbě kapacity v popisu zapojení věnovan obsáhlý odstavec.

Proto je především nutné, chceme-li dosáhnout alespoň částečného úspěchu při stavbě, seznámit se podrobně nejen s vlastním návodem, ale také pochopit funkci přístroje i jeho jednotlivých obvodů, abychom v případě neúspěchu při ožiování mohli určit obvod, ve kterém se závada nalézá. Snažíme-li se hned od počátku o stavbu složitých přístrojů a zařízení bez podrobné znalosti funkce jednotlivých obvodů, pak je neúspěch stoprocentně zaručen a navíc se dostaví nechuť něco dalšího stavět, o vzbuzené nedůvěře k publikovaným návodům nemluvě.

Ještě jeden příklad: Jiný čtenář – amatér, velmi mladý, se rozhořčoval nad neseřízností autora s tím, že si postavil na zakoupenou desku se spoji zařízení popísané v časopise, a že mu „nehodí“. Šlo o zařízení s několika operačními zesilovači a tranzistory MOS v úhrnné ceně součástek hodně přes tisíc korun (všechny

zakoupil). Po zevrubné kontrole bylo zjištěno, že všechny diody zapojil obráceně a že zničil všechny tranzistory MOS včetně dvou operačních zesilovačů. Proč? Hoch měl sice dostatek peněz na zakoupení součástek, ale naprostý nedostatek jakýchkoli znalostí o práci s uvedenými součástkami, proto je zničil dříve, než uvedl zařízení do provozu.

Prvním předpokladem správné činnosti vyráběného přístroje je (kromě použití správných a kvalitních součástek) dokonalé spojení (spájení) vývodů součástek s plošnými spoji. Dokonalé pájení vyžaduje především čistý povrch vývodů pájených součástí. Výhodou je, že většina radiotechnických součástek má již výrobcem pocínované vývody. Přesto je výhodné před vložením součástky do děr v desce se spoji přejít tyto vývody cinem s kalafunou a zjistit, zda cin se dokonale spojil s materiálem vývodu. Neocinujeme-li vývody především u děle skladovaných součástek, pak při pájení do desky vyžaduje spoj pro dokonalé spojení mnohem delší ohřev a vzniká značné nebezpečí odloupení měděné fólie z nosného izolačního materiálu desky. Při kratším ohřevu zase může kolem vývodu zůstat tenká vrstva kalafuny, která pak působí jako izolace, nebo se pájená místa nespojí a vznikne „studený spoj“, který může na pohled vypadat v pořádku, ale přesto je zdrojem poruch. Použijeme-li starší desku s plošnými spoji, u které měděná fólie zoxidovala (bez krycího pájecího laku), pak je pájení bez předchozího mechanického očištění velmi obtížné. Proto takovou desku nejprve dokonale osmirkujeme velmi jemným smrkem, popř. očistíme tvrdou mazací pryží. Vývody součástek nezakrucujeme ani příliš nezahybáme, aby jejich případná výměna nečinila potíže.

Pistolovou páječkou pájíme tak, že nejprve necháme nahřát pájecí smyčku páječky (při uvedených úpravách hrotu smyčky asi 5 až 10 sekund), přiložíme k ní pájku (cin) s kalafunou a kousek odtavíme. Pak pájecí hrot přiložíme na pájené místo a počkáme, až se toto místo prohřeje a pájka z pájecí smyčky přeteče do místa spoje a dokonale se rozleje. Pak páječku oddálíme. Tež lze smyčku po nahřátí přiložit na pájené místo a současně přiložit cin s kalafunou.

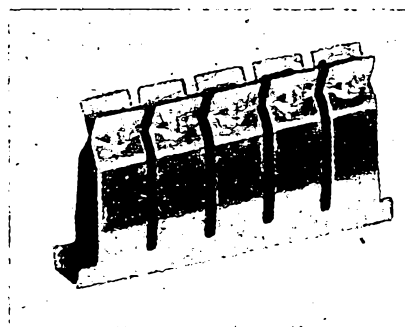
Ohřev pájeného místa by neměl trvat déle než pět sekund, aby se teplo nemohlo příliš rozvést a nepoškodilo tak měděnou fólii, případně přes přívody i připojované součástky. Pájené místo však musí být dokonale prohřáté, aby byla pájka dokonale tekutá a po pájených vodičích dokonale vzlínala. Není-li pájecí smyčka předem dokonale prohřátá, může vzniknout nedokonalý – studený – spoj, jak již bylo uvedeno. Takový spoj pak není dokonale elektricky vodivý a jeho hledání je velmi obtížné. Pájené místo musí být za horka stříbřitě lesklé, během chlazení lesk ztratí a poněkud ztemní. Polovodičové součástky pájíme do desky se spoji až naposledy, nejlépe do předem ocínované plochy a dobu pájení omezíme na minimum.

Pokud nemáte s pájením vůbec žádné zkušenosti a držíte páječku v ruce poprvé, nezačínajte s pájením na desce a plošnými spoji, neboť ji určitě zničíte, nejprve si udělejte několik zkoušek s pájením měděných vodičů (o průměru 0,3 až 1 mm), např. vytvořením mřížky s oky nejprve 10×10 mm, pak 5×5 mm tak, aby spoje křížících se vodičů byly dokonale a aby při pájení jednoho překřížení se zároveň neroztekly spoje okolní. **JaK**

(Dokončení příště)

Myslím, že nebude třeba přesvědčovat čtenáře o výhodách zkušební desky, na níž lze jednoduchým způsobem rychle, bez pájení vyzkoušet funkci jednoduchých i velmi složitých zapojení pouhým zastrkováním součástek do z výroby zhotovených děr. Potřebnost takové pomůcky dokazují i více či méně vydařená zařízení, která se objevila ve světě – i na stránkách AR. V posledních letech, jak se zdá, všechny dřívější podobné přípravky zmizely a ze soutěže vyšel vítězný systém podle patentu USA č. 235554, který plně ovládl pole a obstál i v počítačové i mikroprocesorové technice; jeho zavedení u nás by přineslo veliký užitek.

Obr. 1. Kontakty zkušebních desek

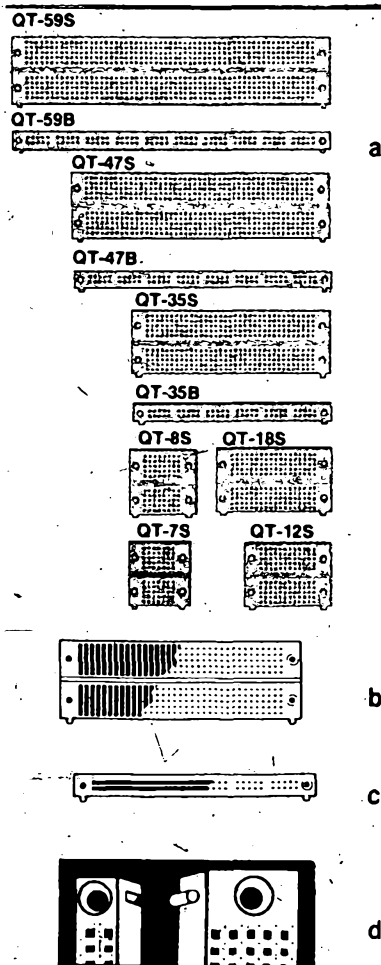
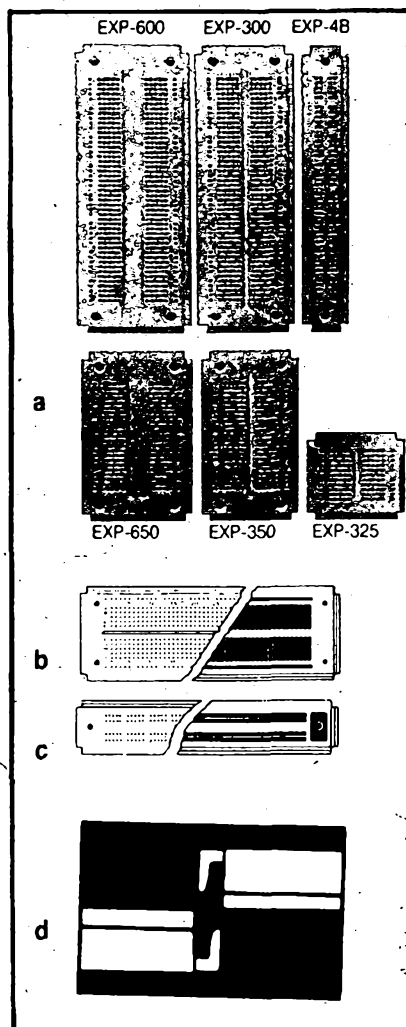
Zkušební desky bez pájení

Ze speciálního plastického materiálu je vytlisována deska, na jejíž vrchní straně jsou v řadě díry ve vzdálenosti 2,54 mm (modul pro rozteče vývodů IO). Řady děr jsou buď na celé desce rozmístěny shodně, nebo ve dvou skupinách. Na spodní straně desky jsou žlábkové, do kterých jsou zasunuty speciálně tvarované kontakty z pružin, (obr. 1), spojující vodivé pět, popř. i více děr na horní straně desky. Spojení dírek je znázorněno na obr. 2b

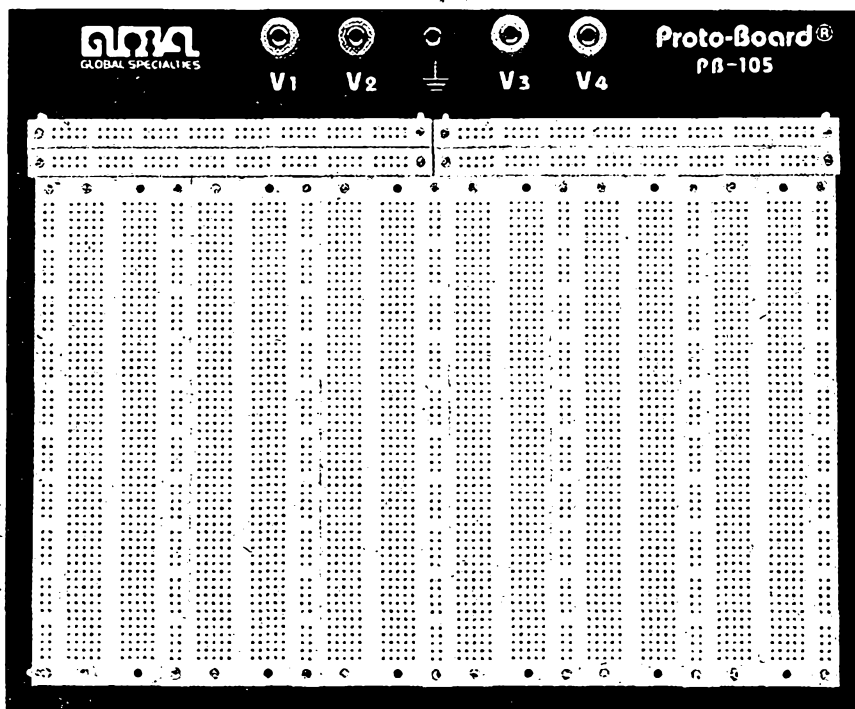
a 2c, popř. 3b a 3c. Tímto způsobem je vytvořena celá zkušební deska, neboť do jednotlivých děr lze pouze mírným tlakem zasunout drátové vývody součástek, integrovaných obvodů, přírady napájecího napětí apod., jak je vidět na obr. 1, speciální výlisek „zavede“ drát vždy správným směrem. Kontaktní pružiny jsou z materiálu na bázi niklu, každý „spoj“ pruží samostatně a svírá stejnou silou drát o $\varnothing$ již od 0,2 mm do 0,85 mm, přičemž přechodový odpor nepřekročí 5 m Ω . K jednomu vývodu IO můžeme připojit další čtyři vývody součástek nebo dráty přímo, nebo – je-li třeba – kouskem drátu připojit dalších pět kontaktů.

Kromě jednoduchosti spojování součástek spočívá další výhoda v tom, že součástky zůstávají stále v původním stavu (jako nové), tj. nepájené, čímž odpadne

Obr. 3. Zkušební desky EXP

Obr. 2. Zkušební desky QT

Obr. 4. Složené desky pro konstrukci mikropočítače

nebezpečí zničení choulostivých prvků pájením při experimentování. Vzdálenější součástky spojujeme drátem s různobarevnou izolací a různých délek, u nichž se konce v délce asi 10 mm odizolují. Nejvhodnější jsou dráty z mnohažilových telefonních kabelů, které mají Ø 0,4 až 0,5 mm.

Nestačí-li pro konstrukci jedna deska, připojí se další zaklapnutím výlisků (obr. 2d a 3d), příp. u velmi složitých konstrukcí (mikropočítače) lze složit dohromady třeba i deset desek mnohdy přímo na vrchní panel napájecího zdroje (Proto-board, obr. 4).

Ke složitějším montážím slouží sešit s plány desky, na které lze předem navrhnut celé zapojení. Soubor desek neslouží jen k vývoji a experimentování, ale i jako trvalé zařízení především u mikropočítačů, u nichž pak lze jednoduše

připojit další paměti i jiná periferní zařízení, příp. vyměnit část mikropočítače za modernější.

Zkušební desky jsou vyráběny ve dvou variantách: série QT (obr. 2a) a série EXP (obr. 3a) se od sebe odlišují uspořádáním a určením. Série QT je určena pro profesionální pracoviště, složením desek různého typu je možné vytvořit nejrůznější varianty a kombinace podle potřeby. Úzké desky, tzv. busy, slouží pro napájení. Materiál desky je na bázi styrenu a snese teplotu 100 °C. Série EXP (experimentor) je určena pro výuku a pro amatéry. Každá deska EXP (až na jednu) je samostatnou jednotkou s napájecími busy, ale i tyto desky lze spojoval bočními, do sebe zapadajícími drážkami. Desky se liší nejen délkami, ale i středními dělicími pásy, desky s užším pásem jsou pro integrované obvody SSI a MSI (malá a střední

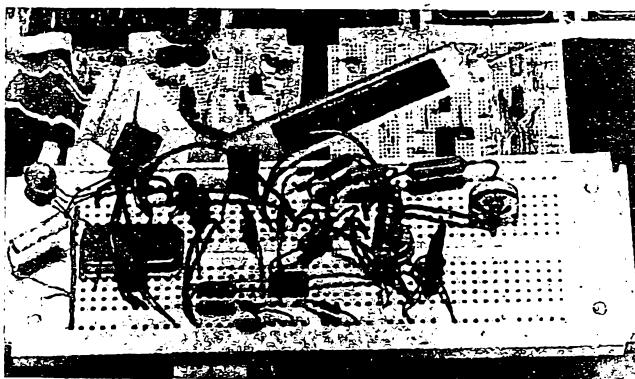
hustota integrace), se širším středním pásem pro LSI. Materiály desek EXP snášejí teplotu 65 až 70 °C.

Jen informativně o cenách: QT-59S stojí 7.90 liber, QT-59B 1.60, EXP-600 6.60, EXP-300 6.00.

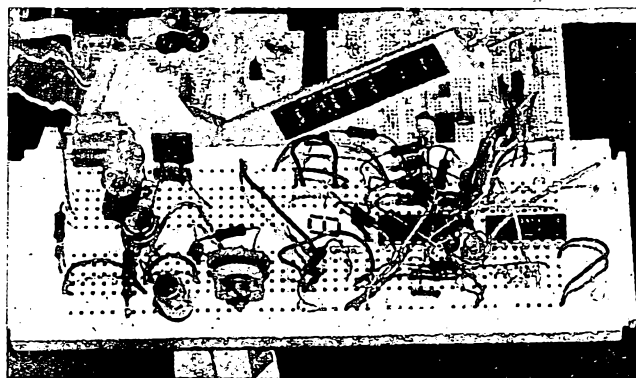
Na fotografiích jsou osazené zkušební desky. Na obr. 5 je deska EXP-300, na které je sestaven lineární vf usměrňovač pro měřicí účely. Na obr. 6 je stejná deska, na její levé třetině je generátor 50 Hz podle AR-B, č. 2/1982, obr. 55. S předem připravenými součástkami byl obvod „složen“ asi za 7 minut. Na pravé straně desky je rychlá logická sonda podle Přílohy AR 1981, str. 5 – sestavení trvalo 20 minut.

dr. Kellner

Podle firemních prospektů Global Specialties Corporation Shire Hill Industrial Estate Saffron Walden, Essex CB11 3AQ, Velká Británie

Obr. 5.

Obr. 6.

UMÍSTĚNÍ PŘENOSKOVÉHO RAMENE R 2 NA ŠASI

Před časem se v našich prodejnách objevila přenosková ramena polské výroby s uvedeným typovým označením a v ceně 870 Kčs. Protože u výrobku nebyl přiložen návod k použití, dopsal jsem výrobci, od něhož jsem konečně po urgenci obdržel náskres, z něhož vyplývá, že střed osy otáčení ramene má být od středu osy talíře vzdálen 214 mm. Přesah je 16 mm. Domnívám se, že by tato informace mohla posloužit i ostatním majitelům tohoto ramene.

Miroslav Mokren

PLYNULÁ REGULACE OBMEDZENIA PRŮDU PRE STABILIZÁTORY S IO MAA723

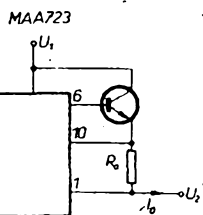
Plynulé nastavenie obmedzenia prúdu u regulovaných stabilizovaných zdrojov jednosmerného napätia ocení každý amatér i profesionál pri oživovaní rôznych elektronických zariadení včítane číslkových obvodov. S integrovaným obvodom TESLA MAA723 je možné postaviť jednoduchý regulovateľný zdroj napätia dobrých vlastností. Spomínaný IO má obvod

pre obmedzenie výstupného prúdu (tranzistor T16 v IO). Základné zapojenie stabilizátora s prúdovým obmedzením je na obr. 1 (nakreslená len časť pre prúdové obmedzenie). Obmedzovací odpor R_o sa vypočíta podľa vzťahu.

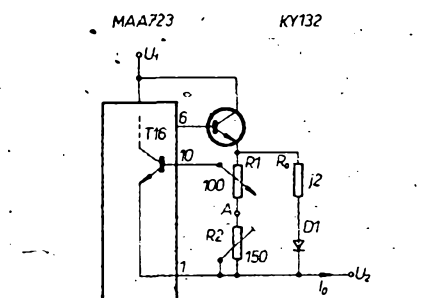
$$R_o = \frac{0,65}{I_o} \quad (1)$$

kde R_o je obmedzovací odpor [Ω],
 I_o maximálny prúd [A],
0,65 napätie prechodu báza – emitor tranzistoru T16 [V]. Zapojenie podľa obr. 1 vyhovuje u napájacích zdrojov pre stabilné elektronické zariadenia, kde sa odobieraný prúd podstatne nemení.

Pre plynulú reguláciu obmedzenia v rozsahu 1 až 100 % maximálneho výstupného prúdu vyhovuje zapojenie podľa obr. 2. Dióda D1 dimenzovaná podľa maximálneho prúdu I_o vytvorí úbytok napätia potrebný pre otvorenie tranzistora T16 už pri malých výstupných prúdoch. Pri prúdoch do 1 A vyhovuje dióda KY132, na ktorej vznikne napätie 0,65 V pri prúde asi 3 mA. Pre prúdy nad 1 A vyhovuje dióda KY708, na ktorej vznikne úbytok napätia 0,65 V pri prúde asi 7 mA. Pre tranzistor T16 v IO sa potrebné napätie získava z deliča R1R2. Zmenou polohy bežca R1 sa plynule mení prúd I_o . Odpor potenciometra R1 nie je kritický a môže sa pohybovať v rozsahu 100 Ω až 1 k Ω . Od-

Obr. 1. Zapojenie pre obmedzenie prúdu

Obr. 2. Zapojenie pre plynulú reguláciu obmedzenia výstupného prúdu

por R2 závisí na voľbe R1 a dá sa približne určiť podľa vzťahu

$$R2 = \frac{0,65R1}{I_oR_o + U_o - 0,65} \quad (2)$$

kde I_o je maximálny prúd [A],
 R_o obmedzovací odpor [Ω],
 U_o napätie na dióde D1 pri prúde I_o (potrebné zmerať).

Odpor R_o môže mať menšiu hodnotu ako je hodnota podľa vzťahu (1). Pre $R1 = 100 \Omega$ je odpor $R_o = 0,2 \Omega$, napätie na dióde KY132 pri prúde $I_o = 1 A$ je $U_o = 0,9 V$, odpor R2 bude 141 Ω . Odpor R2 nahradíme trimrom s najbližšie väčším odporom v rade (150 Ω); odpor trimra nastavíme pre požadovaný výstupný prúd I_o (bežec potenciometra R1 v polohe A na obr. 2). S uvedenými súčiastkami je možné regulovať obmedzenie prúdu plynule od 10 mA do 1 A.

Popísané zapojenie pre plynulú reguláciu obmedzenia výstupného prúdu nemá vplyv na funkciu a vlastnosti stabilizovaného zdroja napätia s IO MAA723. Popísanú úpravu je možné použiť aj u iných stabilizovaných zdrojov s obmedzením prúdu alebo elektronickou poistkou.

Ing. Ladislav Podolák

TYRISTOROVÝ cyklovač stěračů

Petr Mach

VYBRALI JSME NA

OBÁLKU

Zařízení, která umožňují nastavovat rychlost chodu stěračů (četnost kyvů stěrače) byla již v AR uveřejněna několikrát. Jejich stavba však téměř vždy přinášela větší či menší problémy: při osazení germaniovými tranzistory byly poměrně značné nároky na výběr součástek, při křemikových tranzistorech se musela velmi přesně nastavovat délka doby sepnutí relé (tato doba se totiž měnila v závislosti na nastaveném intervalu). Jako poměrně nejdokonalejší se mi jeví zapojení, které používá místo relé tyristor, uvedené např. v „Zapojení s polovodičovými součástkami“ autora ing. Syrovátka. Zapojení však po sepnutí „produkuje“ nejprve „čekací dobu“ a teprve potom spustí motorek stěrače. Pokud je spínač spřažen s regulačním potenciometrem, je po sepnutí potenciometr nastaven na nejmenší odpor. U Š 105, 120 by tak řidič v nehorším možném případě čekal na setření skla asi 30 s. A konečně problém největší – kde vzít relé LUN pro 12 V? Je sice v prodeji, ale v množství naprosto nedostatečném a právě tato okolnost odradila mnoho mých známých od stavby cyklovače, přesto, že jde o přístroj velmi potřebný.

Základní požadavky na činnost cyklovače

Po přihlédnutí k uvedeným skutečnostem jsem kladl na konstrukci cyklovače tyto požadavky:

1. Cyklovač musí být sestaven ze součástek, které jsou běžné a vždy dostupné, pokud možno i v nejrozsáhlejší síti prodeje (Elektro, Domáci potřeby).
2. Stěrač musí první kyv vykonat ihned po zapnutí spínače. Tento požadavek se po zkoušenostech z provozu ukázal jako značně důležitý.
3. Maximální rozměry cyklovače (tj. desky s plošnými spoji) nesmí být větší než prostor mezi spínači ventilátoru topení a varovných světel, neboť u Š 105, 120 je toto místo umístění ovládacího potenciometru nevhodnější.

4. Na činnost zařízení musí mít okolní teplota a kolísání napájecího napětí co nejmenší vliv. Jeho činnost nesmí ovlivnit ani zmenšení palubního napětí na 6 V (i když zřejmě tento stav v praxi nepřichází v úvahu). Při montáži do vozu s palubní sítí 6 V nejsou nutné úpravy.

5. Časovací obvod musí být synchronizován motorkem stěrače, aby se při změně rychlosti otáčení motoru cykly stírání neměnily. V konstrukcích cyklovačů s relé tato podmínka obvykle splněna není, proto při změně rychlosti otáčení motoru vykonají stěrače dva kyvy, nebo se zastavují mimo klidovou polohu.

6. Co nejdelší doba života, daná nejmenším počtem mechanických kontaktů a dílů. Tyristor by jako polovodičová součástka měl být podstatně spolehlivější než relé a měl by mít i mnohem delší dobu života.

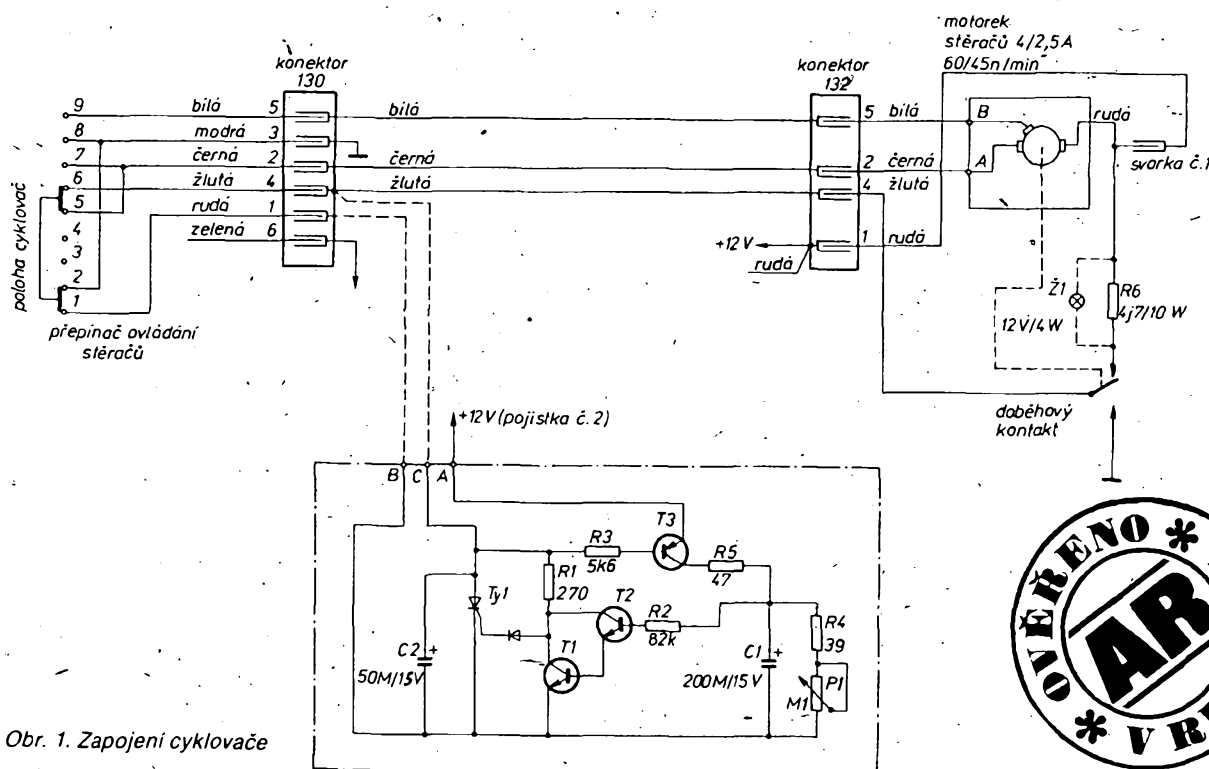
7. Možnost nastavit prodlevy mezi kyvy stěrače od nuly do asi 40 s. Tím se usnadní ovládání stěračů řidičem, který nemusí při přechodu na stálý chod stěrače posouvat páčku ovládání přes dvě polohy nahoru a opět dolů pro přerušovaný chod.

8. Velmi dobrá reprodukovatelnost. Z několika desítek sestavených cyklovačů (podle obr. 1), při součástkách podle schématu, které všechny pracovaly „na první zapojení“, lze usuzovat, že reprodukovatelnost je 100 %. Přitom k osazování desek s plošnými spoji byly použity vždy součástky, koupené v prodejně, a ani pasivní, ani aktivní součástky nebyly tříděny nebo jinak vybírány.

Respektováním uvedených požadavků vzniklo zapojení, jehož schéma je na obr. 1. Cyklovač je určen především pro vozy Š 105 a 120 a pro všechny další z nich odvozené typy. Tyto vozy jsou již z výroby pro montáž cyklovače uzpůsobeny (byl ověřen i u typů Š 100 a 1000MB). Zapojení však nevylučuje možnost použití cyklovače i ve vozech jiných značek – protože však každý výrobce používá jiné zapojení stěračových obvodů, nelze dát univerzální zapojovací předpis.

Popis funkce

Bezprostředně po sepnutí přepínacího kontaktu páčkového přepínače na sloupku volantu se uzavře obvod motoru z kostry vozu přes kontakty 2, 1, tyristor (který je otevřen kladným napětím přes odpor R1 a D1) kontakty přepínače 6, 5, vinuti A, na +12 V. Motorek se roztočí a v určitém okamžiku se sepne v převodce motoru doběhový kontakt, který

Obr. 1. Zapojení cyklovače

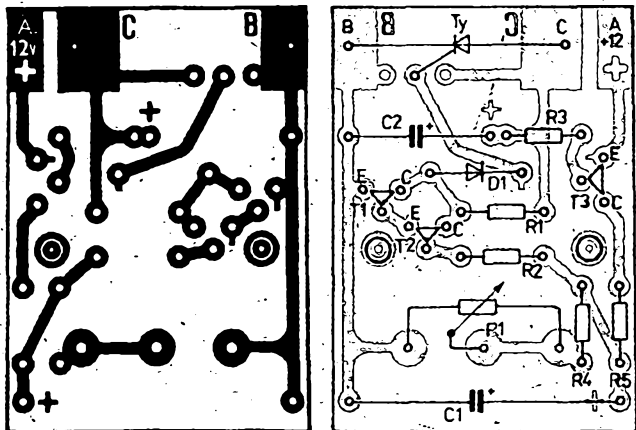
KT701 KY130/80 2xKC508 KF517

A/10
82

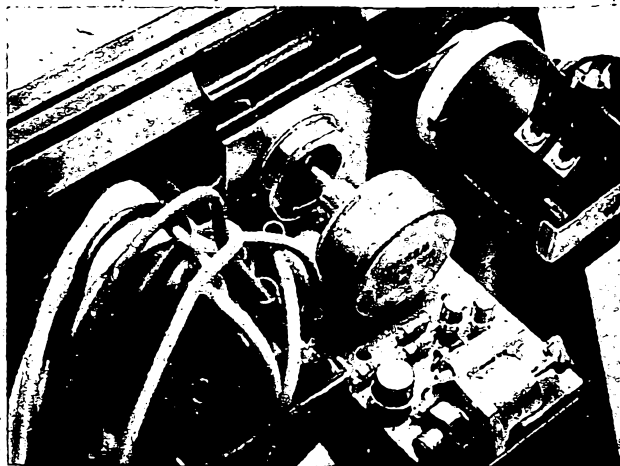
Amatérské RADIO

371

Obr. 2. Deska s plošnými spoji cyklovače (Q67)

Obr. 4. Upevnění desky se spoji v palubní desce – šroub i matice jsou původní

spojí vinutí A s kostrou; tím se jednak zajistí dobřeh stírátek do klidové polohy a jednak zkratuje tyristor, čímž se jeho proud zmenší na nulu – tyristor tedy nepovede. Jakmile se na anodě tyristoru zmenší napětí asi na 1,5 V (dáno vlastnostmi přechodů v tomto polovodičovém prvku), otevře se tranzistor T3, časovací obvod C1, P1, R4 se nabije na napětí asi 12 V. Tímto napětím se udržují v otevřeném stavu tranzistory T1 a T2, takže řídicí elektroda tyristoru je spojena se zemí. Tyristor tedy nepovede, a to ani tehdy, vrátí-li se raménka stěračů do klidové polohy. Tyristor bude uzavřen tak dlouho, dokud se nevybijí kondenzátor C1. Pak budou tranzistory T1 a T2 uvedeny do nevodivého stavu, odblokuje řídicí elek-

trodu tyristoru a tyristor může být uveden do vodivého stavu. Tento pracovní cyklus se pak opakuje.

Možná, že se někdo pozastaví nad významem žárovky v tomto zapojení. U vozu Š 105, 120 se stírátka zastavují přesně na konci kyvu zkratováním vinutí motorku stěračů. Žárovka je do tohoto zkratovacího obvodu zapojena proto, že její činný odpor ve studeném stavu je velmi malý. Po zahřátí se její odpor zvětší velmi podstatně (při rozběhu motorku) a zbytečně nezatěžuje protékajícím proudem tyristor. Obchází se tak nutnost použít přepínací kontakt-relé. Původní obavy z krátké doby života žárovky se později ukázaly jako neopodstatněné – u nejstarší verze cyklovače se žárovkou pracoval přístroj bez potřeby oprav nebo nastavení či výměny součástky déle než čtyři roky. Žárovkou, která je v cyklovači použita, se osazují parkovací světla u škodovek – je proto zcela běžné k dostání včetně objímky v Mototechně. Použijeme-li v zapojení tyristor pro maximální proud 6 A nebo větší, lze žárovku bez jakýchkoli změn nahradit odporem 4,7 Ω /10 W. Vzhledem k tomu, že žárovka plní svoji funkci zcela bez závad a její cena je zanedbatelná, nepovažují náhradu za odpor za vhodnou – náhrada je opodstatněná pouze tehdy, máme-li vykonanější tyristor ve svých zásobách.

Zhotovení desky s plošnými spoji

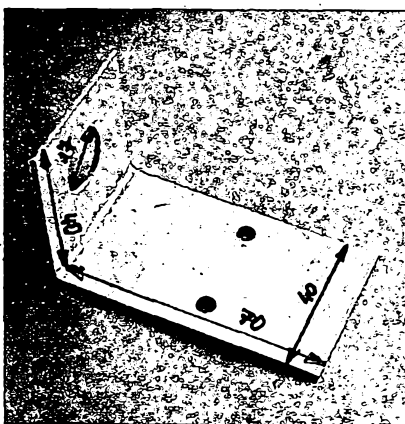
Kdo nechce kupovat hotovou desku s plošnými spoji, může si ji zhotovit takto:

na měděnou fólii desky přeneseme čáry spojů přímo ze stránky časopisu přes „kopírovací“ papír. Potom všechny části, které mají být neodleptány, pokryjeme acetonovou barvou. Kreslíme např. trubčkovým perem č. 5. Barvu lze použít z náplně spreje – má správnou hustotu. Měděnou fólii odleptáme v 30 % kyselině solné, do níž přidáme asi třetinu 10 % peroxidu vodíku. Při práci pozor!

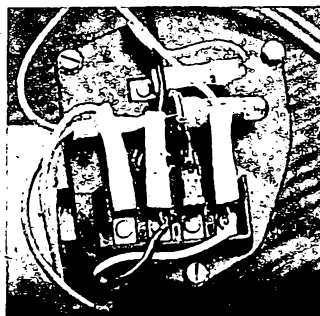
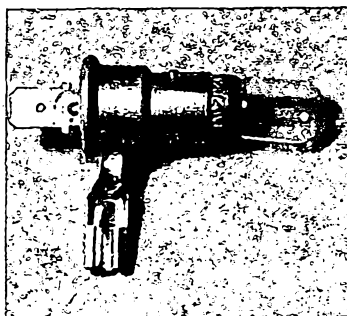
Instalace do vozu

1. Osazenou destičku připevníme na určené místo.
2. V prostoru za spínačem světlometů nalezneme šestipólový konektor, označený ve schématu elektrické instalace v servisní knížce číslem 130. Konektor lze určit i podle barev použitých vodičů (obr. 1). Do tohoto konektoru připojíme vodiče B a C cyklovače, a to tak, že vodič B spojíme se svorkou 1 (původně na ní končí červený vodič), vodič C spojíme se svorkou 4 (žlutý vodič). Svorky jsou přehledně očíslovány. Vodič A připojíme za pojistku č. 2 na +12 V.
3. Na svorkovnici převodovky motorku odpojíme oba červené vodiče (sv. č. 1). K této svorce připojíme jeden vývod objímky žárovky (popř. odporu). Oba odpojené vodiče připojíme na druhý vývod objímky žárovky (odporu). Číslo svorek lze najít na viku z plastické hmoty.

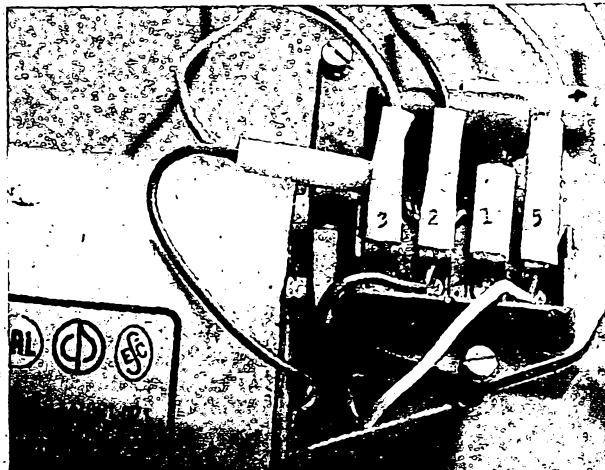
Tím je montáž ukončena. Po zapnutí zapalování a přepnutí páčky spínače stěračů směrem dolů vykonávají stěrače ihned jeden kyv, následuje prodleva, daná

Obr. 3. Upevňovací úhelník

Obr. 5. Detail upravené objímky se žárovkou (a) a umístění žárovky na převodovce motorku (b)

Obr. 6. Odpor R6, připojený ke svorce 1

natočením hřídele potenciometru a pak se již činnost pravidelně opakuje.

-K použitým součástkám

- Ty1 – je možno použít všechny typy z řady 15 A (KT701 až 708, cena 67 až 145 Kčs). Použijeme-li místo odporu R6 žárovku, lze použít tyristor pro maximální proud 3 A. Jeho cena je asi třetinová (typy KT710 až 714, cena 21 až 31 Kčs, popř. plastické provedení KT206/200, cena 23 Kčs). Motorek odebírá proud asi 2,5 A.
- T1, T2 – lze použít typy KC507 až 509, KC147 až 149.
- T3 – lze použít KF517, popř. KFY16, KFY18.
- P1 – vyhoví potenciometr v rozmezí 50 až 250 k Ω , lineární nebo logaritmický. Na dosažitelné intervaly stěračů má odpor dráhy potenciometru poměrně malý vliv. Délka hřídele musí být aspoň 30 mm.
- C1, C2 – oba kondenzátory mohou mít větší dovolené napětí než uvedené 15 V – omezujícím činitelem je pouze místo na desce s plošnými spoji.

Seznam součástek

Polovodičové prvky

Ty1	KT701 (KT710)
T1, T2	KC508
T3	KF517
D1	KY130/80 a více nebo 132/80

Odpor (všechny TR 112 nebo TR 151)

R1	270 Ω
R2	82 k Ω
R3	5,6 k Ω
R4	39 Ω
R5	47 Ω
R6	4,7 Ω /10 W)

Kondenzátory

C1	200 μ F/15 V, TE 984 (TE 986)
C2	50 μ F/15 V, TE 984

Další součástky

P1	100 k Ω , TP 280b/60B
Ž1	žárovka 12 V/4 W

OVĚŘENO V REDAKCI

- a) Přístroj jsme postavili v několika „exemplářích“, a to jak s odporem, tak se žárovkou.
- b) Cyklovače pracovaly na první zapojení, a to i tehdy, když jsme použili tzv. šuplíkové součástky.
- c) Během zkušební doby, po níž byly cyklovače umístěny ve vozech Škoda, se ani na jediném přístroji nevyskytla žádná vada.
- d) Na cyklovačích jsme vzhledem k autorovu originálnímu provedení nedělali žádné úpravy.

Sady součástek pro cyklovače prodává přes pult i posílá na dobírku vzorová prodejna TESLA, Palackého 580, Pardubice. V objednávce je třeba uvést, o jaký typ cyklovače má zájemce zájem, zda o typ se žárovkou (tj. s tyristorem malého výkonu), či s odporem. Žárovka se do sady součástek kompletovat nebude. Součástí sady součástek bude i deska s plošnými spoji.

Měřič indukčnosti 1 μ H až 1 H

Jiří Horáček

Měření pasivních součástek před stavbou různých stále složitějších přístrojů se stává nutností. Ušetří často mnoho hodin práce při oživování. Měření odporu a kapacity zpravidla nečiní potíže, ale měření indukčnosti (zvláště přesné měření) není běžné. Technici ze záliby je většinou obchází dodatečným nastavením či kopírováním přesných rozměrů cívek apod. Měřič indukčnosti, popsáný v článku (vlastně spíše velmi jednoduchý přípravek) spolu s čítačem či jiným měřicím kmitočtu umožňuje s poměrně velkou přesností měřit indukčnost v rozsahu, běžně využívaném ve vřní technice.

Parametry přístroje

Rozsah měření:	1 μ H až 1 H (indikace od 0,1 μ H).
Přesnost měření:	1 % (lepší, podle normálu C1).
Rozsah výstupního kmitočtu:	1 kHz až 5 MHz.
Kapacitní normál:	10 000 pF (1 %).
Napájení:	12 V/8 až 10 mA.
Rozměry:	asi 125 x 85 x 45 mm

Princip činnosti

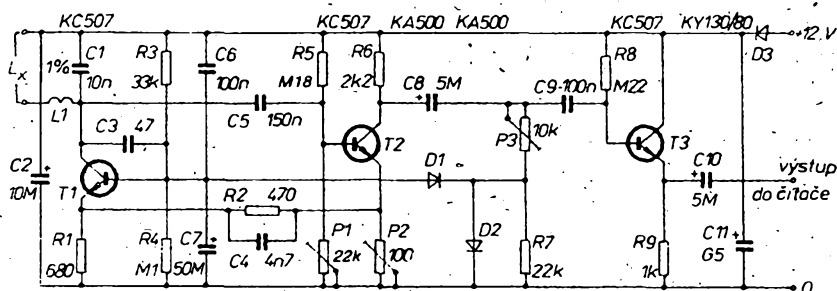
Je velmi mnoho způsobů, jak měřit indukčnost. Nejpresnější jsou můstkové metody, které však vyžadují mnoho velmi přesných a stálých normálů. Často je používána také jednoduchá a poměrně přesná rezonanční metoda (cívka se zapojí do rezonančního obvodu s přesnými normální kapacitami a vyhodnocuje se rezonance obvodu). Také v tomto případě je nutno přesně cejchovat normály či stupnici kondenzátoru s proměnnou kapacitou. Téměř všechny uvedené nevýhody lze obejít použitím přesného měřice kmitočtu – čítače je přesnost vyhodnocení dána jen přesností jeho normálu a ta je při využívání krystalem řízených oscilátorů velmi (pro náš účel až zbytečně) velká. Přesných čítačů, ať samotných nebo jako součást multimetrů, je mnoho popsáno v literatuře, jsou používány v podnicích i v amatérské praxi. Ve spojení s nimi lze využít popisovaný přípravek k měření indukčnosti. Při menších nárocích na přesnost nebo rozsah měřitelné indukčnosti lze stejný přípravek používat i ve spojení s měřicím analogovým. Příklad takového měřice je v AR B5/78 na straně 190 s využitím integrovaného obvodu UCY74121.

Měřič indukčnosti, jehož zapojení je na obr. 1; je v podstatě stabilní oscilátor s jediným kapacitním normálem (C1) pro celý rozsah měření; na jeho výstupu je zapojen oddělovací zesilovač. Pro velký použitý rozsah kmitočtů je nutno stabilizovat výstupní napětí, které by se jinak vlivem špatného poměru L/C neúnosně měnilo na okrajích měřicího rozsahu.

Oscilátor tvoří tranzistory T1 a T2. Dvoustupňový zesilovač umožňuje „dvoubodové“ připojení cívky do rezonančního obvodu. Vazbu tvoří člen RC (C4, R2), zapojený mezi emitory tranzistorů. Kondenzátor C4 zvětšuje vazbu při vysokých kmitočtech, na nichž by jinak oscilátor vlivem špatného poměru L/C nepracoval. Z téhož důvodu je připojen kondenzátor C3 mezi kolektor a bázi tranzistoru T1; zvětšuje zpětnou vazbu při měření malých indukčností. Odpory R3 a R4, je nastaven klidový pracovní bod T1. Z kolektoru T2 je přes oddělovací kondenzátor C8 odebírána z proměnného děliče P3, R7 část střídavého napětí; usměrňuje se ve zdvojovači z diod D1, D2 a filtruje kondenzátorem C7, který spolu s C6 zároveň „uzemňuje“ bázi T1 pro střídavé napětí. Usměrněné napětí je odporovým trimrem P3 nastaveno tak, že se tranzistor T1 při zvětšujícím se výstupním napětí zavírá (zmenšuje se jeho proudový zesilovací činitel) a tím se stabilizuje amplituda výstupního napětí. Odpor R5 a trimr P1 určují pracovní bod T2. Stupeň zpětné vazby lze nastavit odporovým trimrem P2 v obvodu emitoru T2. Sinusový signál o mezivrcholovém napětí asi 2 až 3 V je přiveden na výstupní svorky přes oddělovací zesilovač – emitorový sledovač s tranzistorem T3. Dioda D3 chrání přístroj proti přepólování napájecího napětí, přiváděného z vnějšího zdroje. Rozhodneme-li se vybavit toto zařízení vlastním zdrojem, nemusíme ji připojovat. Elektrolytický kondenzátor C11 zmenšuje vnitřní odpor zdroje (pro střídavý proud).

Sestava a použité součásti

Celý přístroj je sestaven na desce s plošnými spoji o rozměrech 70 x 115 mm (obr. 2). Odporové elektrolytické kondenzátory jsou miniaturních typů, blokovací a vazební jsou keramické

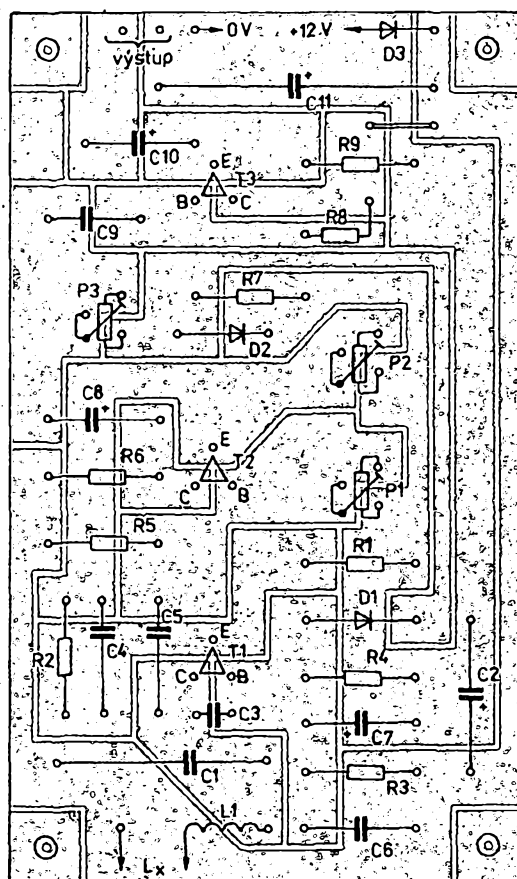
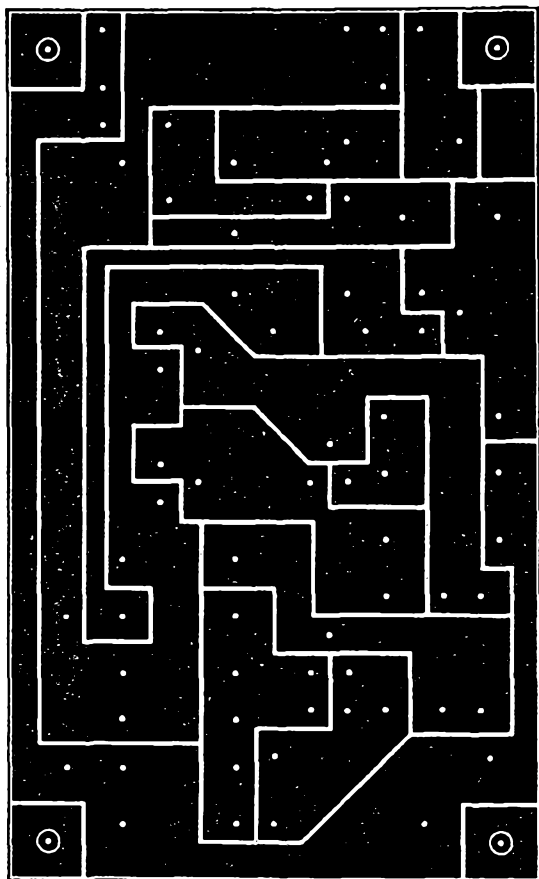

Obr. 1. Schéma zapojení

A/10
82

Amatérské RÁDIO

373

Obr. 2. Deska s plošnými spoji Q68 a rozložení součástek

„polštárky“. Pro dobrou činnost celého přístroje je nejdůležitější kondenzátor C1. Musí mít velmi malou vlastní indukčnost a velký činitel Q . Jako jediné dostupné se osvědčily slidové kondenzátory TESLA TC 213 (zalisované v tvrdé hmotě). Tento typ je vyráběn do 10 000 pF; také je možno použít několik kusů typu TC 212 složených paralelně. Kapacita musí být dodržena s přesností alespoň 1 %. Realizujeme to nejlépe tak, že vybereme kondenzátor s kapacitou, menší než 10 000 pF a doplníme jej malým kondenzátorem stejného typu (např. TC 210). Pro oscilátor byly v původním pramenu použity vysokofrekvenční tranzistory BF173, obdobný typ TESLA je KF173. V oddělovacím zesilovači byl původně použit tranzistor JFET – BF245C; později byl nahrazen s dobrým výsledkem (po malé úpravě původního zapojení) běžným typem KC508. Při uvádění do chodu a proměřování bylo zjištěno, že i původně použité vř tranzistory lze nahradit bez změny výsledných parametrů běžnými nř tranzistory KC508, mají-li proudový zesilovací činitel menší než 120 až 150. S tranzistory s větším h_{21E} přístroj nepracuje, což je pravděpodobně dáno jejich vř vlastnostmi. Je nutno uvést, že v zapojení nepracují žádné vř tranzistory s proudovým zesilovacím činitelem menším než 100.

Po zapájení součástek na desku s plošnými spoji zapojíme přívodní vodiče a desku upevníme do vhodné krabičky z plastické hmoty. Vhodné rozměry má například bakelitová krabička, původně používaná jako kryt nulového můstku v silnoproudých rozvaděcích; je běžné k dostání v obchodech. Podle obr. 3

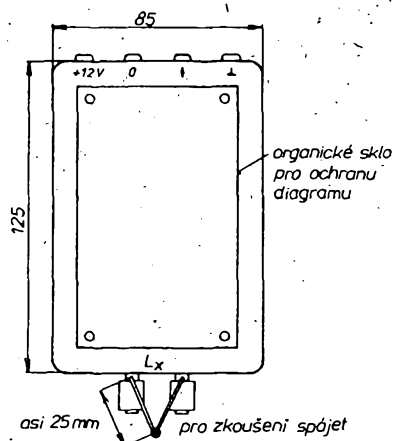
opatříme krabičku přívodními a vývodními zdírkami a přístrojovými svorkami pro připojení měřené cívky.

Indukčnost na vstupu přístroje (L_1) je při konečném nastavování realizována přívodním vodičem z desky s plošnými spoji na přístrojovou vstupní svorku. Prozatímne ji nahradíme přímým krátkým zapojovacím vodičem o průměru 0,5 mm. Obdobně je připojena druhá svorka na plošný spoj společného vodiče pro kladný pól napětí. Pro přívody napájecího napětí je vhodné použít barevné zdířky (červená +, modrá –). Pro výstup do měřice kmitočtu lze také použít souosý konektor.

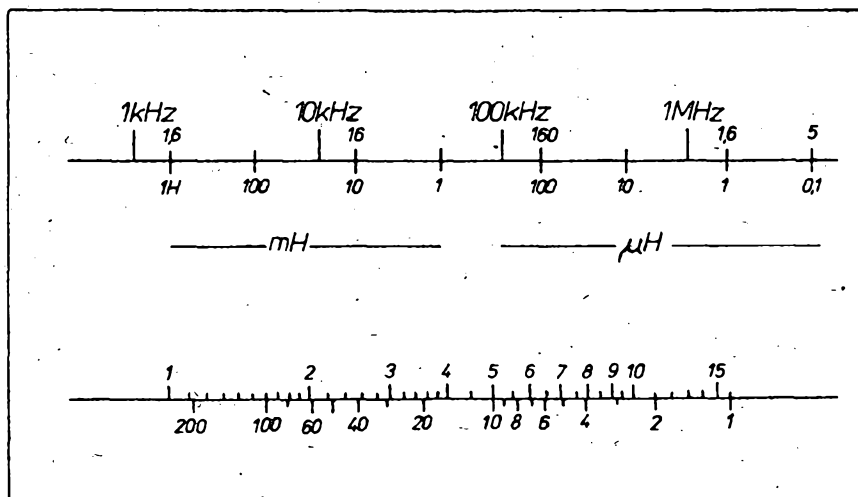
Nastavení a uvedení do provozu

V hotovém přístroji nastavíme běžce proměnných odporů P1, P3 do střední polohy, u P2 na největší odpor a připojíme regulovaný zdroj stejnosměrného napětí

přes miliampérmetr. Pomalu zvyšujeme napětí; nepřesáhne-li proud při 12 V asi 10 až 12 mA, je vše v pořádku a můžeme nastavovat. Na výstup připojíme osciloskop a čítač, na vstup L_x cívku asi s deseti závitů zapojovacího drátu. Na indukčnosti cívky přitom nezáleží. Potom otáčíme trimrem P2 tak dlouho, až se na stínítku osciloskopu objeví střídavé napětí. Odporovým trimrem P1 nastavíme napětí na kolektoru T2 asi na 6 V. Nepodaří-li se nám to, změníme odpor R5. Potenciometrem P3 nastavíme správný průběh sinusového napětí na výstupu a jeho mezivrcholovou hodnotu asi na 3 až 5 V. P2 a P3 se vzájemně ovlivňují a tak je třeba nastavení několikrát velmi pečlivě opakovat, až dosáhneme požadovaných parametrů. Cívku odstraníme a na měřici vstup zapojíme dva kusky drátu o průměru 0,5 mm, jak je nakresleno na obr. 3. Pro další nastavování se drátky přihnou koncem k sobě a spáji. Tím se vytvoří spolu s přívodními vodiči k desce s plošnými spoji základní indukčnost rezonančního obvodu, tj. 0,1 μ H. V případě, že oscilátor při tomto zapojení nekmitá, je třeba znovu v malých mezích nastavit P2 a P3. Při neúspěchu prodloužíme přívodní vodiče o několik milimetrů nebo vytvoříme na přívodním vodiči z desky plošných spojů jeden závit (L_1). Za předpokladu, že použité normálové kondenzátor má kapacitu přesně 10 000 pF, má připojený čítač ukázat kmitočet 5,03 MHz. Znamená to, že vlastní indukčnost přístroje je právě 0,1 μ H (v tom jsou zahrnuty všechny indukčnosti přívodů včetně vlastní indukčnosti použitého kondenzátoru). Tento fakt je důležitý zejména v případě, není-li možno přesně změřit C1; lze tak při menších nárocích na přesnost měření nastavit základní výchozí vlastnosti přístroje. Nakonec vyzkoušíme přístroj s různými cívkami o indukčnostech asi 1 H,

Obr. 3. Náčrt vnějšího provedení měřice

Obr. 4. Štítek, urychlující určení indukčnosti

1 mH, 1 μH. Nekmitá-li oscilátor na některém rozsahu, znovu nastavíme odporové trimry.

Použití přístroje

Aby se urychlil výpočet změřené indukčnosti, je krabička měřiče opatřena na horní ploše diagramem pro rychlé převedení kmitočtu na Indukčnost. Příklad provedení diagramu je na obr. 4. V horní části diagramu zjistíme zhruba rozsah indukčnosti, v němž se nachází změřená hodnota; na dolním diagramu přečteme přesně indukčnost v daném rozsahu (horní diagram určuje řád a dolní číselnou hodnotu). S horší přehledností, ale větší přesností lze použít tabulku. V praxi je při měřeních s větší přesností výhodný k výpočtu kalkulátor, upravený vzorec pro výpočet indukčnosti při konstantní kapacitě 10 000 pF je odvozen ze základního vzorce

$$f = \frac{1}{2\pi\sqrt{LC}} = f = \frac{159\,200}{\sqrt{LC}} \quad [\text{MHz}, \mu\text{H}, \text{pF}]$$

Úpravou a dosazením za C dostaneme výsledný vzorec

$$L = \frac{2,53}{f^2} \quad [\mu\text{H}; \text{MHz}]$$

$$L = \frac{2530}{f^2} \quad [\mu\text{H}; \text{kHz}]$$

Při měření cívek o větší indukčnosti lze k jejich připojení použít „krokodýlky“, připojené na výstupní přístrojové svorky. Malé indukčnosti (jednotek mikrohenry) připájíme při měření na konce zmíněných krátkých přívodních drátů, abychom vyloučili vliv parazitních indukčností. I když přístroj asi neumožní měřit přesně indukčnost menší než 1 μH, lze jej použít k měření srovnávacímu. Při měření velké indukčnosti je použití přístroje omezeno požadavkem, že měřená cívka nesmí mít reálný odpor větší než asi 500 Ω, což je nutno před měřením ověřit ohmmetrem. Je-li odpor větší (cívky vinuté velmi tenkým drátem), kmitá oscilátor na jiných kmitočtech než je dáno součinem LC ; začne pracovat jako multivibrátor. Na osciloskopu se to projevuje velkým zkreslením sinusového průběhu.

Podstatou své činnosti přístroj umožňuje měřit i cívky, k nimž je připojen

kondenzátor (např. mf filtry 465 kHz; jejich kapacita (např. 100 pF) je při měření připojena paralelně k normálové kapacitě uvnitř přístroje (10 000 pF) a zavádí tak zanedbatelnou chybu (100 pF je pouze 1 % z 10 000 pF).

Přístroj lze využít i k měření kapacity asi od 500 pF, použijeme-li cívku o známé indukčnosti a paralelně k ní zapojíme měřený kondenzátor. Kapacitu vypočítáme ze změny kmitočtu.

Další použití – např. měření indukčnosti cívek, zapojených v zařízení apod. – je nutno vyzkoušet a posuzovat podle situace. Ale to již ponechávám na případných zájemcích, kteří si tento přístroj postaví a sami si tak ověří jeho překvapující vlastnosti.

Seznam součástek

Odpory (miniaturní typu TR 151)

R1	680 Ω
R2	470 Ω
R3	33 kΩ
R4	100 kΩ
R5	180 kΩ
R6	2,2 kΩ
R7	22 kΩ
R8	220 kΩ
R9	1 kΩ

Odporové trimry (TP 011)

P1	22 kΩ
P2	100 Ω
P3	10 kΩ

Kondenzátory

C1	10 000 pF (viz text)
C2	10 μF, TE 984
C3	47 pF, TC 210
C4	4,7 nF, TK782
C5	150 nF, TK782
C6, C9	100 nF, TK782
C7	50 μF, TE 984
C8, C10	5 μF, TE 984
C11	500 μF, TE 984

Polovodičové součástky

T1 až T3	KC507, KC508 (viz text)
D1, D2	KA500
D3	KY130/80
L1	viz text

Literatura

Funkschau č. 1/1981

• ZAJÍMAVOSTI ZE SVĚTA •

Světlovody – budoucnost spojové techniky

Časopis Mezinárodní telekomunikační unie (U.I.T.) „Journal des télécommunications“ byl věnován v listopadu 1981 optickým součástkám a v únoru 1982 světlovodům. Velmi zajímavé jsou předpovědi zavádění dálkových podmořských světlovodných kabelů. Je pravděpodobné, že komerční soustavy pro malé vzdálenosti bez opakovačů a kabelové tepny na střední vzdálenost s opakovači budou uvedeny do provozu kolem roku 1985. Soustavy na velké vzdálenosti s opakovači se pravděpodobně objeví koncem osmdesátých let.

Hlavní potíže jsou v realizaci optických součástí s velkou spolehlivostí, monolitických integrovaných obvodů s velkou přenosovou rychlostí a světlovodných kabelů s velkou mechanickou odolností a s malými ztrátami. První soustavy světlovodných podmořských kabelů komerčního typu by

měly pracovat kolem roku 1985 nebo 1990, po mnoha provozních zkouškách.

M. J.

Nová generace pájecích přístrojů

K nejdůležitějším nástrojům v elektronickém průmyslu patří pájecí přístroje. Zatímco před zavedením integrovaných obvodů se používala běžná pájedla, ovládají dnes laboratoře, výrobní a servisní dílny pájedla s řízením teploty páječky. Tyto přístroje se dnes označují jako „stanice“, protože mimo vlastní pájedlo obsahují v menší či větší skřínce oddělovací transformátor a regulační obvody pro nastavení předepsané teploty hrotu páječky.

Nejnovejší vývoj v tomto oboru a v oboru teplotních čidel vedl k tomu, že dnes obvyklý koncept pájecí „stanice“ především pro obvody MOS mohl být opuštěn. Podnik Technology in Production, Západní Berlín, předvedl na výstavě Productiona v Mnichově pájedlo, které je vyba-

veno keramickým žhavicím tělesem, takže pájecí hrot má i při teplotě 300 °C izolační odpor 1000 MΩ proti síti nebo zemi. Mimoto má použitý keramický materiál výbornou tepelnou vodivost.

Pájedlo s tímto žhavicím tělesem pracuje bez transformátoru, jeho svodové proudy nepřesáhnou dovolenou mez. Doba zahřívání hrotu na teplotu 300 °C je velmi krátká – jen 30 s. Teplota pájedla se řídí moderními polovodičovými součástkami (řízení plnou vlnou), které nezpůsobuje rušení. Celý elektronický řídicí obvod je vestavěn v rukojeti pájedla.

Oproti běžným typům má nové pájedlo, nazvané „super sensor 100“, podstatně lepší účinnost. Ačkoli je jeho příkon jen 40 W, pájecí výkon je stejný jako pájedla s příkonem 100 W. V současné době probíhají zkoušky pájedla ve zkušebně VDE. V hromadné výrobě má být letos, prodávat se má za stejnou cenu jako jiné pájecí „stanice“.

Vit Stříž

Podle firemních podkladů

KONVERTOR Z KÓDU BCD NA BINÁRNÍ

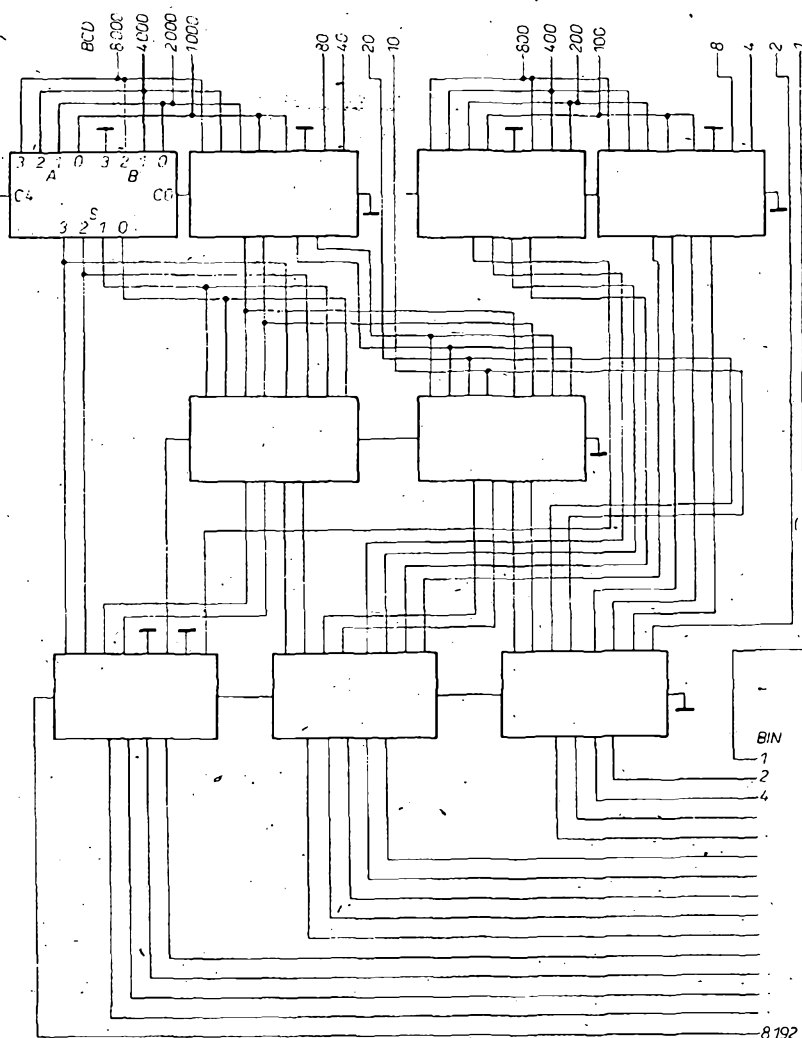
Doc. RNDr. Jan Obdržálek,
CSc.

Měřicí přístroje s číslicovým displejem mívají též paralelní výstup dat v kódu BCD. Pro zpracování digitální technikou však bývá výhodnější binární kód a výstupní signály je tedy nutno konvertovat. Sériová konverze založená na současně činnosti čítačů BCD a binárního nemusí být z nejrůznějších důvodů vhodná (rychlost, složitost, proměnná doba konverze). Pro paralelní konverzi byl vyvinut obvod SN74184, ten však není u nás dosažitelný a v zahraničí je poměrně drahý. Lze ho nahradit tuzemskou pamětí MH74188, i ta je však poměrně drahá. Proto byl vyvinut z běžně dosažitelných součástek konvertor, který se ukázal jako všestranně výhodný:

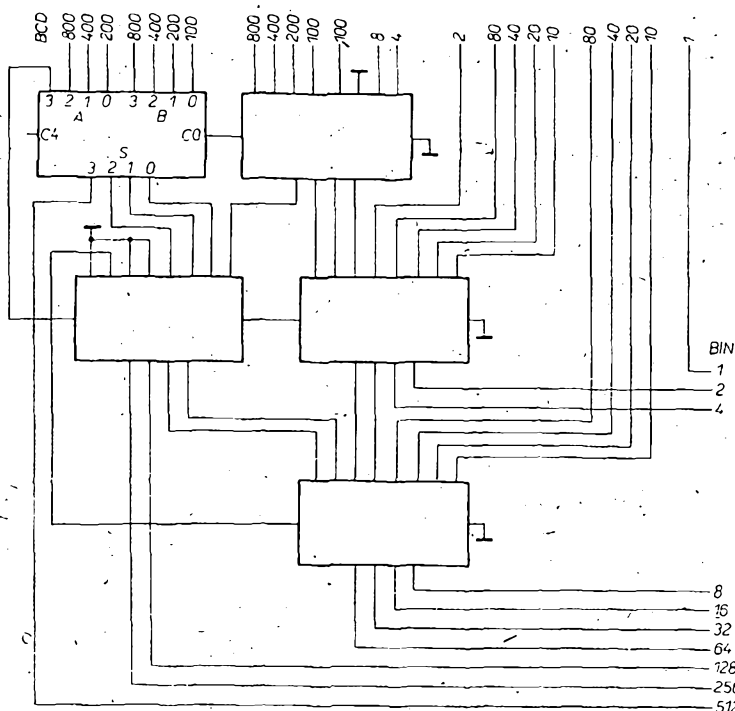
použité obvody	SN74184	UCY7483
zapojení	(firemnl)	(obr. 1)
počet obvodů	11	9
výroba v RVHP	ne	ano
cena všech obvodů	60 DM	22 DM
ekvivalenty naší výroby	4840 Kčs	2880 Kčs
typická doba konverze	190 ns	89 ns
max. spotřeba proudu	680 mA	600 mA

(časy pro konverzi byly určeny z firemního katalogu TI, ceny podle maloobchodního ceníku - NSR - z roku 1979).

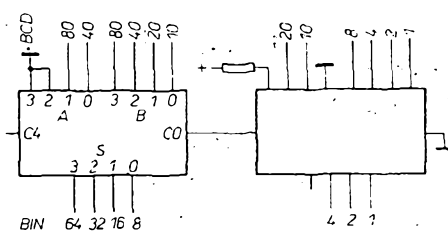
Zapojení konvertoru (obr. 1) je předmětem vynálezu PV 7105-79, jehož správcem je Matematicko-fyzikální fakulta KU, Ke Karlovu 3, 121 16 Praha 2. Konvertor je osazen sumátory UCY7483 a jeho vtip

Obr. 1. Konvertor čtyřciferných čísel z kódu BCD na binární

Obr. 2. Zjednodušený konvertor pro konverzi třiciferných čísel

Obr. 3. Konvertor dvouciferných čísel

spočívá ve vhodném binárním rozkladu a implementaci $100 = 64 + 32 + 4$. Prototyp konvertoru je k dispozici u autora článku, a to jak pro předvedení, tak k zapůjčení vážným zájemcům.

K převodu méněciferného čísla lze zapojení zjednodušit, jak je zřejmé z obr. 2 pro tři cifry (za cenu prodloužení konverze na max. 107 ns) a na obr. 3 pro dvě cifry (max. 37 ns).

**PŘIPRAVUJEME
PRO VÁS**

**Bezpečnostní osvětlení
jízdního kola**

mikroelektronika

Řídí ing. Alek Myslík, OK1AMY

Vnitřní struktura monolitického stabilizátoru MAA723 je ideální pro stavbu jednoduchého a přitom přesného regulátoru teploty. Vestavěný OZ lze použít jako zesilovač odchylky mezi referenčním napětím a teplotně proměnným napětím. Výstupem OZ (vývod 6) lze přímo ovládat silový spínací prvek (relé, tyristor).

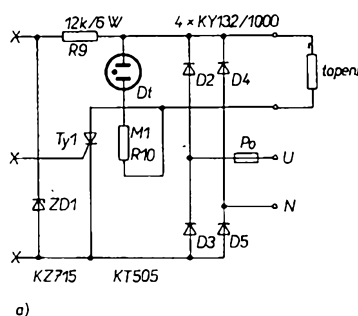
REGULÁTOR TEPLOTY S IO MAA 723

Ing. M. Steklý

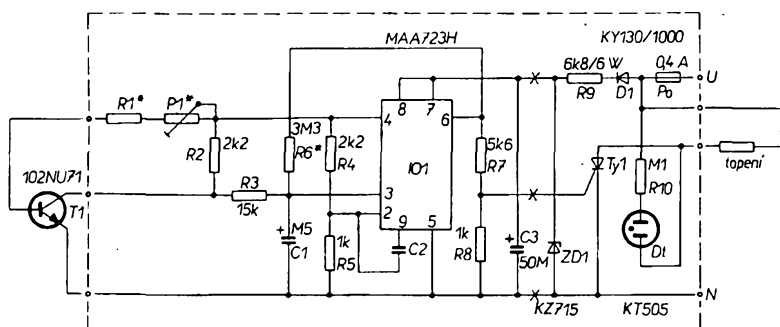
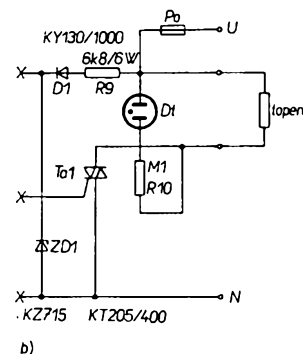
Popis zapojení

Jako teplotně citlivé čidlo byl použit germaniový nf tranzistor T1 (obr. 1) libovolného typu vodivosti n-p-n, v zapojení se společným emitorem bez stabilizace pracovního bodu. Tento tranzistor je napájen stabilizovaným napětím z IO1 – vývod 4 (6,8 až 7,5 V) a tudíž napětí na jeho kolektoru je závislé pouze na teplotě měřeného média. Proud kolektorem T1 lze nastavit pomocí odporů P1, R1 tak, aby napětí na kolektoru bylo asi 2 V. Děličem R4, R5 upravené referenční napětí je přivedeno na invertující vstup 2 IO1 a rozdílovým signálem na výstupu 6 je spínán tyristor Ty1. Z výstupu 6 je možno odporem R6 zavést kladnou zpětnou vazbu do vstupu 3 a způsobit tak určitou hysterezi při spínání. Velikost odporu R6 je nutné vyzkoušet při oživování. Při pou-

pro větší proudy a výkonný napájecí transformátor. Zapojení napájecí části pro tuto variantu je nakresleno na obr. 3. Pro všechny způsoby napájení lze použít jedinou desku s plošnými spoji.

Obr. 2.

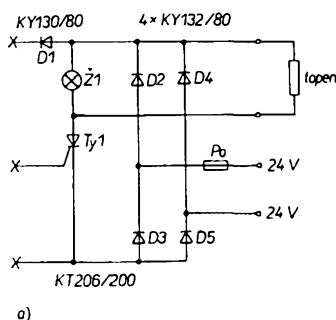

Obr. 1.

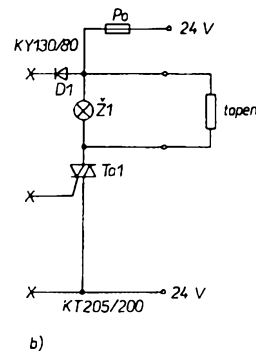
žití tyristoru není nutné tento odpor na destičku zapojovat.

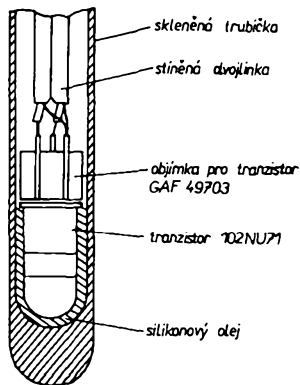
V zapojení podle obr. 1 byl použit jako spínací prvek tyristor, potom ovšem výkon topného tělíska je poloviční. Požadujeme-li plný výkon, musíme zvolit zapojení podle obr. 2a nebo 2b. Je třeba podotknout, že cena triaku je přibližně třikrát větší než tyristoru, takže z cenových důvodů je výhodnější zapojení s diodami D2, D3, D4, D5 podle obr. 2a. IO1 je napájen napětím asi 30 V přes odpor R9, ZD1 a C3. Doutnavka Dt s ochranným odporem R10 signalizuje stav „TOPI“.

Z hlediska bezpečnosti obsluhy by bylo ideální napájet celý regulátor včetně topného tělíska napětím 24 V. Nevýhodou je ale nutnost použít polovodičové prvky

Obr. 3.

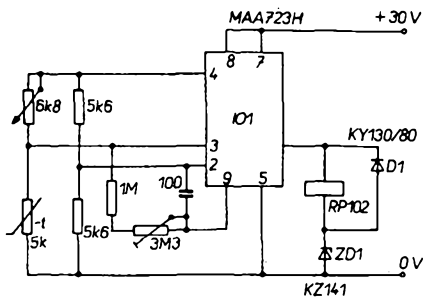

Obr. 4.

lým výkonům topných tělísek a množství vody v akvriu je definitivní nastavení požadované teploty dosti zdlouhavé. Je samozřejmé, že filtr nebo vzduchování v akvriu musí být zapnuto.

Upozornění !!

Regulátor podle obr. 1 a obr. 2 je spojen galvanicky se sítí a proto je nutné správně připojit síťový přívod a při ožiování za-

Obr. 5.

chovat maximální opatrnost! Nejlepší by bylo pro ožiování použít oddělovací transformátor.

Závěr

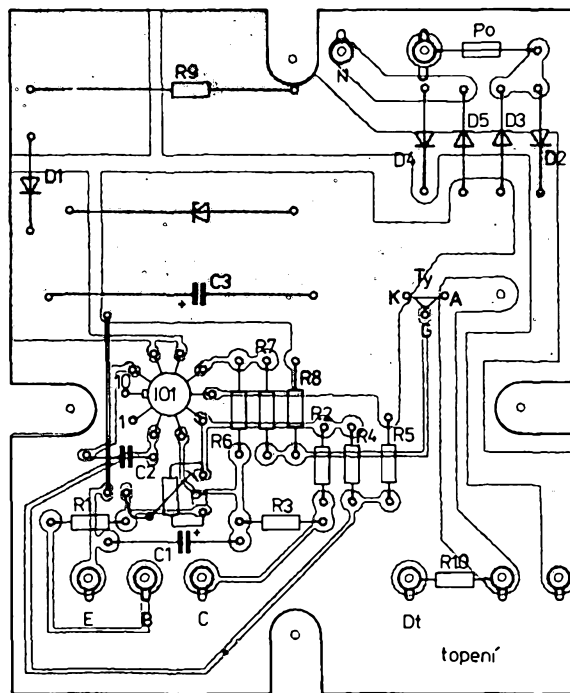
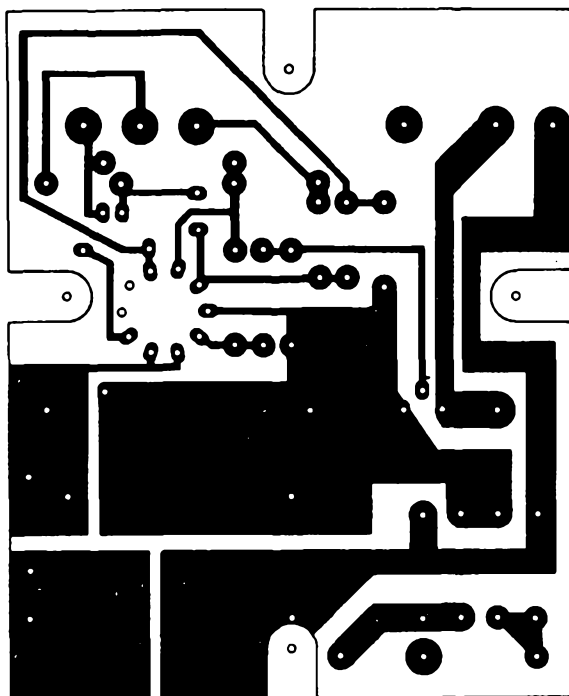
Popisovaný regulátor v plné míře vyhovuje pro dané použití. Germaniový tranzistor ve funkci teplotního čidla přináší značnou finanční úsporu ve srovnání s kontaktním teploměrem VERTEX (175 Kčs). Použití IO MAA723H (61 Kčs) zjednodušuje konstrukci, nastavení a zvyšuje přesnost. Jako spínací prvek byl záměrně zvolen tyristor (popř. triak) pro praktickou nedostupnost vhodného relé. Další předností dvoupolohové regulace

oproti plynulé (např. pomocí MAA436) je to, že regulátor prakticky vůbec neruší do napájecí sítě. Varianta obdobného regulátoru s termistorovým čidlem a relé byla vyzkoušena pro regulaci kotle ústředního topení (obr. 5).

Seznam součástek

R1, R6, TP 112	TR 112a, podle textu
R2, R4	TR 112a, 2,2 kΩ
R3	TR 112a, 15 kΩ
R5, R8	TR 112a, 1 kΩ
R7	TR 112a, 5,6 kΩ
R9	TR 510, 6,8 kΩ popř. 12 kΩ
R10	TR 112a, 0,1 MΩ
C1	TE 988, 0,5 μF
C2	100 pF, keramický
C3	TE 986, 50 μF
P1	TP 112, podle textu
D1 až D5, Ty, Ta	podle zvoleného zapojení (KT505)
ZD1	KZ715
IO1	MAA723H
T1	libovolný Ge n-p-n
Dt	doutnavka (např. do vypínačů)
objímka pro tranzistor 6AF49703	
dvojitá krabice na panel	
nýtovací očka	
Po	podle příkonu topení

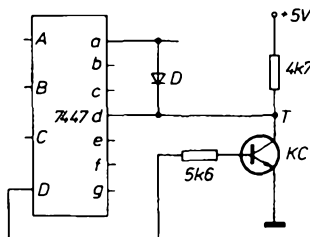
Dodatečně bych chtěl poděkovat pracovníkům brněnské pobočky Inspektorátu radiokomunikací ing. S. Svobodovi a s. Šponerovi za ochotu při měření regulátoru.

Obr. 6. Obrazec plošných spojů a rozmístění součástek na desce s plošnými spoji Q69

Zlepšení kresby převodníků SN7447

Jelikož převodníky SN7447 zobrazují číslici „9“ bez spodní čárky (segmentu „d“), rozhodl jsem se k malé úpravě s použitím tří součástek (obr. 1). K pochopení činnosti je třeba nahlédnout do pravdivostní tabulky obvodu 7447, z níž

Obr. 1.

vyplývá, že stav H, neboli logická jednička, je na vstupu D pouze v případě číslic 8 a 9, jinak je tam vždy log. 0. Toho je využito ke spínání tranzistoru T, který se za přítomnosti kladného napětí (log. H) otevře, na jeho kolektoru je záporné napětí, které je přivedeno na výstup „d“ IO 7447.

Otevření tranzistoru v případě číslice 8 nevadí, neboť segment „d“ v tomto případě rovněž svítí.

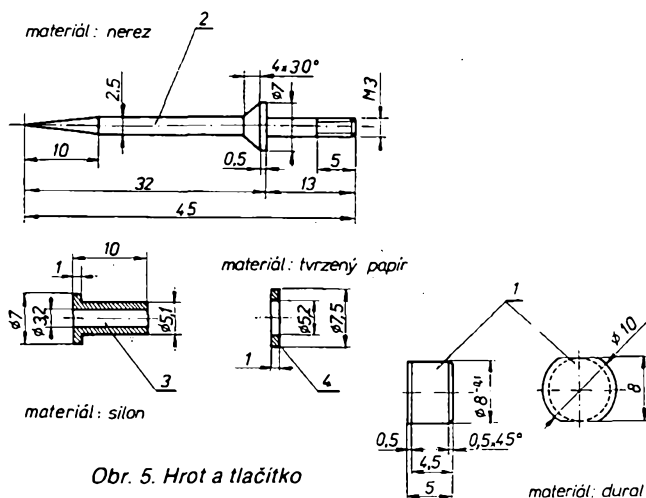
Věřím, že tyto tři součástky se dají umístit do většiny zařízení – jistě to za výsledný efekt stojí.

Zdeněk Pacan

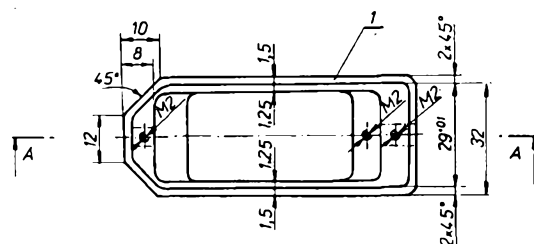
Ing. Peter Lachovič

Mechanická stavba

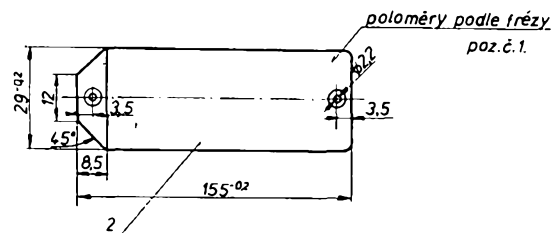
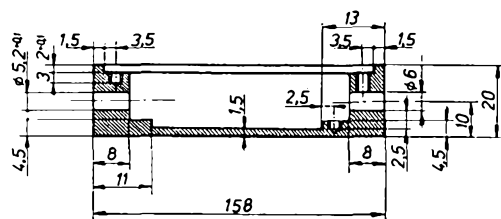
Púzdro sondy je vyfrézované z jedného kusu duralu rozmerov $158 \times 32 \times 20$ mm (obr. 4). Vrchný kryt je zhotovený z duralového plechu hrúbky 2 mm, v ktorom sú vyvrtané otvory pre diody a upevňovacie skrutky a vyrezaný otvor pre segment (obr. 6). Segment z organického skla (obr. 8) sa skladá z troch častí, ktoré do seba zapadajú a ako celok sa prilepia z vnútornej strany krytu. Hrot sondy je z oceli nerez, tlačítko z duralu, izolačná

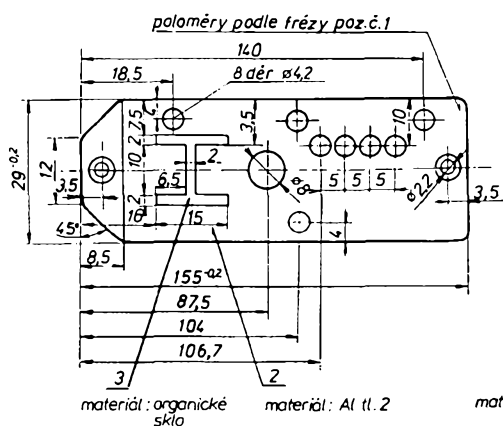
Obr. 5. Hrot a tlačitko

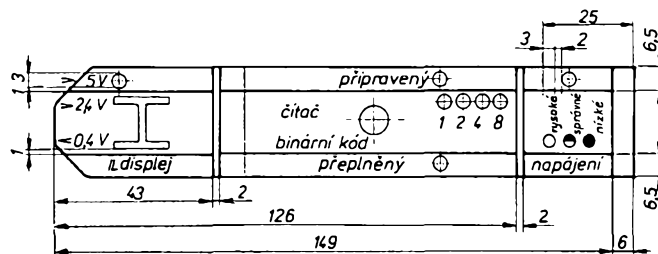
ŘEZ A-A

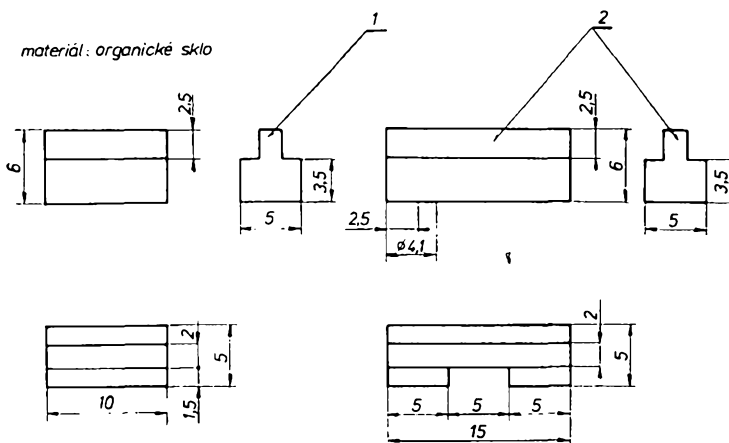
Obr. 4. Púzdro sondy

Obr. 6. Vrchný kryt

Obr. 7. Gravírovanie krytu

Obr. 8. Segment

trubička hrotu zo silonu a izolačná podložka z tvrdého papiera (obr. 5). Púzdro aj kryt sú eloxované na čierno a zastrekané bezfarebným lakom vôči oteru. V kryte sú vygravirované popisné údaje (obr. 7).

Osadenie súčiastkami je pomerne husté (obr. 3), preto mu treba venovať zvýšenú pozornosť. Doska plošného spoja Q65 (obr. 2) je jednostranná aj za cenu piatich drátových spojok. IO5 je kvôli nedostatku miesta umiestnený nad IO4 a je svojimi niektorými vývodmi priamo naňho pripájkovaný. Vzájomné prepojenie uvádzam na konci tejto časti textu. Svetelné diody sú pripájané do spoja na takú výšku, aby zapadli do otvorov vrchného krytu. Diody osvetľujúce časti seg-

mentu majú byť od neho vzdialené 1 až 2 mm kvôli lepšiemu rozptylu svetla.

Po osadení dosky sa táto pripojí na napätie a vyznačenými odpormi sa nastavia žiadané napäťové meze. Po kontrole správnosti všetkých funkcií sa spoj prichytí jednou skrutkou v púzdre. Odporúčam vložiť nejaký izolačný materiál pod dosku plošného spoja. Do prednej časti púzdra sa vloží izolačná trubička, potom hrot, pertinaxová podložka, pájacie očko a celok sa stiahne maticou M3. Hrot sa elektricky prepojí s doskou, do zadnej časti sa zasunie vývodka, cez ktorú sa prevlečie jednožilový tieneniť kábel slúžiaci na privod napájacieho napätia.

Zástrčka uvedeného typu znemožňuje propojenie napätia nesprávnej polarizácie. Upevnením krytu je stavba sondy ukončená.

Záver

Zhrnutie vlastností sondy na základe bodov uvedených v [1] je takéto:

1. Sonda je malá, dobre padne do ruky, má tvrdý a ostrý hrot, tienenie zabezpečuje hliníkové púzdro, má profesionálne prevedenie.
2. Sonda je osadená výhradne tuzemskými súčiastkami.
3. Indikácia je prehľadná pri maxime presných informácií.
4. Hodnotené sú výstupné úrovne logiky TTL.
5. Čítač zachytá impulzy aspoň 10 ns.
6. Je k dispozícii informácia o preplnení čítača.
7. Sonda nezaťažuje meraný obvod a informuje o skutočných pomeroch v logickej sieti.
8. Zmeny napájacieho napätia vplyvajú na nastavené medze len nepatrne (viď stať Parametre).
9. Je použiteľná informatívne aj v logickej sieti DTL.
10. Sonda informuje o veľkosti napájacieho napätia, o vyššom napätí na vstupe než je obvyklé v TTL logike, o priradenosti a preplnenosti čítača impulzov.

Záverom ďakujem Jaroslavovi Petrikovi za konštrukciu púzdra a skreslenie strojárkej časti dokumentácie.

Literatura

- [1] Ritschel, M.; Ovsík, V.: Logická sonda a čo s ní? ST 1981/1/23.
- [2] Hájek, J.: „Inteligentní“ logická sonda. ST 1978/10/373.
- [3] Kadera, V.: Sonda pro testovací IO. AR-A 1978/6/219.
- [4] Honzík, V.: Sonda. AR-A 1975/11/417.
- [5] Indikátor logických úrovní a čítač. ST 1977/10/399.
- [6] Baliga, P.: Logická sonda. ST 1979/6/239.
- [7] Svačina, J.: Logická sonda s optickou indikáciou. AR-A 1980/8/292.
- [8] Kuna, J.: Logická sonda s lapačom impulzov. ST 1980/12/450.
- [9] Logická sonda. ST 1981/2/80.
- [10] Dodek, J.: Logická sonda s počítaním impulzov. ST 1980/2/43.
- [11] Stach, J.: Československé IO.
- [12] Matouš, J.: Třirozsaňový indikátor napětí AR-A 1980/5/186.

PROGRAMY PRO PRAXI I ZÁBAVU

Rídí
ing. Alek Myslík
OK1AMY

Programy pro kalkulátory vybírá, ověřuje a upravuje Jan Mrázek, U libeňského pivovaru, 7, 180 00 Praha 8

Programy v jazyku BASIC vybírá, ověřuje a upravuje Richard Havlík

Editor pro TI-58/59

Při výpočtech se často stává, že se „překlepeme“ a u vloženého čísla nesouhlasí např. jedna číslice. Vymazat displej a vkládat znovu mnohaciferné číslo je zdlouhavé, možnost chyby zůstává stejná.

Pro tyto případy jsem sestavil program, který je obdobou editovacích programů (Editor) u mikropočítačů. Pomocí tohoto programu můžeme jednotlivé cifry čísla přepisovat, vypouštět nebo dodatečně vkládat další. Funkci ukazatele (kursoru) zastává desetinná tečka. Můžeme s ní pohybovat vlevo i vpravo a označujeme s ní část čísla, která má být změněna.

Postup: 1. Opravované číslo uložíme do paměti tlačítkem E.

2. Nyní můžeme:

- posunout kursor o jedno místo vlevo – tl. A,
- posunout kursor o jedno místo vpravo – tl. B,
- přepsat číslici vlevo od kursoru – nová číslice, C,
- vynechat (vymazat) číslici – tl. D,
- vynechat místo pro další číslici (insert) – E,

Editor		TI-58/59
000	J Lbl E' STO 0 Lbl D' RCL 0 INV SBR	
010	Lbl A 1 Lbl A' +/- Lbl B' (INV Log EE	
022	INV EE x D' RST Lbl B 1 GTO B' Lbl C	
034	(CE + D' INV Int + (D' Int + 10) Int x	
050	10 RST Lbl D (Lbl = 1 0 x D' Int INV	
065	SUM 0) (Int + D' RST Lbl E (GTO =	

- posunout kursor o n místo vlevo – n, A,
- posunout kursor o n míst vpravo – n, B,
- znovu vyvolat opravované číslo – tl. D,
- 3. Desetinnou tečku po ukončené úpravě vrátíme na správné místo tlačítky A, B (popř. A', B').
- 4. Všechny početní operace v programu jsou uzavřeny v závorkách, číslo tedy můžeme opravovat i uprostřed výpočetního řetězce. Program zabírá registr R00.
- 5. Upravovat nelze čísla v exponenciálním tvaru. Editujeme-li záporné číslo, při operaci vyvolané tlačítkem C, musíme novou číslici zadat se záporným znaménkem.

Pavel Zajíček

Třídící algoritmy v jazyku BASIC

Postupně bychom chtěli čtenáře seznámit s některými základními algoritmy vnitřního třídění. U každého algoritmu jsou uvedeny hodnoty, charakterizující jeho kvalitu:

- C – počet srovnání,
- M – počet přesunů hodnot,
- N – délka tříděného pole.

Bublinové třídění (Bubblesort)

Prvky s menší hodnotou „probublávají“ na konec tříděného pole.

Program pro bublinové třídění v jazyku BASIC

```
10 REM *** BUBBLESORT ***
20 DIM A(5)
30 LET N=5
40 FOR I=1 TO N
50 INPUT A(I)
55 PRINT A(I)
60 NEXT I
70 GOSUB 500
80 FOR I=1 TO N
90 PRINT A(I)
100 NEXT I
110 GOTO 3000
500 REM * SUBROUTINE *
510 REM * BUBBLESORT *
1000 LET S=1
1100 LET I=1
1200 IF I>N-1 THEN 2100
1300 IF A(I)<A(I+1) THEN 1600
1400 LET I=I+1
1500 GOTO 1200
1600 LET X=A(I)
1700 LET A(I)=A(I+1)
1800 LET A(I+1)=X
1900 LET S=S+1
1950 LET I=I+1
2000 GOTO 1200
2100 IF S=0 THEN 1000
2200 RETURN
3000 END
```

	max	min	prům
C	(N*N-N)/2	N-1	
M	(N*N-N)/3/2	0	(N*N-N)/3/4

Tento program je vhodný pro malá N a téměř uspořádané posloupnosti.

Třídění přímým výběrem (Straightselection)

Najdeme největší prvek pole A a vyměníme jej s A(1). Potom najdeme největší prvek z A(2) ... A(N) a vyměníme jej s A(2) atd.

	max	min	prům
C	prakticky nezávislé na posloupnosti		(N*N-N)/2
M	INT (N*N/2) + 3*(N-1)	3*(N-1)	N*(log(N) + G)

G je Eulerova konstanta 0,577216 ...
Program je vhodný pro malá N.

Program pro třídění přímým výběrem v jazyku BASIC

```
10 REM *** STRAIGHTSELECTION ***
20 DIM A(5)
30 LET N=5
40 FOR I=1 TO N
50 INPUT A(I)
55 PRINT A(I)
60 NEXT I
70 GOSUB 500
80 FOR I=1 TO N
90 PRINT A(I)
100 NEXT I
110 GOTO 3000
500 REM * SUBROUTINE *
510 REM * STRAIGHTSELECTION *
1000 FOR J=1 TO N-1
1010 LET M=A(J)
1020 FOR I=J+1 TO N
1030 IF A(I)<M THEN 1050
1040 LET M=A(I)
1045 LET I=M/J
1050 NEXT I
1060 LET X=A(J)
1070 LET A(J)=M
1080 LET A(M)=X
1090 NEXT J
1100 RETURN
3000 END
```

MIKROPOČÍTAČE A MIKROPROCESORY [10]

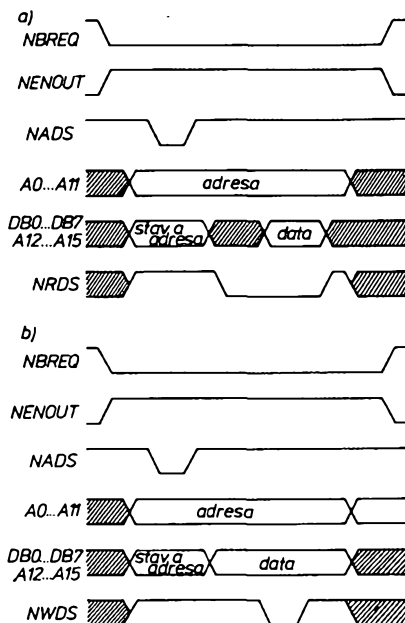
(Dokončení)

IO obsahuje i generátor taktu s budičem; je možné použít krystal, obvod RC nebo externí signál. Při použití krystalu 1 MHz je možné příkazem DLY vytvářet zpoždění vykonávání příkazů s přesností na μs . Procesor však pracuje relativně pomalu a proto prováděcí časy instrukcí se pohybují v rozmezí 5 až 23 μs . Tato skutečnost a malý soubor příkazů představuje určité omezení; mikroprocesor je vhodný tedy jako jednoúčelový řídicí prvek jednoduchých procesů, např. jako regulátor ústředního vytápění, generátor definovaných signálů apod.

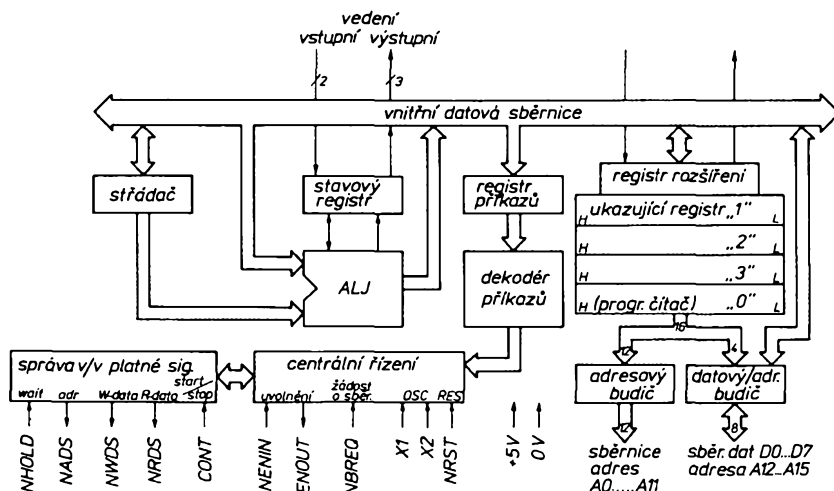
Na obr. 84 je tvar pouzdra a označení vývodů, na obr. 85 vnitřní struktura a na obr. 86 průběhy čtecího (a) a zapisovacího (b) cyklu.

Charakteristické údaje SC/MP II

- jedno napájecí napětí +5 V,
- osmibitová datová sběrnice, šestnáctibitová adresová sběrnice,
- čtyři nejvyšší adresové bity multiplexovány se stavovým slovem na datové sběrnici,
- dva víceúčelové registry,
- jeden sériový vstupně-výstupní kanál,
- vestavěný generátor taktu, $f_{max} = 2$ MHz,
- 46 základních příkazů, prováděcí časy 5 až 23 μs .

Obr. 86.

Obr. 85.

Mikroprocesor Z 80

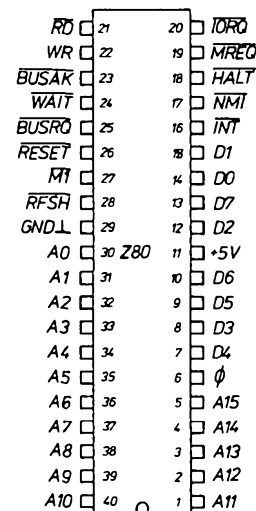
Mikroprocesor Z 80 odpovídá svoji strukturou do značné míry typu 8080A, respektive 8085A; je s nimi téměř zcela softwarově kompatibilní. Ovšem některé přídavné registry dovolují jej mnohem lépe programovat. Z 80 má jediné napájecí napětí +5 V a vyžaduje externí generátor taktu s maximálním kmitočtem 4 MHz. Generuje všechny signály, jež jsou nutné pro připojení paměti a periférií (RD, WR, IORQ, MRQ), jakož i signál RFSH umožňující použití dynamických (pravidelně osvěžovaných) pamětí.

Přerušovací struktura je obsáhlá; vstup INT pracuje v modu IMO jako u mikroprocesoru 8080A, v modu IMI se nastavuje CPJ (centrální procesorová jednotka)

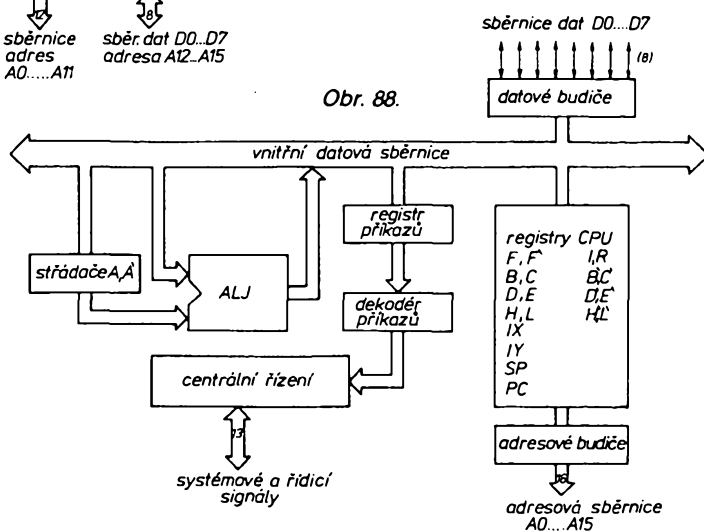
vždy na adresu 38₁₆. V modu IM2 je přerušovací vektor v registru I jako datové slovo z periférií, což dovoluje realizovat skok na kteroukoli buňku v celém rozsahu

paměti přímou adresou. Sklípky se nachází v pracovní paměti, takže podprogramy mohou být libovolně začleňovány. Přímý přístup do paměti (DMA) je řízen přes vedení BUSRQ a BUSAK. Přes vstup WAIT je možné synchronizovat malé paměti či periférie.

CPJ je zhotovena technologií n-kanálů s iontovou implantací. Má celkem 208 bitů přístupných uživateli (jako RAM). Dělí se na dva stejné bloky po šesti víceúčelových registrech, které umožňují (podle volby) osmi nebo šestnáctibitové operace. K nim přistupují dva akumulátory a dva stavové registry (celkem tedy 18 osmibitových registrů). Dále pak v registrové části CPJ jsou čtyři šestnáctibitové registry (dva indexové, ukazatel sklípku, 1 programový čítač), a konečně registr přerušení I a registr osvěžovacího taktu R.

Obr. 87.

Obr. 88.

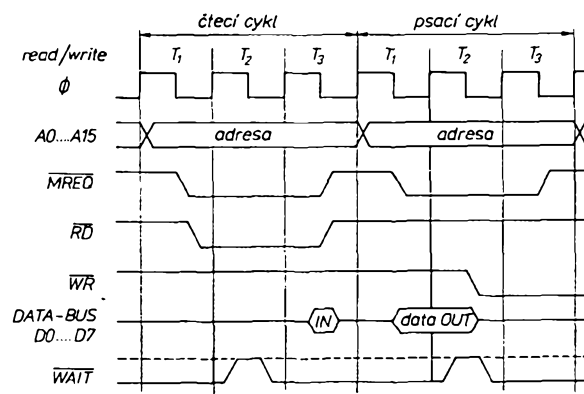
Operace v CPJ probíhají v jednom ze dvou registrových bloků (A, F či A', F'); přístup k druhému je možný příkazem přechodu. Tento alternativní pracovní způsob umožňuje střídavou práci v hlavním či „vedlejší“ programu bez změny obsahu registrů v pracovní paměti a tím rychlé a efektivní zpracování přerušení.

Adresovací způsoby jsou tyto: rozšířené přímé, modifikované, relativní, rozšířené a indexované. Dále je možno adresovat přes registry, tedy: implikované, nepřímé přes registry. Konečně též – zavedením jednobitových informací – testovat, nastavovat či nulovat určité bity, což přichází v úvahu pro řízení technologických procesů.

Na obr. 87 je tvar pouzdra Z 80 a označení jeho vývodů, na obr. 88 (zjednodušeně) jeho vnitřní struktura, na obr. 89 průběh některých signálů při čtecím a psacím cyklu v závislosti na jednofázovém taktu.

Charakteristické údaje Z 80:

- jedno napájecí napětí +5 V,
- osmibitová datová sběrnice, šestnáctibitová adresová sběrnice,
- 18 víceúčelových registrů,
- tři přerušovací módy, jeden nemaskovatelný přerušovací vstup,
- 158 příkazů (zahrnujících 78 příkazů 8080A),
- vnější generátor taktu, $f_{max} = 4$ MHz, prováděcí čas t až 5,75 μs , jednofázový takt,
- všechny výstupy kompatibilní k logice TTL.

Obr. 89.

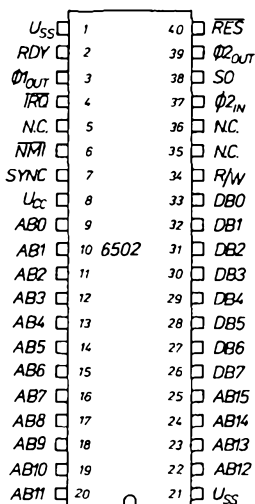
Mikroprocesor 6502

Série mikroprocesorů MCS 65XX ty MOS TECHNOLOGY, SYNTEREK obsahuje softwarově kompatibilní mikroprocesory, lišící se délkou pouzdra (40 nebo 28 vývodů v DIL 15), adresovatelným rozsahem (64 kB, 8 kB a 4 kB), některými řídicími vývody, popřípadě vestavěným generátorem taktu (série 650X), či jen vstupy pro externí buzení (série 651X, dvoufázový takt). Posledně jmenovaná série je vhodná pro multiprocesorový provoz.

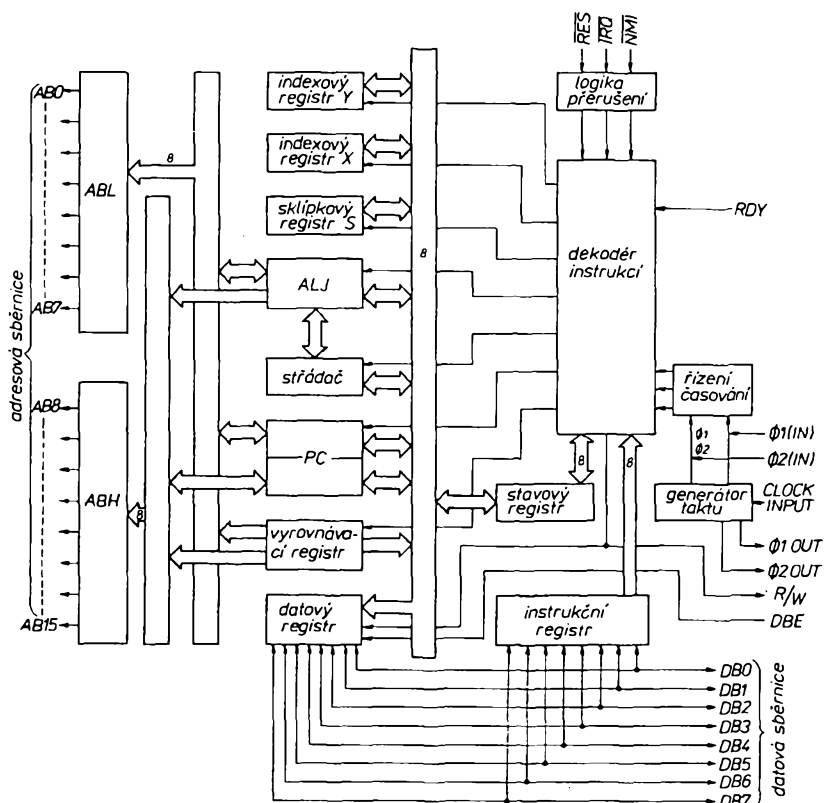
Vnitřní struktura (obr. 91) je orientována na dvě vnitřní sběrnice a obsahuje mimo jiné jeden šestnáctibitový programový čítač (adresový registr) a pět osmibitových (A, X, Y, S, P). Registry X a Y jsou použitelné buď jako druhotné stádače nebo jako indexové registry. Jako sklipkové paměti (stack) se používá prvních 256 byte RAM, tj. adres 0100 až 01FF, které jsou adresovány ukazatelem sklipku S. Organizace sklipkové paměti je velmi

pružná a mnohostranně využitelná; lze začlenit až 128 podprogramů. Tato paměť slouží též jako tzv. zápisníková paměť (scratchpad memory).

Učinný soubor instrukcí dovoluje dosáhnout velké propustnosti, neboť větší

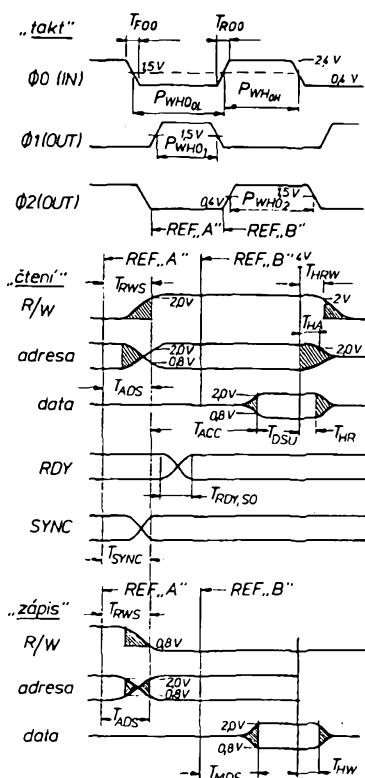

Obr. 90.

Obr. 91.

na příkazů vyžaduje prováděcí čas jen v rozmezí dvou až čtyř μs (při taktu s kmitočtem 1 MHz). Tento mikroprocesor má zatím nejvíce způsobů adresování; umožňuje až 13 způsobů: akumulátorové adresování, přímé, absolutní, adresování nulové stránky, indexované adresování nulové stránky X, Y, index. absolutní X, Y, implikované, relativní, indexované nepřímé (in, -X), nepřímé indexované (in, -Y), absolutní nepřímé. Např. instrukce pod-

Obr. 92.

míněných skoků jsou relativně adresovány, což zjednodušuje programové změny a posuny.

Zvláštností této série je jednoduché ovládání desítkové aritmetiky, jež je řízena jedním bitem stavového registru P (desítkový flag D). Při aritmetice se znamenkem kontroluje jeden bit ve stavovém registru (V – overflow) správnost znaménka. Tento flag (praporek) je u čtyřicetivodové verze mikroprocesoru přístupný zvenku a tím nastavitelný.

Příkaz BRK (break) umožňuje korekturu v programech s již naprogramovanou pamětí PROM přepsáním chybné instrukce.

U verzí mikroprocesorů 6502, 6505, 6512, 6514 signál RDY umožňuje připojení pomalých pamětí PROM a provoz DMA. Čtyřicetivodová verze s výstupem SYNC a vstupem RDY umožňuje provádění programu po krocích (single instruction mode) bez složitostí a přidavných obvodů.

Vzhledem ke sběrnicové kompatibilitě s MC6800 jsou k sérii 65XX připojitelné i všechny periferní obvody série 68XX.

Na obr. 90 je pouzdro nejvíce rozšířeného mikroprocesoru této série typu 6502, obr. 92 přináší průběhy signálů při čtení a zápisu. Charakteristické údaje 6502:

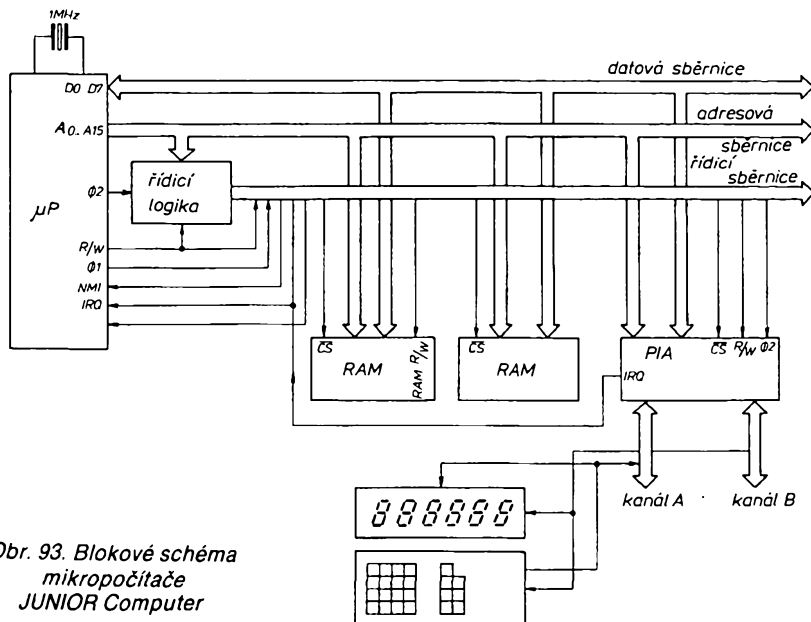
- jedno napájecí napětí +5 V,
- osmibitová datová sběrnice, šestnáctibitová adresová sběrnice,
- šest registrů, z toho tři víceúčelové,
- desítková a binární aritmetika (přepínatelná stavovým bitem),
- 56 příkazů (prováděcí časy 2 až 7 μ s při $f = 1$ MHz),
- vestavěný generátor taktu, $f_{max} = 2$ MHz,
- sklípek voltelné délky v RAM,
- 13 adresovacích způsobů,
- sběrnicové kompatibilita s MC6800,
- zpracování přerušení (IRQ), 1 nemaskovatelný vstup (NMI).

JUNIOR COMPUTER

Závěrem seriálu Mikroprocesory a mikropočítače popíšeme zapojení jednoduchého (avšak snadno rozšiřitelného) školního mikropočítače Junior Computer, který dosáhl v zahraničí značné obliby a existuje o něm a jeho aplikacích značné množství literatury. Je osazen rozšířeným mikroprocesorem typu 6502. Jeho elektronická koncepce je řešena progresivně a je aplikovatelná i na systémy využívající u nás perspektivního typu mikroprocesoru 8080.

Blokové schéma mikropočítače je na obr. 93. Na centrální procesorovou jednotku (CPJ) řízenou krystalem 1 MHz navazuje řídicí logika, osmibitová datová sběrnice D0 až D7, šestnáctibitová adresová sběrnice A0 až A15 a řídicí sběrnice RES, NMI, IRQ, $\Phi 1$, $\Phi 2$, RDY, SYNC a R/W. K ní je připojena pevná paměť programu EPROM (2758), volná paměť dat RAM (2×2114) a stykový programovatelný obvod PIA (peripheral interface adapter), typ 6532 (je obdobou nám již známého IO 8255; má pouze dva kanály, navíc vestavěný časovač a paměť RAM o 128 Bytech). Směr přenosu dat na datové sběrnici je určen signálem R/W; při úrovni log. 1 vybírá CPU data z paměti RAM nebo z PIA, při úrovni log. 0 zapisuje CPU data do paměti nebo PIA.

Vestavěný generátor taktu v CPJ vyrábí dvoufázový nepřekrývající se signál $\Phi 1$ a $\Phi 2$. Pro výběr paměti se používají signály K0 až K7 (obdoba CS), generované obvodem 74165, buzeným adresovými vedeními A10 až A12. Z detailního zapojení

Obr. 93. Blokové schéma mikropočítače JUNIOR Computer

na obr. 94 je patrné, že K0 ovládá paměť RAM, K6 stykový obvod PIA, K7 paměť EPROM; zbývající signály jsou určeny pro ovládání externích obvodů (připojitelných pro rozšiřování).

Klávesnice a displej jsou připojeny na kanály A a B stykového obvodu PIA. Kanál A je naprogramován (při inicializaci) pro obousměrný provoz, kanál B pouze pro jednosměrný provoz. To znamená, že kanál A pracuje jednak jako vstup do mikroprocesoru, kdy je přes něj přečten stav tlačítek klávesnice, jednak jako výstup – v opačném směru je přes něj „obsloužen“ displej mikropočítače. Kanál B je použit pouze jako výstup – vydává podle provozního programu strobovací puls pro klávesnici a multiplexovaný displej.

Klávesnice mikropočítače má 23 tlačítek. Kromě 16 hexadecimálních znaků jsou to dále tlačítka „AD“ pro zadání adresy, „DA“ pro zadání dat, „+“ pro inkrementaci adresy o +1, „GO“ pro spuštění uživatelského programu, „PC“ pro zobrazení obsahu programového čítače, „RST“ pro restart a „ST“ pro krokování. Poslední dvě nejsou připojena k PIA, ale přes obvod 556 k řídicí sběrnici, k vedením RES a NMI.

Katody jednotlivých znakovek displeje jsou spínány dekóděrem 74145, buzeným do vstupů A, B, C, D přes vedení PB1 až PB4. Paralelně spojené segmenty jsou napájeny ze zdroje +5 V přes omezovací odpory R7 až R13; o tom, který segment multiplexně zvolené znakovky má svítit rozhoduje stav (úroveň log. 0) na výstupu integrovaného segmentového budiče ULN 2003. Tento budič, skládající se ze sedmi invertorů, přijímá ovládací impulsy z vedení PA0 až PA6.

Přepínačem S24 se volí režim krokování (S24 sepnut, dioda D2 svítí), nebo volný běh (D2 zhasnuta). Spínačem S25 lze odpojit indikaci displeje.

Vedení $\Phi 2$ řídicí sběrnice je přivedeno na obvod PIA. Je to nutné proto, že PIA obsahuje časovač, který je možno programově ovlivnit. Rovněž na PIA je přiveden řídicí signál R/W, což je nutné pro čtení nebo zápis z (do) jeho 128 paměťových bytů. Řídicí signál RDY lze využívat při použití dynamických (přidavných) pamětí, signály SO, IRQ a NMI se využijí při případném pozdějším rozšíření mikropočítače na výkonnější sestavu.

Protože programovatelný obvod PIA se poněkud liší od již známého IO 8255, řekneme si o jeho funkci ještě několik slov. Výběr jednoho ze dvou kanálů se děje adresovým vedením A0 až A3. Ke

	0	1	2	3	4	5	6	7	8	9	A	B	C	D	E	F
1C00:	85	F3	68	85	F1	68	85	EF	85	FA	68	85	F8	85	F8	84
1C10:	F4	86	F5	8A	86	F2	A2	81	86	FF	4C	33	1C	A9	1E	8D
1C20:	83	1A	A9	84	F1	A9	83	FF	85	F6	A2	7F	9A	86		
1C30:	F2	D8	78	28	88	1D	D8	F8	28	88	1D	F8	28	88	1D	
1C40:	F8	F6	28	F9	1D	C9	13	D8	13	A6	F2	9A	A5	F8	48	A5
1C50:	FA	48	A5	F1	48	A6	F5	A4	F4	A5	F3	48	C9	18	D8	86
1C60:	A9	83	85	FF	D8	14	C9	11	D8	06	A9	88	85	FF	F8	8A
1C70:	C9	12	D8	89	E6	FA	D8	82	E6	FB	4C	33	1C	C9	14	D8
1C80:	88	A5	EF	85	FA	A5	85	FB	4C	7A	1C	C9	15	18	EA	
1C90:	85	E1	A4	FF	D8	0B	F1	FA	8A	8A	8A	85	E1	91	FA	
1CA0:	4C	7A	1C	A2	84	86	FA	28	FB	CA	D8	F9	A5	FA	85	E1
1CB0:	85	FA	4C	7A	1C	28	D3	1E	A4	E3	A6	E2	E8	D8	81	C8
1CC0:	86	E8	84	E9	A9	77	A8	88	91	E6	28	4D	1D	C9	14	D8
1CD0:	2A	28	6F	1D	18	F7	85	FB	28	6F	1D	18	F8	85	FA	28
1CE0:	D3	1E	A8	88	B1	E6	C5	FB	D8	87	C8	B1	E6	C5	FA	F8
1CF0:	D9	28	5C	1E	28	F8	1E	18	E9	18	3E	C9	18	D8	8A	28
1D00:	28	1E	18	C9	28	4D	1E	F8	C1	C9	13	D8	14	28	28	1E
1D10:	18	88	28	5C	1E	28	F8	1E	A5	F8	85	F6	28	4D	1E	F8
1D20:	A9	C9	12	D8	87	28	F8	1E	38	A8	18	8D	C9	11	D8	89
1D30:	28	83	1E	28	FA	1E	1C	AC	A9	EE	85	FB	85	FA	85	
1D40:	F9	A9	83	85	F6	28	8E	1D	D8	FB	4C	CA	1C	A2	82	A8
1D50:	88	B1	E6	95	F9	C8	CA	18	F8	28	5C	1E	28	8E	1D	D8
1D60:	FB	28	8E	1D	F8	28	8E	1D	F8	F6	28	F9	1D	68	28	
1D70:	5C	1D	C9	18	11	8A	8A	8A	85	FE	28	5C	1D	C9		
1D80:	18	18	84	85	FE	A2	FF	68	A8	88	81	FA	85	F9	A9	7F
1D90:	8D	81	1A	A2	88	A4	F6	A5	FB	28	CC	1D	88	F8	8D	A5
1DA0:	FA	28	CC	1D	88	F8	85	F9	28	CC	1D	A9	88	8D	81	
1DB0:	1A	A8	83	A2	88	A9	FF	8E	82	1A	E8	E8	20	88	1A	88
1DC0:	D8	F5	A8	86	8C	B2	1A	89	88	49	FF	68	48	84	FC	A4
1DD0:	4A	4A	4A	28	DF	1D	68	29	8F	28	DF	1D	A4	FC	68	A8
1DE0:	B9	8F	1F	8D	88	1A	8E	82	A8	7F	88	18	FD	8C	88	
1DF0:	1A	A8	86	8C	82	1A	E8	E8	68	A2	21	A8	81	28	85	1D
1E00:	D8	87	E0	27	D8	F5	A5	16	68	AF	FB	88	88	C8	18	
1E10:	FA	8A	29	8F	4A	A9	18	88	83	18	69	87	CA	D8	FA	8A
1E20:	20	6F	1D	18	21	85	FB	28	6F	1D	84	F7	84	FD	C6	F7
1E30:	F8	12	28	6F	1D	18	8F	85	FA	C6	F7	8F	87	28	6F	1D
1E40:	18	84	85	F9	A2	FF	68	28	A6	1E	28	CC	1E	A2	82	A8
1E50:	88	85	F9	91	E6	CA	C8	A6	F6	D8	F6	68	A8	88	B1	E6
1E60:	A8	81	C9	88	F8	1A	C9	48	F6	16	C9	68	FB	12	A8	83
1E70:	C9	28	F8	8C	29	1F	C9	19	F8	86	29	8F	AA	B1	1F	1F
1E80:	84	F6	68	A5	E6	85	EA	A5	E7	85	EB	A4	F6	B1	EA	A8
1E90:	88	91	EA	E6	EA	D8	E6	EB	8A	EA	C5	E8	D8	8C	AC	85
1EA0:	EB	C5	E9	D8	E6	88	A5	E8	85	EA	A5	E9	85	EB	8A	88
1EB0:	B1	EA	A4	F6	91	EA	A5	EA	C5	E6	D8	86	A5	EB	C5	E7
1EC0:	F8	18	38	A5	EA	E9	85	EA	A5	EB	E9	88	85	EB	4C	
1ED0:	AE	1E	68	A5	E2	85	E6	A5	E3	85	E7	68	18	A5	EB	85
1EE0:	F6	85	E8	A5	E9	68	88	A5	E9	68	88	A5	E8	E5	F6	85
1EF0:	E8	A5	E9	88	85	E9	68	18	A5	E6	F6	85	E6	F6	85	A5
1F00:	E7	69	88	85	E7	38	A5	E6	E5	E8	A5	E7	E5	F6	E8	48
1F10:	79	24	38	19	12	82	78	88	88	83	46	21	06	8E	82	
1F20:	82	82	81	82	82	82	81	82	81	81	83	83	83	83	83	
1F30:	7A	1A	6C	7E	1A	B1	E6	A8	FF	C4	EE	F8	8D	D1	EC	D8
1F40:	8A	88	B1	EC	AA	88	B1	EC	AA	81	68	88	88	88	D8	E9
1F50:	68	38	A5	E4	E9	FF	85	EC	A5	E5	E9	88	85	ED	A9	FF
1F60:	85	EE	20	D3	1E	28	5C	1E	A8	88	B1	E6	C9	FF	D8	1D
1F70:	C8	B1	E6	A4	EE	91	EC	88	A5	E7	91	EC	88	A5	E6	91
1F80:	8C	88	E4	EE	20	83	1E	28	FA	1E	4C	65	1F	28	F8	1E
1F90:	38	D3	20	D3	1E	28	5C	1E	A8	88	B1	E6	C9	4C	F8	1E
1FA0:	C9	28	F8	12	29	1F	C9	18	F8	1A	28	F8	1E	38	E6	A9
1FB0:	83	85	F6	4C	33	1C	EC	20	35	1F	F8	EE	91	E6	8A	C8
1FC0:	91	E6	D8	EA	C8	28	35	1F	F8	E8	38	E5	E6	38	E9	82
1FD0:	91	E6	4C	AA	1F	D8	A9	88	85	FB	85	FA	85	F9	28	6F
1FE0:	1D	18	F2	85	FB	28	6F	1D	18	EB	85	FA	18	A5	FA	E5
1FF0:	FB	85	F9	C6	F9	4C	DE	1F	FF	FF	2F	1F	1D	1C	32	1F

Výpis monitoru mikropočítače Junior Computer

každému kanálu náleží jeden registr vstupně výstupní a jeden registr směrový. Oba tyto registry jsou osmibitové, a dají se do nich data zapisovat i z nich číst. Zapiše-li CPJ do směrového registru určitý vzor, jsou tím určeny vstupy a výstupy daného kanálu. Úroveň log. 0 na příslušném vedení směrového registru je naprogramuje jako vstup, úroveň log. 1 jako výstup. K adresování zmíněných 128 bytů slouží adresovací vedení A0 až A6. Vede-

PĚTIMÍSTNÝ ČÍTAČ 0 až 100 MHz

Ing. Jiří Doležilek, ing. Miloš Munzar

(Dokončení)

Desky s plošnými spoji, oživení, nastavení, použité součástky

Deska s plošnými spoji vstupního zesilovače je na obr. 7. Deska osazená součástkami a vestavěná do sestavy čítače je na obr. 13. Deska je oboustranně plátována, celistvá měděná fólie na straně součástek slouží jako bezindukční zem **A GND** a stínění. V okolí děr pro vývody součástek musí být fólie odleptána nebo odvrtána špičkou vrtáku o $\varnothing 4$ (nebo 3) mm tak, aby vývody součástek neměly zkrat na zem. Na obr. 7 je křížky naznačeno, které vývody součástek se pájejí přímo na zem (na str. součástek desky).

Potenciometr R23 je připevněn k desce úhelníkem (obr. 16). Na hřídeli potenciometru je navlečena bužírka z PVC délky 4 mm, aby hřídel procházel dírou v předním panelu těsně a neviklal se.

Ze strany součástek je k desce připájena stinicí přepážka z pásky šířky 18 mm z pocínovaného ocelového plechu tloušťky 0,3 mm. Tvar přepážky je zřejmý z obr. 7. Kovové lišty tlačítek Isostat i kostra potenciometru jsou spojeny se zemí.

Tranzistor T1 je v malé objímce. Z kontaktů objímky musíme odstříhnout postranní výstupky, aby se nemohly dotknout zemního spoje. V objímce je i IO1.

Trimr C7 je keramický o $\varnothing 10$ mm. Lze jej dovést z NDR, popř. nahradit jiným po

převrtání děr v desce, popř. nahradit pevným kondenzátorem s kapacitou asi 22 pF.

Napájecí napětí jsou na desku přivedena kablíkem délky 80 mm, stočeným ze tří měděných lanek o průřezu 0,35 mm² s izolací PVC, zakončeným vidlicí K2 – tříkolíková vidlice nf bez krytu. Signál je

z desky vyveden podobným kablíkem délky 80 mm, zakončeným pětipólovou nf zásuvkou bez krytu, K1. Na oba kablíky je navlečena pryžová průchodka. Lanka jsou k desce se spoji připájena ze strany spoju.

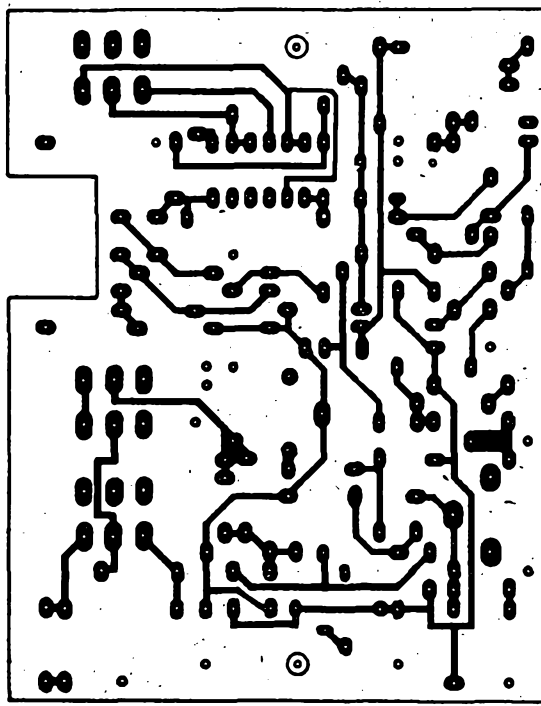
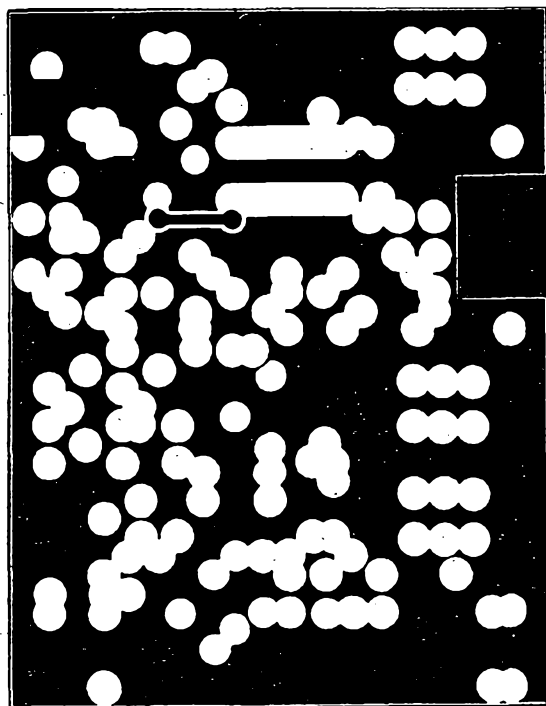
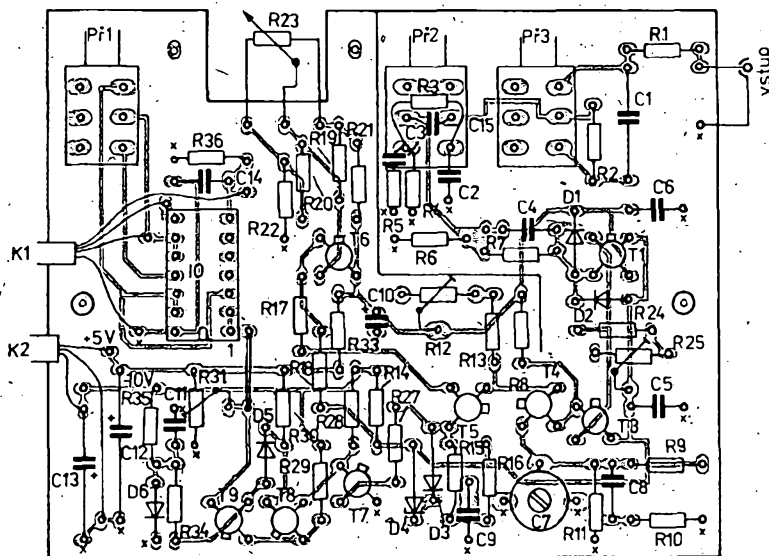
Deska vstupního zesilovače je ke kostře čítače připevněna distančními sloupky s vnitřním závitem M3.

Desku vstupního zesilovače oživujeme jako první (abychom mohli do čítače zavádět signál), nastavujeme ji však až nakonec ve fungujícím čítači.

Trimrem R25 seřídíme nulové napětí na bázi T3. Trimr R31 nastavíme provizorně do střední polohy.

Při nastavování trimru R12 – BAL natočíme potenciometr R23 – LEVEL do střední polohy a na vstup zesilovače přivedeme střídavý signál asi 10 kHz/50 mV. R12 nastavíme tak, aby čítač ukázal kmitočet přiváděného signálu.

Trimry C7 a R31 seřizujeme citlivost čítače v oblasti kmitočtů kolem 100 MHz.

Obr. 7. Deska s plošnými spoji vstupního zesilovače (deska Q70)

Citlivost a dosažitelný kmitočtový rozsah čítače však ovlivňují a určují Schottkyho obvody TTL na vstupu. Kritické jsou IO1 vstupního zesilovače a IO1, IO4 a IO5 na desce čítače. Proto při vř generátoru, připojeném na vstup čítače, vybíráme tyto IO tak, aby čítač měřil co nejvyšší kmitočet a měl na něm co největší citlivost. V praxi z pěti kusů MH74S00 a z pěti kusů MH74S74 lze vybrat takové, že čítač pracuje do 105 MHz. Máme-li vybrány IO, nastavíme s použitím vř generátoru C7 tak, aby citlivost čítače na 100 MHz byla shodná s citlivostí na 10 MHz. To je ovšem možné pouze s jakostními vř FET na vstupu, při použití KF521 se citlivost na 100 MHz zmenšuje na polovinu. C7 nelze příliš zvětšovat, aby se zesilovač nerůz-kmital. Nemáme-li možnost měřit citlivost čítače v okolí 100 MHz a nastavit C7 optimálně, postačí nahradit trimr pevným kondenzátorem asi 22 pF, který zaručí vyhovující vlastnosti zesilovače.

Nakonec můžeme přezkontrolovat kmitočtovou kompenzaci a vyrovnání vstupních kapacit vstupního děliče a případně je poopravit změnou C15 nebo C3 a C2.

Obvody desky čítače jsou běžné. O výběru Schottkyho obvodů byla již poznámka v popisu desky vstupního zesilovače. Paměťový obvod signalizace přetečení je pro nedostatek místa na desce čítače umístěn na desce řídící logiky. Pracuje jako klopný obvod R-S a je sestaven z IO2 a IO3.

Odpory R1 až R35 určují svítivost displeje. Svítí-li displej více než obvyklé nebo potřebné, lze do přívodu kladného napájecího napětí zapojit jednu nebo dvě diody KY132.

Desky s plošnými spoji čítače a displeje jsou na obr. 8 a 9. Obě jsou spojeny vzájemně distančními sloupky (viz obr. 14). Výkres distančních sloupků je na obr. 16. Obě desky jsou propojeny odpory R1 až R35.

Všechny IO i zobrazovací jednotky LED displeje jsou v objímkách. Objímky LED jsou sbroušeny. Z prostorových důvodů jsou IO čítače většinou propojeny dráty (CuSn o $\varnothing$ 0,4 mm s izolací PVC), vedenými po straně součástek.

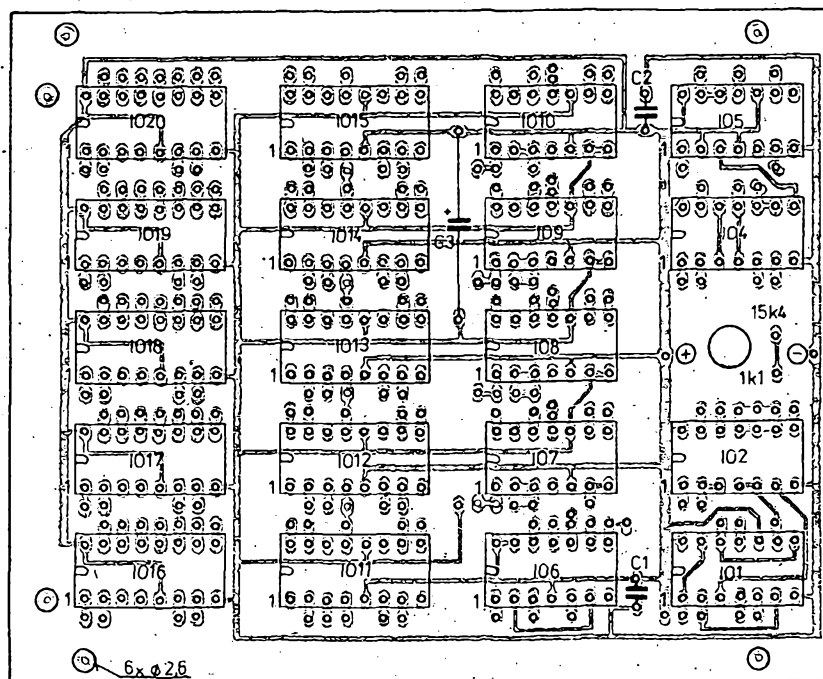
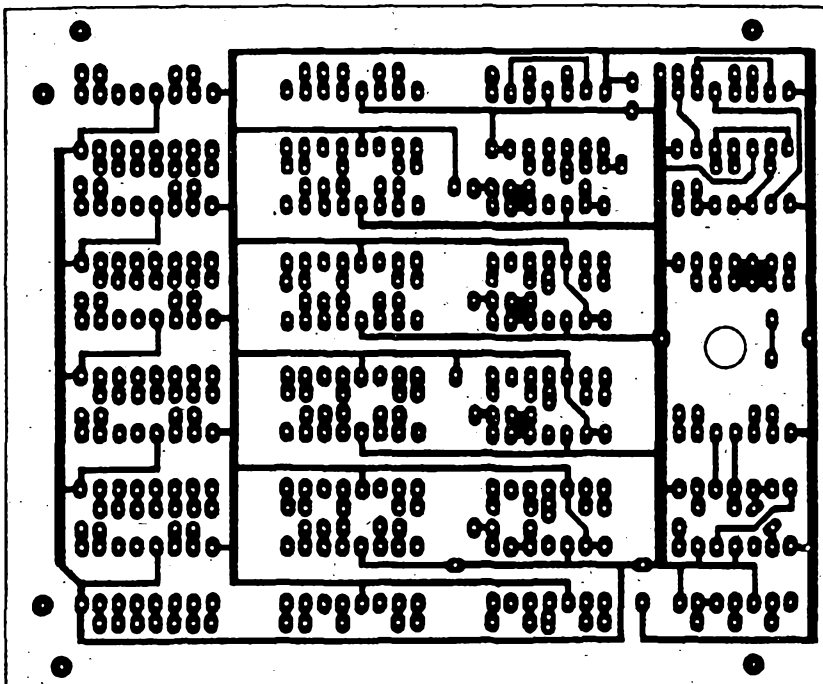
K propojení desky čítače slouží dva kabely, vycházející na straně spojů desky dírou mezi IO2 a IO4. Kabely jsou stočeny z měděných lanek o průřezu 0,35 mm² s izolací PVC. Tlustší kabel je dlouhý 200 mm a je zakončen zásuvkou K4, zhotovenou ze zásuvky FRB typu TX 514 30 15 odříznutím nadbytečných kontaktů 1 až 12. Druhý kabel je dlouhý 80 mm a je zakončen pětikolíkovou nř vidlicí K1 bez krytu.

Desku čítače je vhodné oživovat samostatně: přivedeme provizorně napájecí napětí, na vstup CA připojíme generátor impulsů s výstupní úrovní TTL a na displeji by se měl objevovat zvětšující se obsah čítače. Další funkce se zkontrolují až ve spolupráci s deskou řídící logiky.

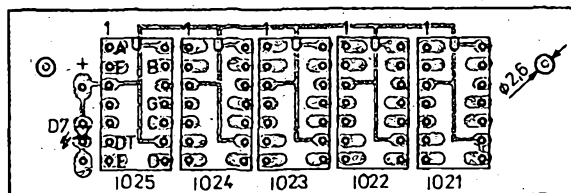
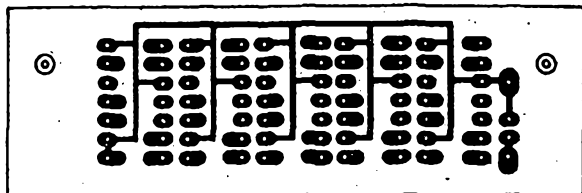
Deska s plošnými spoji řídící logiky je na obr. 10. Nedílnou součástí desky jsou přepínač funkcí PŘ5, potenciometr R14

a svítivá dioda D6 – GATE. Tyto ovládací a indikační prvky jsou připevněny na subpanelu, připevněném k desce s plošnými spoji spojovacími sloupky a jsou vodiči napevno propojeny s deskou

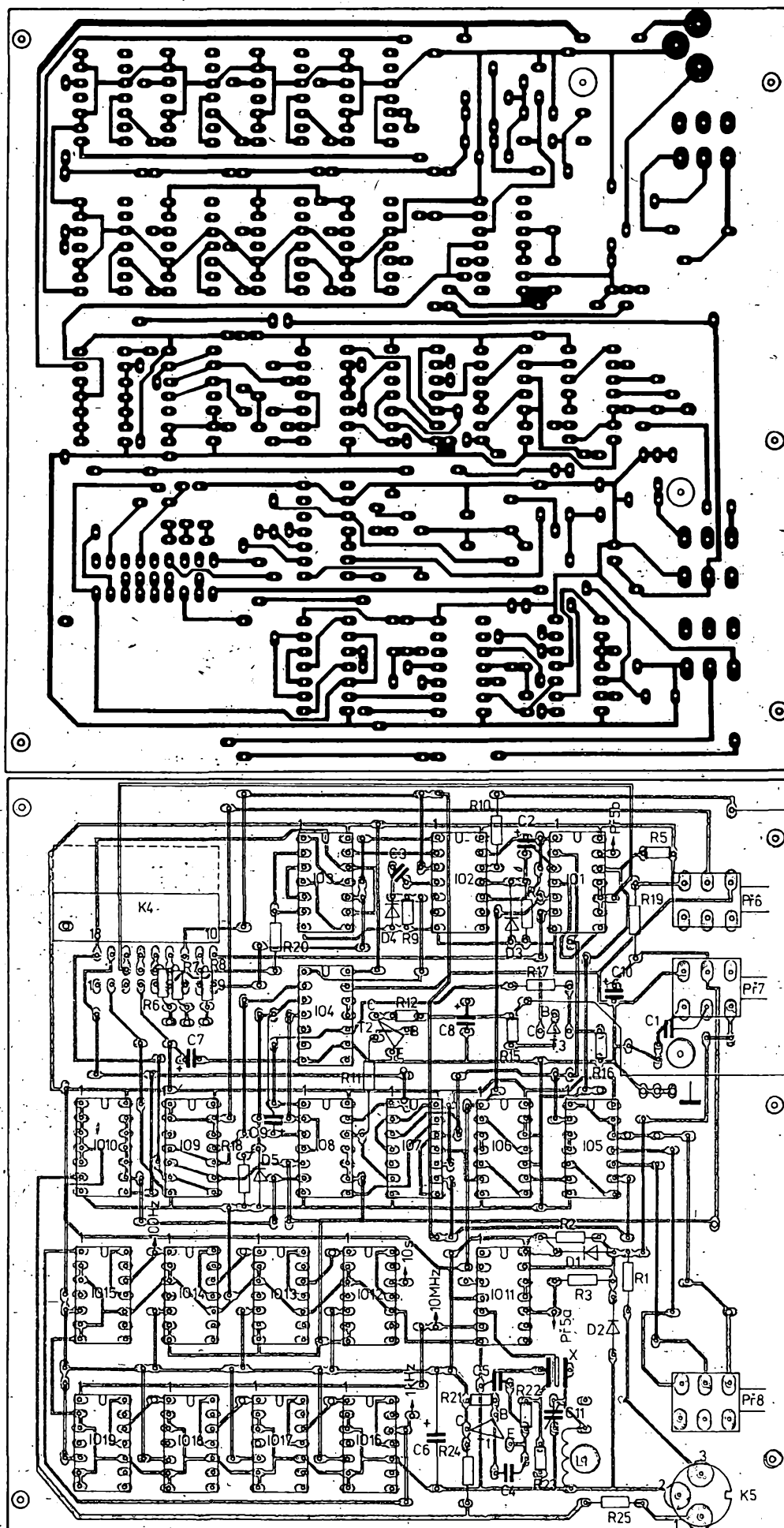
s plošnými spoji. Sestava a způsob zapojení desky řídící logiky jsou zřejmé z obr. 15. Výrobní výkresy subpanelu, spojovacích sloupků a distančních sloupků subpanelu jsou na obr. 16.

Obr. 8. Deska s plošnými spoji čítače (deska Q71)

Obr. 9. Deska s plošnými spoji displeje (deska Q72)

Obr. 10. Deska
s plošnými spoji
řidící logiky
(deska Q73)

Deska s plošnými spoji je jednostranná, druhá strana je nahrazena „množstvím“ drátových propojek. Všechny IO jsou v objímkách. Konektor K5 je třípólová zásuvka bez krytu. Konektor K4 je vidlice FRB typu TY 513 30 11, zkrácená odříznutím nadbytečných kontaktů 1 a 12.

Napájecí napětí je na desku přivedeno kablíkem ze dvou lanek, dlouhým 150 mm, zakončeným tříkolíkovou n. vidlicí K3 bez krytu. Napájecí kablík vychází z desky na straně součástek dírou poblíž tlačítka PF7.

Deska se spoji řídicí logiky se vkládá do sestavy čítače z boku. Vpředu se upevňuje k čelnímu panelu čítače distančními sloupky subpanelu. Vzadu je přišroubována k úhelníku, umístěnému na zadním panelu.

Při ožiování desky začínáme s časovou základnou, pak oživujeme obvody okolo přepínače funkcí, KO hradla a MKO.

Nakonec připojíme desku čítače s displejem a vstupní zesilovač a oživíme čítač jako celek.

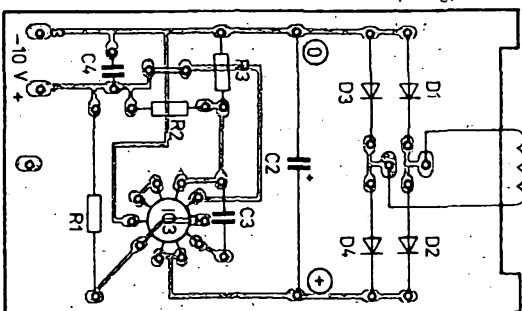
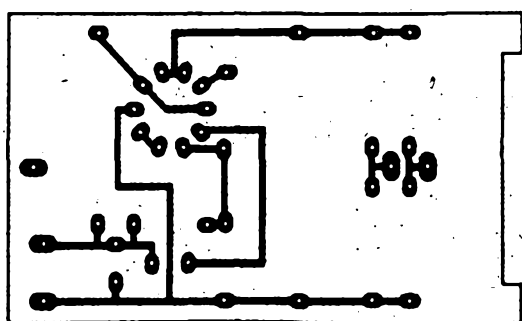
Na desce řídicí logiky se nastavuje pouze oscilátor – musí kmitat přesně na 10 MHz. Kmitočet oscilátoru měříme jako kostním čítačem na výstupu 6. oddělovacího invertoru IO11c. Kmitočet lze přesně nastavit trimrem C11 nebo proměnnou indukčností L1 v sérii s krystalem. Kapacitní trimr použijeme tehdy, kmitá-li krystal pod 10 MHz, kmitá-li krystal nad 10 MHz, použijeme cívku L1. Čím je rozdíl kmitočtu krystalu od 10 MHz větší, tím musí mít kondenzátor menší kapacitu (popř. cívka větší indukčnosti).

Součástky napáječe jsou montovány vesměs na kostru čítače, pouze zdroj –10 V je na desce s plošnými spoji (obr. 11). Detaily uspořádání napáječe jsou na obr. 12, 13, 14 a 15.

Přívod sítě, pojistkové pouzdro a síťový transformátor jsou na zadním panelu.

Síťový spínač je vlepen do duralového „bločku“, který je zezadu přišroubován k přednímu panelu. Diody a stabilizátory zdroje +5 V jsou připevněny na zadním panelu (chlazení). D6 má slídovou izolační podložku. Pro lepší obvod tepla je zadní panel doplněn chladičem tvaru U. Pro lepší přechod tepla jsou potřebné plochy potřeny silikonovou vazelinou. Filtrační kondenzátor C1 je připevněn ke stinici přepážce. Deska s plošnými spoji zdroje –10 V je svými výstupy zasunuta do otvoru v zadním panelu, na opačném konci upevněna distančním sloupkem k výstupu nad stinici přepážkou. K výstupu jsou též přišroubovány výstupní konektory napáječe – třípólové zásuvky K2 a K3.

Napáječ oživíme jako první díl celého čítače. Zkontrolujeme velikost všech napájecích napětí; dává-li zdroj –10 V napětí mimo interval –9,5 až –10 V, změníme odpory R2 nebo R3 (nejlépe připájením paralelních odporů ze strany spojů desky).

Obr. 11. Deska s plošnými spoji zdroje –10 V (deska Q74)

Seznam součástek

Vstupní zesilovač

Odpory (TR 151, TR 191, TR 212, není-li uvedeno jinak)

R1, R10	22 Ω
R2, R9, R24	
R28	1 kΩ
R3	910 kΩ
R4	56 kΩ
R5	47 Ω
R6	1 MΩ
R7	10 kΩ
R11, R17, R27	100 Ω
R12	220 Ω, TP 040
R13	56 Ω
R14, R33	15 Ω
R16	33 Ω
R18	4,7 kΩ
R19, R20	820 Ω
R21, R22	150 Ω
R23	5 kΩ/N, TP 160
R25	10 kΩ, trimr TP 040
R8, R15, R29	
R30	470 Ω
R35	330 Ω
R31	1 kΩ, trimr TP 040
R34	39 Ω
R36	4,7 Ω

Kondenzátory (keramické, není-li uvedeno jinak)

C1, C11	10 nF
C2	10 pF
C3	39 pF
C4	4,7 nF/250 V
C5, C6, C9	
C14	0,1 μF
C7	40 pF (trimr)
C8	22 pF
C15	2,2 pF
C10	10 μF, TE 003
C12	50 μF, TE 981
C13	20 μF, TE 984

Polovodičové součástky

T1	KF521
T3, T5	TR15 (KSY82)
T4, T6 až T9	TR12 (KSY71)
IO1	MH74S00
D1 až D3	KA206
D4	KZ260/8V2
D5, D6	KZ141

Ostatní
Pf1, Pf2, Pf3 tlačítka Isostat s aretací

Čítač

Odpory

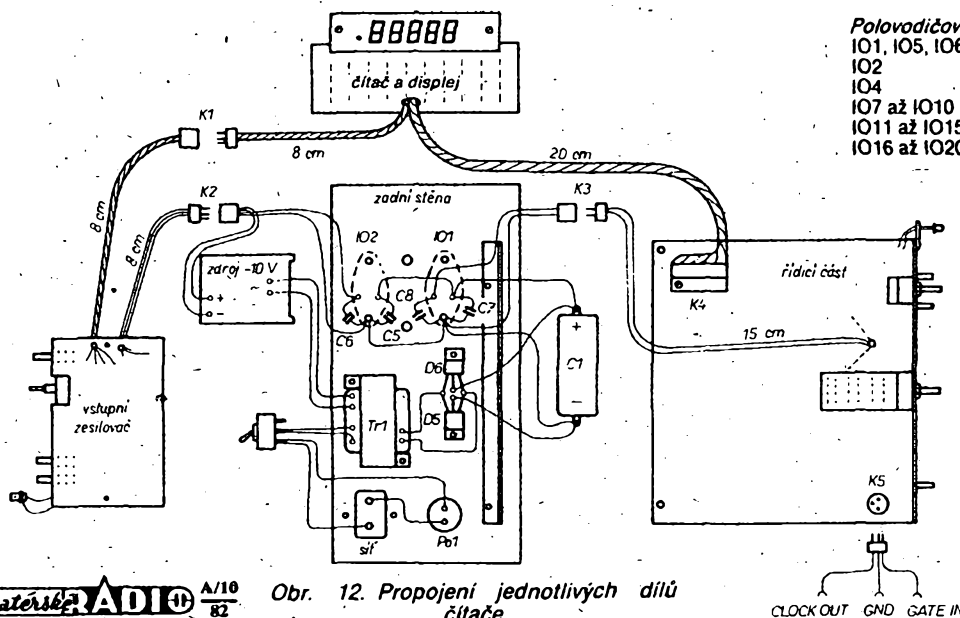
(TR 151, TR 212)	
R1 až R35	150 Ω

Kondenzátory

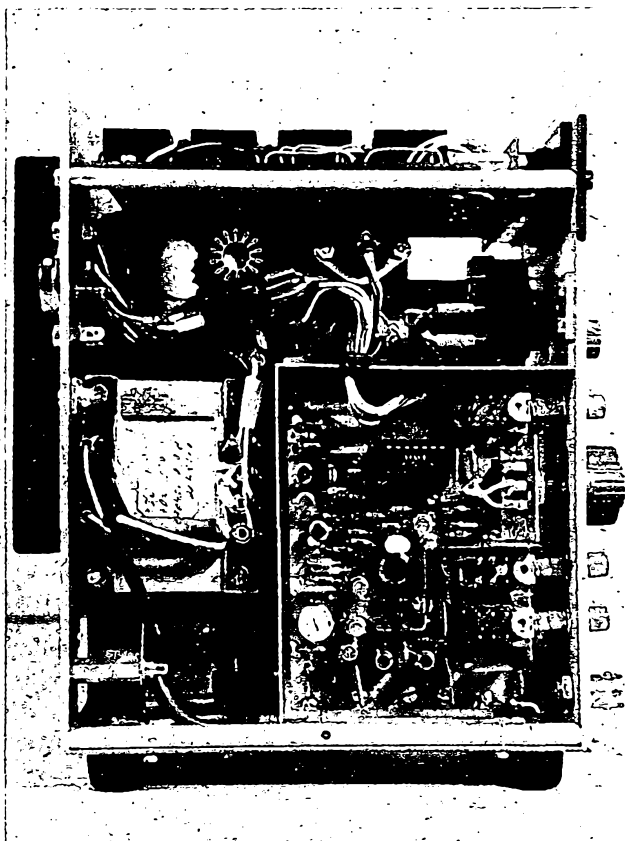
C1, C2	68 nF, keram.
C3	20 μF, TE 981

Polovodičové prvky

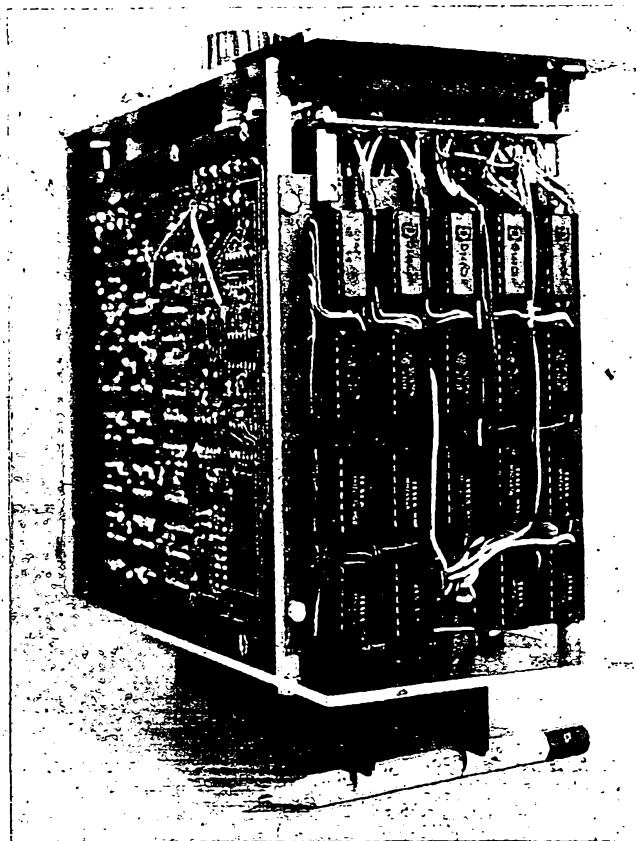
IO1, IO5, IO6	MH74S74
IO2	MH74S10
IO4	MH74S00
IO7 až IO10	MH7490
IO11 až IO15	MH7475
IO16 až IO20	D147

Obr. 12. Propojení jednotlivých dílů čítače

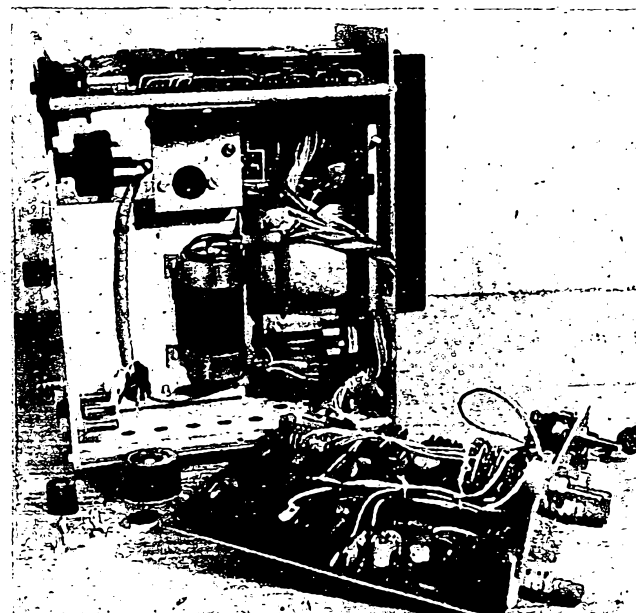

Obr. 13. Čítač ze strany vstupního zesilovače (deska v původním provedení)

Obr. 14. Pohled do čítače zeshora na desku čítače a displej

Obr. 15. Pohled na napáječ pod vyjmutou deskou řídicí logiky

Displej

D7 LQ110 IO21 až IO25 LQ410

Zdroj 10 V

Odpory
R1 2,7 Ω, TR 521
R2 2,7 kΩ, TR 151, TR 212
R3 6,8 kΩ, TR 151, TR 212
Kondenzátory
C2 1000 μF, TE 984
C3 100 nF, keram.
C4 0,1 μF, keram.

Polovodičové prvky
IO3 MAA723H
D1 až D4 KY130/150

Řídicí logika

Odpory (TR 151, TR 191, TR 212)
R1, R16 330 Ω
R2, R3 12 kΩ
R4, R9, R11, 470 Ω
R5 2,2 kΩ
R6, R7, R8, 330 Ω
R10, R20 10 Ω
R12 390 Ω
R13 100 kΩ/G, TP 161
R14 10 kΩ
R15 3,3 kΩ
R17 1 kΩ
R19 68 kΩ
R21 100 Ω
R22 220 Ω
R23, R24 47 Ω
R25

C6, C9 20 μF, TE 981
C7 50 μF, TE 002
C8 200 μF, TE 002
C11 25 pF, trimr

Polovodičové součástky

IO1, IO3, IO5, MH7400
IO6, IO8 MH7404
IO2, IO4, IO11 MH7474
IO7 MH7440
IO9, IO10 MH7490
IO12 až IO19 KC508
T1 KSY62B
T2, T3 KA206
D1 až D5 LQ110
D6

Ostatní součástky

L1 viz text. Asi 15 z drátu o Ø 0,3 mm na kostičce o Ø 5 mm, dolaďovat feritovým jádrem
Př5 přepínač WK 533 39
Př6, Př8 tlačítko Isostat s aretací
Př7 tlačítko Isostat bez aretace
X1 krystal 10 MHz (miniaturní)

Kondenzátory (keramické, není-li uvedeno jinak)
C1 220 pF
C2, C10 10 μF, TE 003
C3 1 nF
C4 120 pF
C5 68 pF

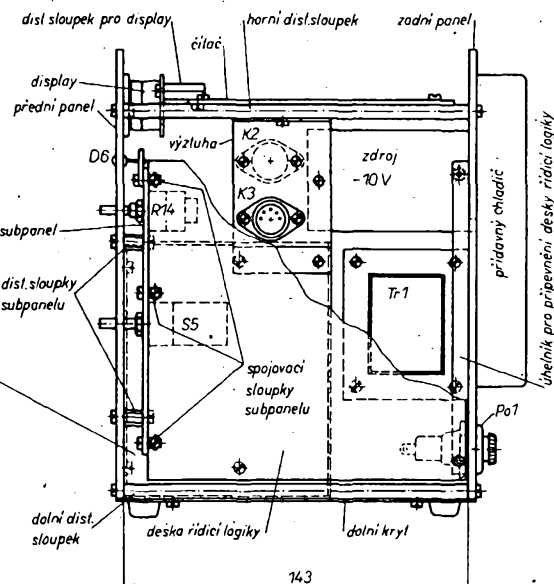
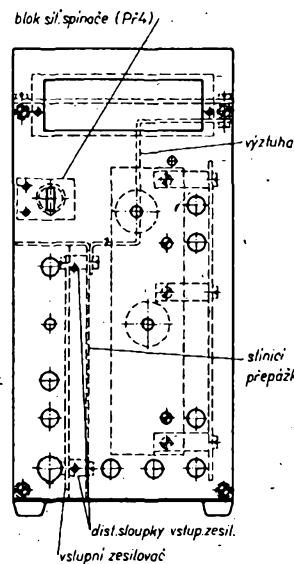
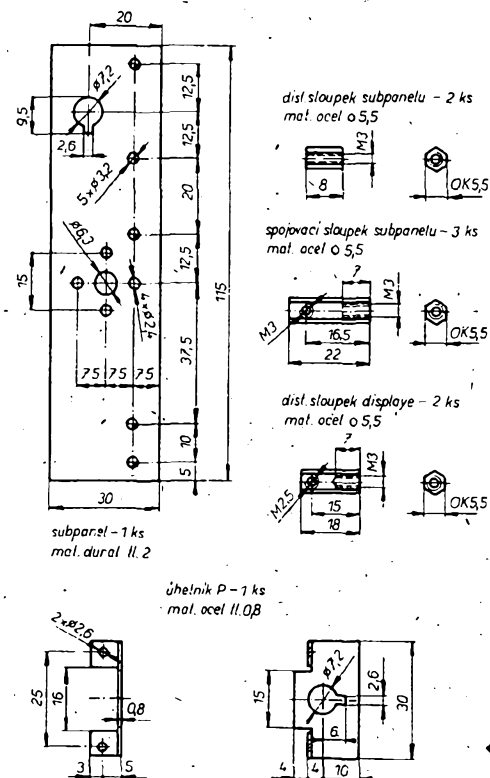
Součástky mimo desky s plošnými spoji

C1 5000 μF, TE 674
C5, C6, C7, C8 0,1 μF, keram.

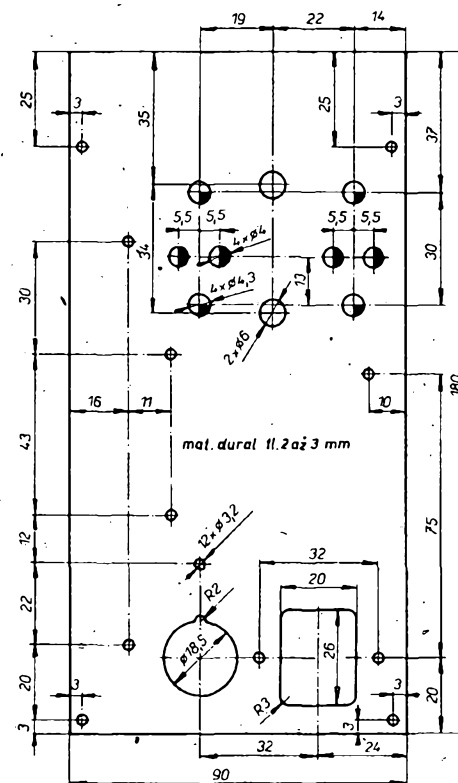
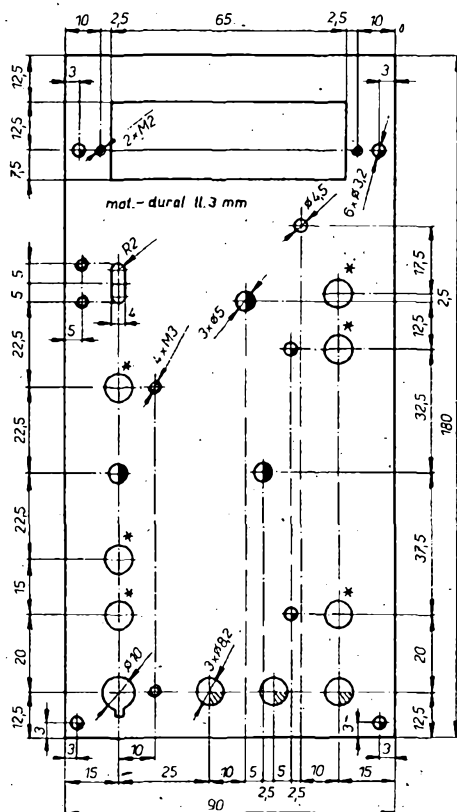
IO1, IO2 MA7805
D5 KY950/80
D6 KY940/80

Př4 páčkový spínač dvoupólový

Tr1 síťový transformátor, jádro EI25×32, tloušťka plechů 0,5 mm; vinutí I – 220 V, 1540 z drátu o Ø 0,18 mm CuL, vinutí II – 10 V, 70 z drátu o Ø 0,95 mm CuL, vinutí III – 13 V, 92 z drátu o Ø 0,4 mm CuL, mezi vinutím I a II proklad dvěma vrstvami olejového plátna, mezi II a III jednou vrstvou

Obr. 17: Sestava kostry čítače

Obr. 19. Zadní panel čítače

Mechanická konstrukce

Čítač je navrhnutý do „normalizovanej“ skrinky, ktorou používame pre celú radu mŕficich prístrojŕ. Tomu je podriadené celkové vnútorné usporiadanie čítača vŕetne rozmiestnení obvodŕ na jednotlivé desky s plošnými spoji. Výhodou použité skrinky jsou její malé rozměry, snadná zhotovitelnost a formát, který zabere na pracovním stole minimum místa.

Základem mechanické konstrukce je kostra, tvořená předním a zadním panelem, navzájem spojenými čtyřmi dlouhými

distančními sloupky o $\varnothing$ 6 mm a délce 143 mm. Výkres zjednodušeně sestavy kostry čítače při pohledu zepředu a zboku je na obr. 17. Výrobní výkres předního panelu je na obr. 18, zadního na obr. 19. Podklady pro ostatní díly kostry jsou na obr. 17 – vyplývají ze sestavy. Na dolní distanční sloupky v rozích panelů se přišroubovují dolní a horní kryt skříňky. Horní distanční sloupky jsou umístěny 25 mm pod horním okrajem panelů. Nesou desku čítače a desku displeje. Displej je položen za okénkem v předním panelu, překrytým pro větší kontrast číslic červeným organickým sklem. K přednímu

panelu je přišroubována stinicí přepážka, rovnoběžná s boční stěnou skříňky. Přepážka nese a stíní vstupní zesilovač. Je zhotovena z tvrdého hliníkového plechu tloušťky 1,2 mm na zadním a horním okraji je její lem ohnut tak, že sahá až k boční stěně skříňky. Vzadu nahore je přepážka „připnuta“ výtuhou k pravému hornímu distančnímu sloupku kostry. Výtuha je z ocelového plechu tl. 1 mm a má tvar W, aby mohla nést desku zdroje – 10 V a přitom nepřekážela součástkám desky řídicí logiky.

Dolní kryt skříňky je z tvrdého hliníkového plechu tl. 1,2 mm s vyvrtanými větra-

cími děrami a připevněnými pryžovými nožkami. Horní kryt je tvaru U, je rovněž z hliníkového plechu tl. 1,2 mm. Při jeho horních hranách jsou vyvrtány větrací díry, nahore je opatřen dráždem pro přenášení přístroje. Horní kryt je zevně nalakován – vhodná je epoxidová barva, která na hliníku dobře drží.

Závěr

Popsaný čítač je maximálně zjednodušen – ovšem nikoli na úkor správné činnosti a pohodlí obsluhy. Určitým vzorem byl čítač Tektronix DC504. Při návrhu obvodů jsme vycházeli z článku ing. J. Fadrhonse: Čítač do 100 MHz z perspektivních integrovaných obvodů (ST č. 3/1975) a z instrukční příručky čítače Tektronix DC505A.

Obvody čítače jsou bez zásludnosti a roční provoz dokázal účelnost řešení i spolehlivost. Určité výhrady lze mít k relativně velkému výkonu, který je třeba odvádět ze skříňky čítače – přístroj dosti „topí“. Zlepšení by přinesla záměna většiny použitých IO (řady N) za IO řady LS nebo C a použití účinnějšího displeje (např. Monsanto, u něhož stačí k buzení segmentů proud 10 mA – v našem přístroji 20 mA). Tak či onak je ovšem perspektivní pouze čítač s obvody LSI a displejem LCD.

OVĚŘENO V REDAKCI

Protože se nám konstrukce popisovaného čítače velmi líbila, chtěli jsme zjistit její reprodukovatelnost. Požádali jsme proto jednoho z našich stálých spolupracovníků, aby čítač sestavil přesně podle článku v AR. A zde jsou jeho zkušenosti:

Při ožiování vstupního zesilovače je nutné dodržovat zásady techniky VKV. I při ožiování musí být zesilovač stíněn a uzemněn ve skříni čítače. Vstupní a výstupní přívody zesilovače je třeba vést co nejdále od sebe. Stabilitu zesilovače lze ověřit tím, že na vstup přivedeme stejnosměrné napětí takové velikosti, aby výstupní napětí bylo v okolí rozhodovací úrovně (1 až 1,5 V). V tomto režimu má integrovaný obvod MH74S00 největší zesílení a zesilovač má tedy největší sklon k oscilacím.

K teplotní kompenzaci tranzistoru MOSFE lze místo odporu použít další tranzistor MOSFE jako zdroj proudů. Toto zapojení bylo použito v původní verzi zesilovače, není však vhodné, jak se ukázalo, pro tranzistor KF521.

Číslicová část čítače bude – při pečlivém zapojení podle schématu a dobrých součástkách – pracovat na první zapojení. Nevyskytují se v ní žádná „kritická místa“.

Hradlo vstupního zesilovače je vhodné vybrat až podle nejrychlejšího obvodu 74S74 v čítači. Na mezní kmitočet čítače má největší vliv IO1, výběrem IO2, IO4 a IO6 lze dosáhnout výsledného kmitočtu až o 2 až 10 MHz vyššího. Na pozici IO1 by bylo možné použít i MH74S112, který má vyšší zaručovaný mezní kmitočet. Úprava byla popsána v článku ing. J. Fadrhonse „První dekáda čítače s obvodem 74S112“ ve Sdělovací technice č. 1/1978 na str. 2. Výběrem obvodů 74S74 i ostatních z většího počtu kusů lze dosáhnout mezního kmitočtu 120 až 125 MHz. Při použití tří „nejpomalejších“ kusů z deseti náhodně koupených pracoval čítač do 114 MHz.

Při stavbě čítače se nevyskytly žádné problémy, obvody pracovaly na první zapojení. Ze zkušeností se stavbou lze předpokládat, že reprodukovatelnost čítače je velmi dobrá.

Petr Souček

KRYSTALEM ŘÍZENÝ GENERÁTOR AFSK

ZMS ing. Miloš Prostecký, OK1MP

Podle doporučení 1. oblasti IARU jsou nyní u AFSK (Automatic Frequency Shift Keying) používány kmitočty 1275 Hz, 1445 Hz a 2125 Hz. VAR 5/1973 byl popsán jednoduchý generátor, který by bylo možno upravit i pro tyto kmitočty. Praktické zkušenosti, hlavně z činnosti kolektivních stanic, ukázaly, že je nevhodné takové zařízení, u kterého nastavovací prvky mohou způsobit změnu parametrů. To mne vedlo k návrhu a zhotovení generátoru AFSK, u kterého jsou požadované kmitočty odvozeny z krystalu. Tím je zaručena přesnost a odstup kmitočtů a nelze je nevhodným nastavením podstatně změnit.

Základní požadavky na generátor AFSK můžeme shrnout do tří bodů:

1. Normované kmitočty 1275 Hz, 1445 Hz a 2125 Hz plně odpovídají doporučení 1. oblasti IARU.
2. Všechny kmitočty jsou odvozeny od jediného krystalem řízeného oscilátoru a mají vysokou stabilitu.
3. Harmonické kmitočty, vytvořené digitální technikou, musí být dostatečně potlačeny, aby nepůsobily rušivě.

Na obr. 1 je uvedeno zapojení generátoru AFSK. Požadované výstupní kmitočty pro zdvih 170 Hz jsou 1275 Hz a 1445 Hz a pro zdvih 850 Hz jsou požadované výstupní kmitočty 1275 Hz a 2125 Hz. Abychom stanovili kmitočet oscilátoru, musíme zjistit nejmenší společný násobek výstupních kmitočtů jejich rozložením na prvočinitele:

$$1275 = 3 \cdot 5 \cdot 5 \cdot 17$$

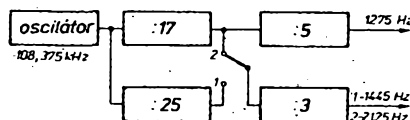
$$1445 = 5 \cdot 17 \cdot 17$$

$$2125 = 5 \cdot 5 \cdot 5 \cdot 17$$

Společný násobek je dán součinem nejvyšších mocnin všech prvočinitelů:

$$3 \cdot 5^3 \cdot 17^2 = 108\,375$$

108,375 kHz je tedy nejmenším možným kmitočtem, ze kterého můžeme odvodit všechny tři kmitočty generátoru AFSK. Na obr. 1 je též uveden systém dělení základního kmitočtu. Z praktického hlediska je vhodnější krystal o vyšším kmitočtu. V původním zapojení kmitá oscilátor na 1,08375 MHz.

Obr. 1. Funkční zapojení generátoru AFSK

Celkové schéma generátoru AFSK je na obr. 2., deska s plošnými spoji je na obr. 3. Oscilátor řízený krystalem je tvořen hradly H1 a H2. K přesnému nastavení kmitočtu slouží kapacitní trimr C2. Použil jsem malé keramický trimr o maximální kapacitě 40 pF výroby NDR. Tyto kondenzátory prodávala prodejna Klenoty v Praze na Karlově náměstí po 1 Kčs. Po malé úpravě plošného spoje je možno použít i doladovacích kondenzátorů WN 704 19 nebo WN 704 25. Hradlo H3 tvaruje impulsy.

Zvláštní pozornost je nutno věnovat děličce (1:17). Na obr. 4 je zapojení obec-

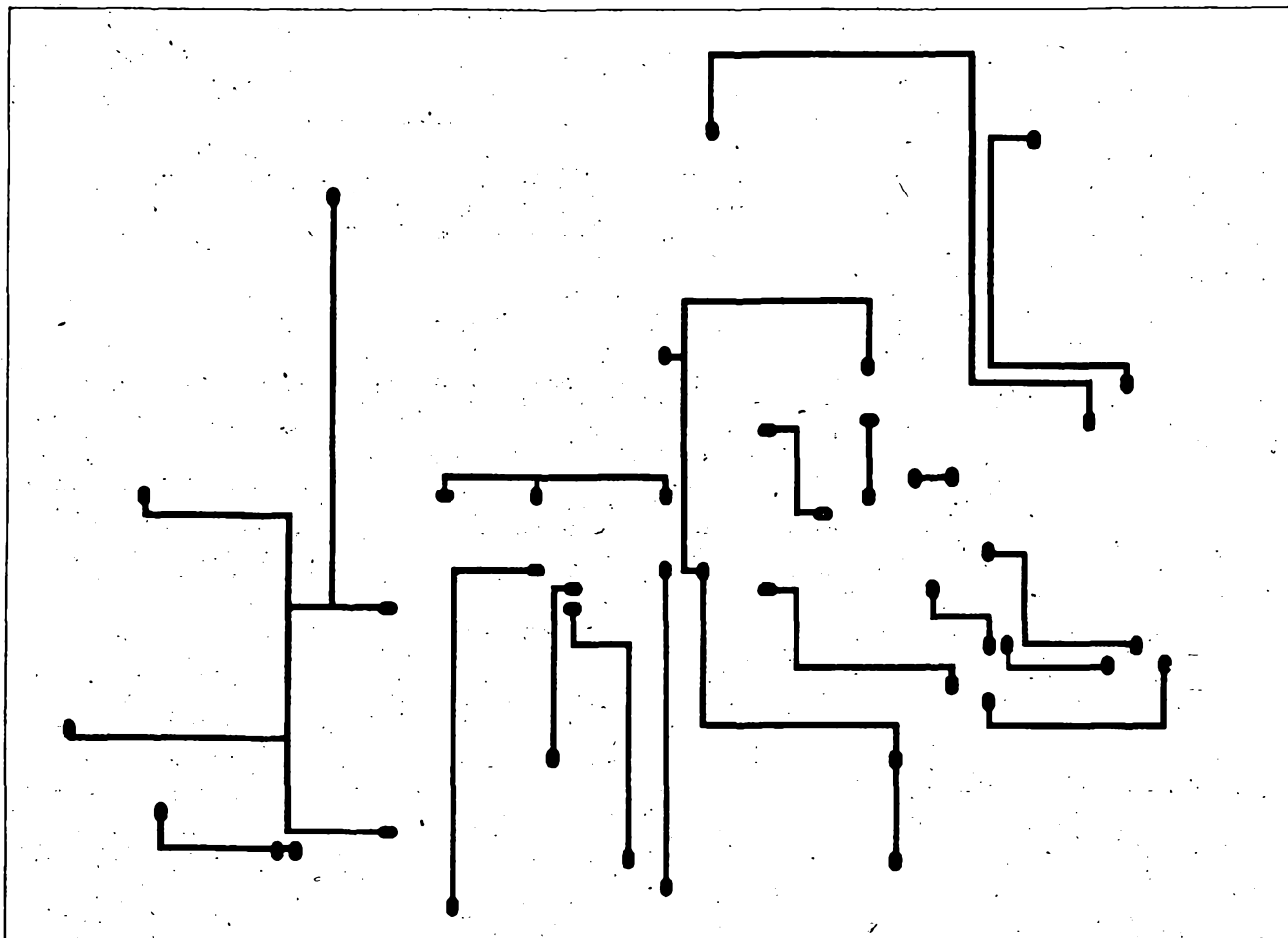
né děličky 1 : (2n + 1). Je tvořena dvojicí bistabilních klopných obvodů J-K a děličkou (1 : n). V našem případě použijeme dva kusy obvodů MH7472 a jako děličku (1 : n), kde n = 8, tři děličky (1 : 2) z obvodů MH7490 (IO2, IO3, IO4).

Dělička (1 : 5) je tvořena zbytkem obvodu IO4 a dělička (1 : 25) zbývajícími částmi obvodů IO2 a IO3. Dělení kmitočtu třemi obstarává dekadický dělič IO8 se zkráceným cyklem dělení. IO10 pracuje jako dekadický dělič kmitočtu.

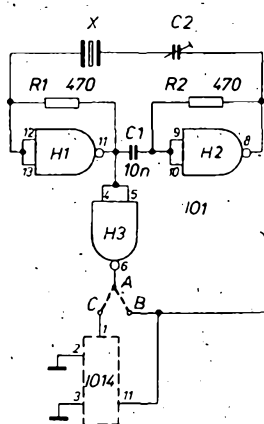
Generátor AFSK je řešen pro zdvihy 170 Hz a 850 Hz. Uvedené zdvihy volíme pomocí hradel H4 nebo H5 a to tak, že přivedeme kladné napětí (log. 1) ze svorky 22 na svorku 24 nebo 23. Hradla H10 až H13 tvoří přepínač normálního nebo reverzního zdvihu. Kladné napětí ze svorky 19 přivedeme na svorku 21 nebo 20. Ke klíčování kmitočtů RTTY slouží hradla H6, H7 a H8. Klíčovací napětí (log. 0 nebo log. 1) přivedeme na invertor (hradlo H9) přes svorku 17.

Signál RTTY, generovaný digitální technikou, obsahuje řadu harmonických kmitočtů. Zvláště na VKV (při provozu F2) by působil velmi rušivě. U vysílače SSB jsou tyto kmitočty díky filtru potlačeny. K potlačení vyšších harmonických kmitočtů je do výstupu zařazena aktivní dolnofrekvenční propust, ve které jsou použity dva operační zesilovače MAA503. Propust přenáší kmitočty asi do 2,3 kHz. Její přesné nastavení se provádí výběrem odporu R15 (asi 3,9 kΩ až 5,6 kΩ), nejlépe tím způsobem, že jeho přesnou hodnotu vyhledáme potenciometrickým trimrem. K tomu nám vhodně poslouží osciloskop, který zapojíme na výstup generátoru (svorka 7). Kontrolujeme tvar sinusovky na kmitočtu 1275 Hz (na nejmenší zkreslení), přičemž na kmitočtu 2125 Hz se nesmí podstatně zmenšit amplituda. Potenciometrický trimr R20 je určen k nastavení amplitudy výstupního signálu RTTY.

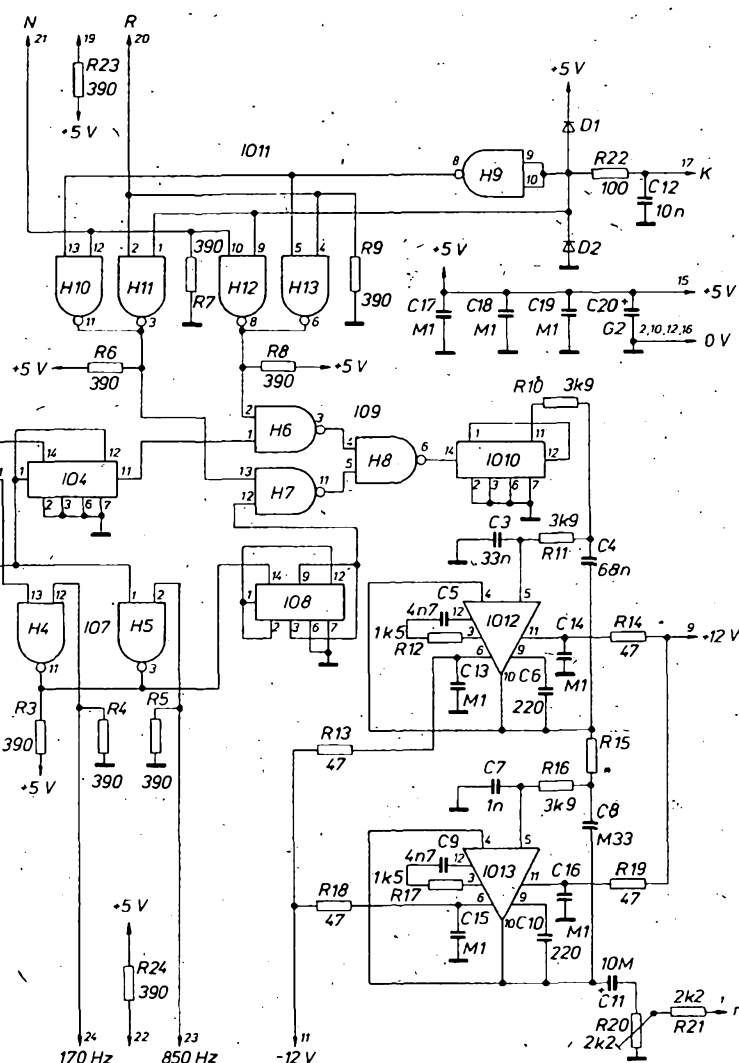
Vzhledem k tomu, že ne každému se podaří získat krystal o kmitočtu 1,083 MHz, byl ke generátoru přidán IO14, který dělí kmitočet oscilátoru osmi. To umožňuje použít krystal B800 z radiostanice RM31, kterých je stále mezi radioamatéry dostatek. I když jeho kmitočet je 8,650 MHz, je možné jej zvýšit kondenzátorem C2. Výsledné kmitočty a jejich

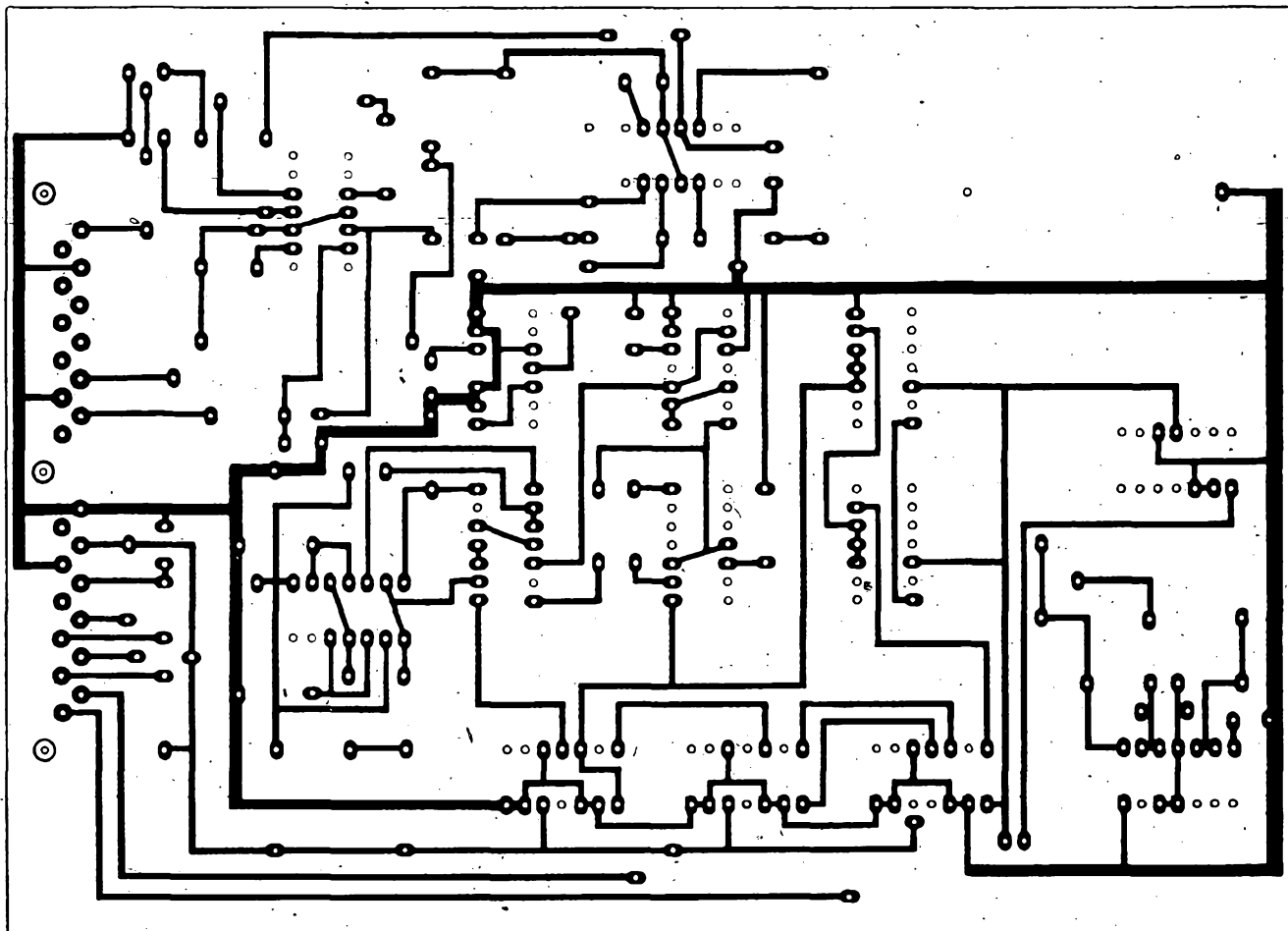

odstup budou víc než dostatečně přesné pro provoz RTTY. Podle toho, jaký krystal použijeme, propojíme podle schématu buď spojkou A-B nebo A-C. Generátor je vyobrazen na obr. 5 a je zhotoven na dvojstranné desce s plošnými spoji (obr. 3). Generátor AFSK nemůže pracovat bez ovládací části. Podle toho, použijeme-li k ovládání dálhopis nebo elektronickou klávesnici, může se měnit propojení. Pokud použijeme digitální systém s obvody TTL, přivedeme klíčovací napětí (log. 0 a log. 1) přímo na svorku 17. Mezi tuto a zemní svorku můžeme též přímo připojit vysílací kontakty dálhopisného stroje.

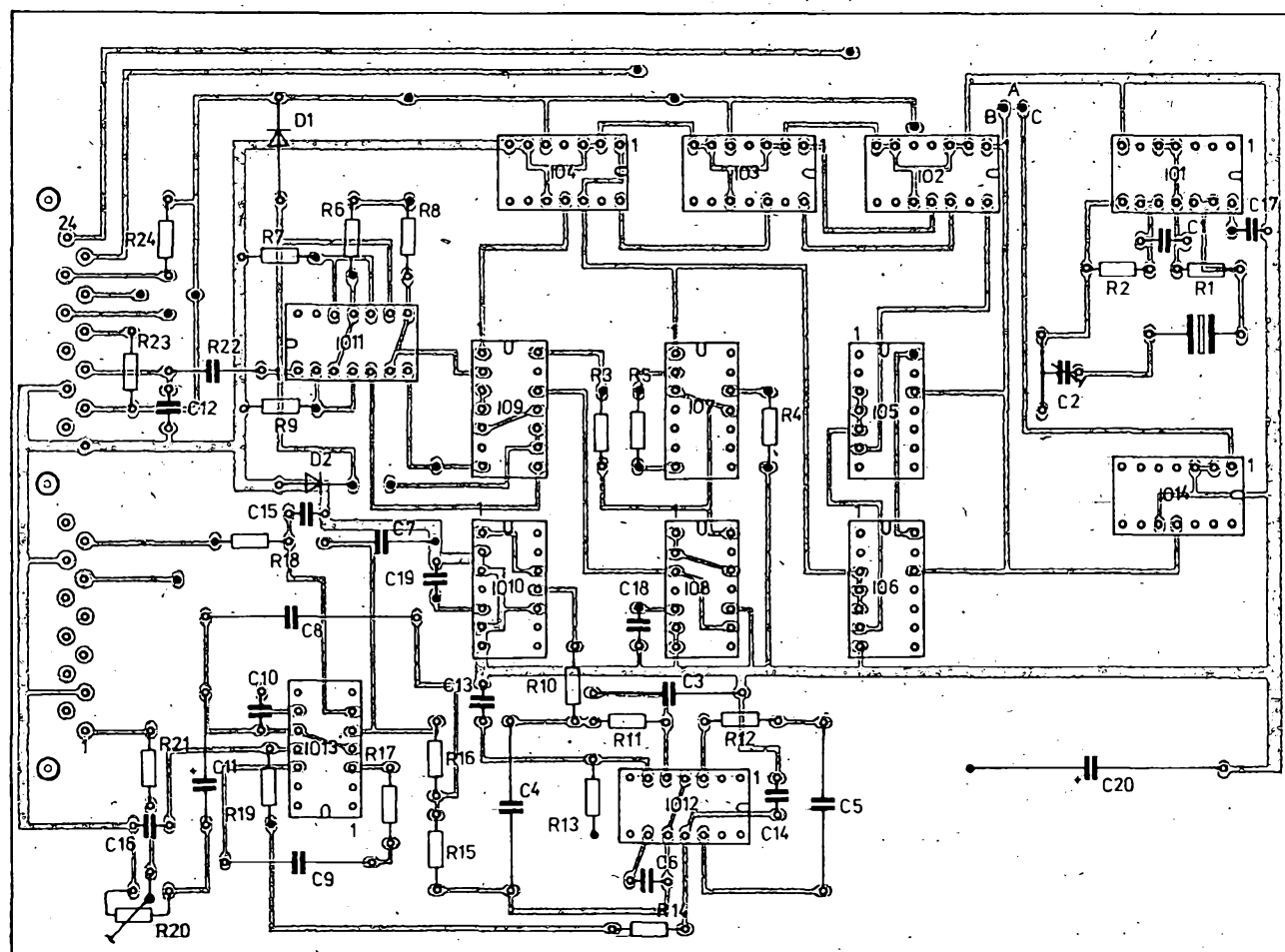

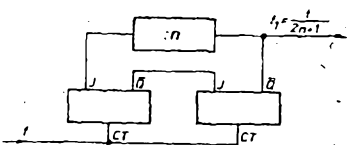
Obr. 2 Schéma krystalem řízeného generátoru AFSK

Obr. 3. Deska s plošnými spoji Q75 a rozmístění součástek (druhá strana desky je na str. 392)

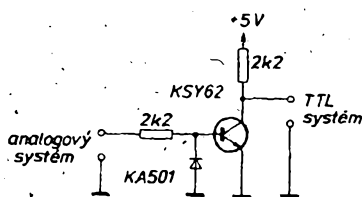

Obr. 4. Zapojení děličky 1: $(2n + 1)$

Obr. 5. Generátor AFSK

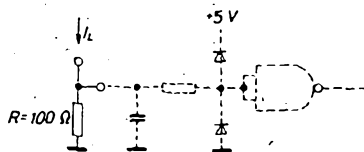

Obr. 6. Připojení generátoru AFSK ke konvertoru ST5 (ST6)

V klidovém stavu bude ovšem na vstupu log. 0 a klíčování může být reverzní. Tomu jednoduchým způsobem odpomůžeme, přepneme-li přepínač normální – reverzní klíčování. Vždy si musíme uvědomit, že v klidovém stavu modulujeme kmitočtem 1275 Hz. To platí na VKV při provozu F2 a vždy, modulujeme-li SSB vysílač na spodním postranním pásmu.

Jiná situace nastane u obecného analogového systému (např. při připojení konvertoru ST5 nebo ST6), kde se klíčovací napětí mění z kladného na záporné. V tomto případě můžeme využít zapojení podle obr. 6.

Na obr. 7 je uvedeno připojení generátoru AFSK do obvodu linkového proudu dálnopisu. Toto zapojení je možno použít i u konvertoru ST3, zařadíme-li do emitoru klíčovacího tranzistoru odpor $R = 100 \Omega$. Při průtoku proudu 40 mA vzniká na odporu úbytek napětí 4 V (log. 1). Při klíčování je napětí nulové (log. 0).

Obr. 7. Připojení generátoru AFSK do obvodu linkového proudu dálnopisu

Seznam součástek

C1, C12	TK 744, 10 nF
C2	viz text
C3	TC 181, 33 nF
C4	TC 181, 68 nF
C5, C9	TC 237, 4,7 nF
C6, C10	TK 774, 220 pF
C7	TC 237, 1 nF
C8	TC 180, 0,33 μ F
C11	TE984, 10 μ F
C13 až C19	TK 783, 0,1 μ F
C20	TE 984, 200 μ F
D1, D2	KA501
R1, R2	470 Ω
R3 až R9	
R23, R24	390 Ω
R10, R11, R16	3,9 k Ω
R12, R17	1,5 k Ω
R13, R14	
R18, R19	47 Ω
R15	viz text
R20	TP 095, 2,2 k Ω
R21	2,2 k Ω
R22	100 Ω

Poznámka: pokud není uvedeno jinak, jsou odpory typu TR 212 nebo TR 151.

IO1, IO9	MH7400
IO2, IO3, IO4,	
IO8, IO10	MH7490
IO5, IO6	MH7472
IO7, IO11	MH7403
IO12, IO13	MAA503
IO14	MH7493 (viz text)
X	kryštál 1,083 MHz
	nebo B800 (viz text)

řadový konektor – vidlice WK 462 06 2 kusy/

Literatura

[1] Nurese, Howard, W6LLO: Crystal Controlled AFSK generator, HAM Radio 3/73.

[2] Pietsch, H. J., DJ6HP: Amateur-Funkfernschreibtechnik RTTY, Franzis-Verlag, München 1977.

AMATÉRSKÉ RADIO BRANNÉ VÝCHOVĚ

Děň 16. 4. 1982 zomrel popredný rádioamatér okresu Martin.

Mikuláš Dubovič, OK3YAS

Narodil sa 12. 8. 1914. Od roku 1951, kedy Miki vstúpil do Zväzarmu, je známy nielen ako rádioamatér, ale aj ako pilot bezmotorového lietania. Po dobu piatich rokov pôsobil vo funkcii predsedu ORRA Zväzarmu v Martine, potom ako člen skúšobnej komisie. Ako vedúci operátor kolektívnej stanice OK3KEW vychoval mnoho rádioamatérov.

Všetci, kteří ste Mikiho poznali, venujte mu spomienku.

OK3CSM

Mezinárodní hláskovací tabulka písmen a číslic

Současná hláskovací tabulka písmen a číslic platí již přes 20 let, od doby platnosti Radiokomunikačního řádu Mezinárodní telekomunikační unie z roku 1959. Známa SSRK-79 její platnost v celém rozsahu potvrdila a tak od 1. 1. 1982 v tomto směru k žádné změně nedošlo. Jedinou změnou je přečíslování dodatku Radiokomunikačního řádu, v němž je tabulka obsažena, a to z čísla 16 na číslo 24. Jak na pásmech zjišťujeme, hláskovací tabulka písmen se dobře vžila, i když nějaký ten Japan, Radio, Baltimore nebo Lisabon občas zaslechneme. Málo se ovšem v amatérském provozu vžila tabulka hláskování číslic, která je také součástí Radiokomunikačního řádu.

Hláskovací tabulka číslic

Vysílaná číslice (znak)	Smluvené slovo	Výslovnost (na všech slabikách stejný důraz)
0	NADAZERO	NA-DA-ZE-RO
1	UNAONE	UN-A-VAN
2	BISSOTWO	BI-SO-TU
3	TERRATHREE	TE-RA-TRI
4	KARTEFOUR	KAR-TE-FOR
5	PANTAFIVE	PAN-TA-FAJF
6	SOXISIX	SOK-SI-SIX
7	SETTESEVEN	SE-TE-SEV'N
8	OKTOEIGHT	OK-TO-EJT
9	NOVENINE	NO-VE-NAJN
des. čárka	DECIMAL	DE-SI-MAL
tečka	STOP	STOP

Hláskovací tabulka písmen

Vysílané písmeno	Smluvené slovo	Výslovnost (přizvuk tučně)
A	Alfa	ALFA
B	Bravo	BRAVOU
C	Charlie	ČALI
D	Delta	DELTA
E	Echo	EKOU
F	Foxtrott	FOXTROT
G	Golf	GOLF
H	Hotel	HOUTEL
I	India	INDJE
J	Juliett	DŽULIJET
K	Kilo	KILO
L	Lima	LIMA
M	Mike	MAIK
N	November	NOVEMBR
O	Oscar	OSKAR
P	Papa	PAPA
Q	Quebec	KEBEK
R	Romeo	ROMIO
S	Sierra	SIERA
T	Tango	TANGO
U	Uniform	JUNIFORM
V	Victor	VIKTAR
W	Whisky	UISKY
X	X-ray	EKSREJ
Y	Yankee	JENKI
Z	Zulu	ZULU

Stanice též země mohou používat při spojení mezi sebou jinou tabulku, sestavenou správnou, k níž náleží, jak je běžné u nás.

M. J.

Majstrovstvá ČSR v MVT

Usporiadanie tohtoročných majstrovstiev ČSR v MVT bol poverený mestský výbor Zväzarmu Brno v spolupráci so 604. ZO Zväzarmu „Rádioklub Zbrojovka Brno“. Prebor sa konal 11. až 13. 6. 1982 v areále SZM Družba na Brnenskej prehrade. Po krátkej dobe sa tak republikový prebor uskutočnil opäť v kraji, kde máme najväčšiu základňu viacbojárov – mnohí z nich boli a sú v reprezentačnom družstve ČSSR.

Časový harmonogram vyhovoval všetkým. S výnimkou orientačného behu, ktorý býva už tradične v nedelu, sa ostatné disciplíny zvládli hrať v sobotu. Nevýsila len spoločná práca na stanicach, pretože OV Zväzarmu v Třebíči nevybavil svojich pretekárov transceiverami.

Poriadatelia sa svojej úlohy zhostili dobre, za čo vďaka aj rozhodcovskému zboru v čele s Magdou Vikovou, OK2BNA. Závodilo sa úporne – a nebolo to len preto, že neboli prítomní reprezentanti (pretekali v tej dobe v Leningrade – viz AR 11/82) a že sa niektorým naskýtla možnosť posunúť sa o priečku či o dve vyššie. Z 33 účastníkov si dvaja odniesli majstrovskú triedu, sedmi prvú a šesťnásti druhú výkonnostnú triedu. Osem pretekárov odchádzalo z Brna bez výkonnostnej triedy – čo by nemalo byť.

Zvlášť kriticky hodnotili rozhodcovia disciplínu kľúčovanie. Dosiahnuté výsledky ukazujú, že ak označíme za dobré kľúčovanie nad 80 bodov, spĺňa toto kritérium z prítomných 33 pretekárov len desať, čo je málo. Do úvahy neberieme ani fakt, že niektorí pretekári majú možnosť trénovať zo súťažných predlôh (!). Tiež v disciplíne príjem sa dá mnoho zlepšiť. Zo strany pretekárov zvyšovať tempo a nezabúdať na pretekársky slub a zo strany rozhodcov zabezpečiť regulérny priebeh tejto disciplíny.

Výsledky:

Kategória A – muži: 1. ing. Hruška, OK1MMW, 459 bodov, 2. Hauerland, OK2PGG, 396, 3. ing. Novák, OK1PGF, 357. **Kat. D ženy:** 1. Havlíšová, OK1DVA, 400, 2. Uhrová, OL6BDJ, 392, 3. Šrůtová, OK1PUP, 372. **Kat. B – juniory:** 1. Zabran-ský, OL1AZM, 420, 2. Mička, OL7BBY, 414, 3. Dudek, OL7BCL, 395. **Kat. C – žiaci:** 1. Sláma, OK2KAJ, 470, 2. Frýba, OK2KAJ, 442, 3. Kučera, OL6BFC, 420.

OK1DVA

Príprava čs. reprezentácie

V letných mesiacoch tohto roku vyvrcholil dvojročný prípravný cyklus zamera-ný na úspešné pôsobenie našich špičkových športovcov predovšetkým na majstrovstvách sveta v rádio-om orientač-nom behu (ARDF), ktoré sa mali uskutoč-niť v Gabrove (BLR) v dňoch 13. až 19. 9. (týsne pred zahájením mistrovstvi sveta poriadateľ oznámil, že jeho usporiadání je odložené – bez udání termínu – pozn. red.), a súčasne aj na významné medzi-národné komplexné preteky juniorov, ktorých poriadateľom bola KLDK v dňoch 7. až 12. 8. vo Fen-Jane. Do tretice po-róvnávacia medzinárodná súťaž v Szé-kesfehérvári (MLR) doplnila nadmieru bohatú športovú sezónu tohto roka.

Ústredný tréner M. Popelík, OK1DTW, spolu s tľmočníčkou delegácie BLR vy-hodnocujú čas jednej z našich najúspeš-nejších reprezentantiek Zdenky Vondrá-kovej, OK2KHF, z Havířova

Za svedomitej a zodpovednej práce celého realizačného tímu trénerov vede-ných ústredným trénerom M. Popelíkom, OK1DTW, prešlo 20 vybraných špičko-vých športovcov jednoročnou prípravou vrcholiacou zimným kontrolným sústre-dením vo Vysokých Tatrách (február), testami v Prahe (april) a prvým veľkým kontrolným sústredením v Žďare nad Sá-zavou už s účasťou športovcov a trénerov BLR, ktorých viedol Milan Mollov, LZ1XX.

Práve toto sústredenie obohatilo tréni-nový proces o prácu s mapou najmä prostredníctvom tzv. „scorelaufu“ – kom-binácie klasického orientačného behu s dohľadávkami rádiových kontrol (10 až 16), vysielajúcich s výkonom iba niekoľko miliwattov, takže boli počutelné len zo vzdialenosti do 50 m.

Ani kondične sa nezaháľalo, veď celko-vá kilometráž ďaleko prekročila 100 km za obdobie 10 dní: Medzi trénermi ČSSR a BLR sa veľa hovorilo nielen o pripravo-vaných MS, ale hlavne o formách tréni-ngu, technickom zdokonaľovaní, taktike, a tak sa opäť ukázalo, že viac hláv aj viac vie. Získané poznatky z tohto prvého medzinárodného sústredenia usporiada-ného z popudu ČSSR boli obojstranne hodnotené viac ako pozitívne s doporuče-ním takého formy konkrétnej spolupráce rozvíjať intenzívnejšie, častejšie, tak aby nielen prvá garnitúra trénerov, ale aj ďalšie desiatky celoročne aktívnych tré-nerov našli možnosti zvyšovania svojej kvalifikácie, získavania vedomostí. Nako-niec jediný cieľ nebude len v počte prive-zených medailí z vrcholných súťaží, ale aj získania (pomaly už strácajúcich sa) po-zícií značky OK napr. v komisi ARDF medzi-národnej organizácie IARU. História za-čiatkov „lišky“ v Európe zaradila značku OK medzi jej zakladateľov a to by sme mali mať častejšie na pamäti.

OK3UQ

VKV

Závod na VKV k MDD 1982

Kategória I. – 145 MHz do 25 W

1. OK7AA/p	54 QSO	180 b.	17 nás.	3060 b.
2. OK1KRU/p	61	200	14	2800
3. OK1KOB/p	54	163	12	1956
4. OK3KMY	47	153	12	1836
5. OK1KSH/p	45	151	12	1812
6. OL2BEP/p	–	1586 bodů,	7. OK1KUO/p	– 1570,
8. OK2KZR/p	–	1548,	9. OK1KCR/p	– 1480,
10. OK1ORA/p	–	1395 bodů.		

Hodnoceno celkem 55 stanic.

Kategória II. – 145 MHz do 1 W, provoz FM a CW

1. OL1VAN	13 QSO	34 b.	3 nás.	102 b.
2. OK1KLO/p	11	28	3	84
3. OL4VBI/p	9	25	3	75
4. OK1KZD/p	–	54 body,	5. OK3KXR/p	– 48,
6. OK3RRG/p	–	18,	7. OK2KQG	– 12,
8. OK2RGA/p	–	10,		
9. OK2KWX/p	–	4,	10. OK3KUN/p	– 2 b.

Najlepší dvaja v disciplíne práca na stanici v kategórii A – ing. Jiří Hruška, OK1MMW (vľavo) a ing. Petr Novák, OK1PGF

A/10
82

Amatérské RÁDIO

Účast stanic v tomto závodě byla letos více než dvojnásobná oproti počtu stanic, které se závodu k MDD zúčastnily v roce loňském. Řečeno v procentech je to o 110 % více. Je to zjištění velmi potěšitelné a snad konečně VO našich kolektivních stanic pochopili, že mladí operátoři se ve větší míře chtějí zúčastňovat závodů a soutěží. Proč jim tedy nedat možnost pracovat alespoň v závodech, které jsou pro mládež vysloveně určeny.

DX podmínky na VKV

Závěrem jara a během léta měli opět naši radioamatéři možnost navázat mnoho pěkných spojení odrazem od aurory anebo přes sporadickou vrstvu E. Jedna z prvních déletrvajících vrstev E_s, která se dala využít v našich zemích, byla 5. června 1982, a to právě v době, kdy probíhal Východoslovenský závod na VKV. V době od 17 do 20 hod. UTC bylo možno pracovat se stanicemi ze Španělska, Portugalska a západní Francie. Pro mnohé stanice zejména z Čech to znamenalo první spojení s EA a CT, neboť málokdy je možné s těmito zeměmi navázat spojení přes vrstvu E_s právě z OK1. Mnohem lépe v minulosti do tohoto směru byly na tom vždy stanice z Moravy a ze Slovenska. A tak OK1PG, OK1MBS a mnozí další navázali spojení s CT4IB ve čtvrtci VB. OK1MG navázal spojení s pěti stanicemi EA ve čtvrtcích VD, XD, YA a YD. Dále se stanicemi EA pracovali OK1KKH a OK2KZR. Další velice pěkná a dlouhotrvající vrstva E_s se vytvořila 8. června, kdy v době od 14.00 do 18.30 UTC bylo opět možno pracovat se stanicemi v EA a CT a současně se stanicemi směrem na východ, z UA a UB5. Byly slyšet i stanice UC2 a LZ. Z OK1KKH navázali tato spojení: 4 x UA6 ve čtvrtcích TE, TH, UE, UF, dále 10 x s UB5 (QG, RH, SH, TI), 2 x CT (VA, WB) a 2 x EA (YA, YB). OK1MG: 2 x UA6 (TE, TH), 2 x CT (VA, WB) a 3 x UB5 (QG, RH, TI); OK2KZR: 2 x UA6 (TE, TI), 6 x UB5 (TI) a 1 x EA (XC) a CT (VB); OK1MDK: 2 x UA6 (TE, TH), 2 x UB5 (QG, RH) a 1 x CT (WB). Další vrstva E_s byla až za měsíc a to 9. července v době od 18.00 do 19.00 UTC. OK1MDK pracoval 3 x UA6 (TH), 4 x UB5 (SH, SI, TI); OK1KKH: 3 x UA6 (TH) a 5 x UB5 (SI, TI); OK2KZR: 10 x spojení s UB5 (SI, TI). Dva dny na to, 11. 7., se situace opakovala a v době od 10.00 do 11.00 UTC pracovali OK1MG, OK1MBS a OK2KZR se stanicí RA4ACO (WK). OK1MG pracoval ještě s UA3 (UM), UW6 (TH) a 3 x UB5 (SJ, TH, TI).

Největším překvapením letošního léta však byla aurora ve dnech 13. a 14. července 1982. Její mohutnost, zejména 14. 7. v časných ranních hodinách, byla snad ještě větší, než u aurory z 25. 7. 1981. Večerní fáze 13. 7. trvala asi od 17.00 do 20.00 UTC. OK1KKH navázala spojení s GW (XL), GD (XO) a G (YM). OK1MDK pracoval s G (ZL, ZO), 1 x F (YL), GI (XO), GM (XP) a se stanicemi OZ, PA a UQ2. OK2BFH pracoval s YU, G a PA. Z OK2KZR pracovali 4 x s G, 2 x F, DL a PA. To nejlepší však přišlo až po půlnoci našeho letního času, že v době, kdy většina z nás už klidně spala. V době od 23.00 do 04.00 UTC 14. 7. 1982 bylo možné pracovat z OK se stanicemi v G, GD, GI, GW, GM, EI, OZ, SM, LA, UA3, UC, UP, UQ a UR. Nejvíce spojení v této ranní fázi navázal

OK2BFH – 1 x EI (WN), 1 x F (BJ), 18 x G (AL, YK, YN, ZN, ZO), 1 x GD (XO), GM (XP), 4 x GW (XM, XN, YN), 3 x LA (ES, FT, FU), 3 x OZ, 4 x PA, 4 x SM, 1 x UA3 (PO), 3 x UQ2 (KQ, LQ, LR), 1 x UR2 (MS) a s několika stanicemi D. OK2KZR: 1 x EI (WN), 13 x G (AL, YM, YN, ZL, ZM, ZN), 1 x GD (XO), GI (YN), 2 x GM (XP), 6 x GW (XM, XN, XL, YL, YN), OZ a SM, 1 x RC2 (NP), 2 x UP2 (KP, LP), 3 x UQ2 (KQ, LQ, LR) a RR2 (MS). OK1KKH: 5 x G (AL, ZN, ZO), 1 x GI (XO), GW (XM), LA (ES), OH (MU), UP2 (LP), 2 x UQ2 (LQ, LR), UR2 (MS). OK1MDK: 5 x s G (YM, YN, ZL, ZM, ZO), 2 x GW (XM, XN), 1 x GD (XO), EI (WN), UQ2 (LR). OK2VPB: 2 x SM, 1 x GM (XP), UP2 (KP), UR2 (MS), PA (CM). E_s vrstva dne 16. 7. 1982 v době od 15.00 do 18.20 UTC dopomohla stanicí OK2BFH k těmto spojení: 2 x UA3 (SN, UM), UA6 (TH), 12 x UB5 (TH, TI), Z OK2KZR pracovali 4 x s UA3 (SN, SO, TL, UM), 2 x UA4 (WN), UA6 (TH) a 11 x UB5 (RI, TI, SH, SJ). OK1DFC: UA3 (UM). Dne 30. 7. byla další E_s vrstva, při které pracoval OK2BFH 14 x s F (AF, AG, AH, CG, CH, ZG) a se stanicí OH4UC (NV).

Děkuji všem výše jmenovaným stanicím za zprávy a těším se na další informace.

OK1MG

KV

XXVI. International OK-DX Contest 1982

– mezinárodní závod pořádaný Ústředním radioklubem ČSSR – se uskuteční dne 14. listopadu 1982, od 00.01 UTC do 24.00 UTC. Závod se provozem CW a fone ve všech pásmech od 1,8 do 28 MHz, mimo pásma 10 MHz. Spojení cross-band a cross-mode neplatí. Podrobné podmínky OK-DX contestu byly uveřejněny v AR 10/81, str. VII. Radioamatérské rady na všech stupních svazarmovské organizace by měly věnovat přípravě a účasti v tomto závodě co největší pozornost. Svou účast v tomto závodě přispějme k důstojné propagaci značky OK a operátorské zručnosti čs. stanic.

OK1IQ

Termíny závodů v listopadu a prosinci 1982 (UTC)

1.-7. 11.	Postopách Lenina +)	00.00-24.00
1.-15. 11.	Soutěž MČSP	00.00-24.00
1. 11.	TEST 160 m	19.00-20.00
3.-4. 11.	YLRL Anniversary Party	18.00-18.00
13.-14. 11.	WAEDC RTTY závod	00.00-24.00
13.-14. 11.	Esperanto SSB contest	12.00-24.00
13.-14. 11.	RSGB 1,8 MHz	21.00-01.00
14. 11.	OK DX contest	00.00-24.00
19. 11.	TEST 160 m	19.00-20.00
20.-21. 11.	All Austria 1,8 MHz	19.00-07.00
27.-28. 11.	CQ WW DX contest, část CW	00.00-24.00
3.-5. 12.	ARRL 160 m CW	22.00-16.00
4.-5. 12.	TOPS contest CW 3,5 MHz	18.00-18.00
4.-5. 12.	EA contest, část SSB	20.00-20.00
11.-12. 12.	EA contest, část CW	20.00-20.00
11.-12. 12.	ARRL 10 m contest	00.00-24.00

+) pro letošní rok z SP nepotvrzeno

Podmínky Soutěže MČSP najdete v AR 10/81.

Stručné podmínky CQ WW DX contestu

Závodí se v pásmech 1,8 až 28 MHz v samostatně hodnocených kategoriích: a) jeden operátor – jedno pásmo, b) je-

den operátor – všechna pásma, c) jeden operátor – výkon do 5 W, d) více operátorů – jeden vysílač, všechna pásma, e) více operátorů – více vysílačů. Vyměňuje se kód složený z RS (T) a čísla zóny WAZ (OK v zóně 15). Spojení s evropskou stanicí se hodnotí jedním bodem, spojení s ostatními kontinenty třemi body. Násobiče jsou země DXCC a země WAE plus jednotlivé zóny v každém pásmu zvlášť. S vlastní zemí se spojení hodnotí jen pro získání násobiče. Zápočet opakovaných spojení znamená snížení bodového zisku o trojnásobek neoprávněně započítaných bodů. Při větším počtu spojení než 200 v jednom pásmu musí stanice přiložit ještě samostatný seznam stanic, se kterými bylo navázáno spojení.

Zprávy ze světa

4U1ITU je stanice umístěná v nové budově ITU v Ženevě; organizace ITU byla založena v Paříži roku 1865 a patří tak k nejstarším mezinárodním organizacím. Stanici může obsluhovat každý koncesionář, který navštíví Ženevu. V současné době je vedoucím stanice Paco La Fuente, EA2ADO. K dispozici jsou zařízení KWM2, FT901, TS130V A TS830S i výkonové zesilovače 1 kW. Dále tříprvkové třípásmové směrovky Swan a Fritz, pro pásma 80 a 40 m inverted V a pro pásmo 160 m sloopier dipól 3/4 λ.

Přes několikrát zveřejnění dílčích informací o skupině ostrovů Kiribati, rozdělené na tři země, dochází stále k nesprávnému zápočtu země a k nejasnostem. Proto: T30 – Západní Kiribati – je bývalá oblast VR1, Gilbertovy ostrovy a ostrov Ocean. V přechodném období byly krátce používány prefixy T3A a T3K, největší ostrovy této skupiny jsou Tarawa, Ocean a Makin. T31 – Střední Kiribati – je bývalé území VR1 – souostroví British Phoenix Isl. V mezidobí byly používány značky T3P, území zahrnuje mj. velké ostrovy Canton a Phoenix. T32 – Východní Kiribati – je bývalé území VR3 – ostrov Christmas a ostrovy Line. Krátkodobě byl po změně statutu používán prefix T3L.

Zprávy v kostce

Při expedici LU2AH, jejímž cílem byly Jižní Shetlandy, navázal operátor přes 15 000 spojení. Podmínky na Evropu byly velmi špatné. QSL se zasilají přes LU2A, C.C. 100 Suc 28, 1428 Buenos Aires. Jak píše QST 5/82, je S.M.O.M. samostatná enkláva v centru Říma o rozměrech polo-viny, fotbalového hřiště. Z podzemní velké expedice italských amatérů do tohoto místa došly již velmi hezké QSL listky. ● Ostrovy Lampedusa byly v polovině června navštíveny dvěma operátory – IOYKN a IOOCD, kteří vysílali pod svými značkami /IG9. QSL přes Sandro Sugoni, Via di Villa Bonelli 22, 00149 Roma, Italy. ● OK1TA získal diplom 5BDXCC, OK3YDP základní diplom DXCC. ● Z původně velkých nadějí vkládaných do expedice SMOAGD do Pacifiku, zbyly jen dohady o tom, kde se Erik právě nachází – buď nevysílal vůbec, nebo jeho signály do Evropy nepronikly. Je to škoda, neboť měl v plánu velmi atraktivní země, mimo jiné i T31/KH1 – Střední Kiribati a ostrov Phoenix. ● BY1PK se v květnu odmlčela – údajně probíhal intenzivní výcvik operátorů i pro další stanice, kterých se mělo ještě letos ozvat asi deset. ● Od června do 25. září 1982 vysílal z Guayany KA3BUJ/8R1. QSL přes N7YL. OK2QX

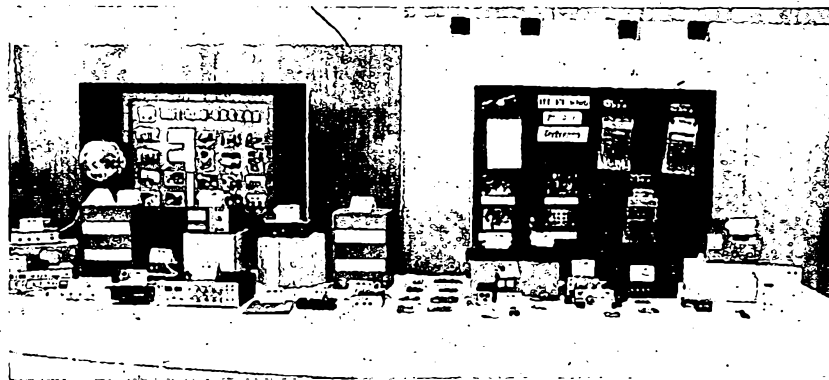
Předpověď podmínek šíření KV na listopad 1982

Letošní předpovědi průběhu zbytku právě probíhajícího jedenáctiletého slunečního cyklu se od loňských liší posuvem předpokládaného minima vpřed o rok až dva – tedy do let 1987 (USA) nebo 1988 (ČSSR – dr. Khivský). Důvodem je výskyt dvou období vysoké sluneční aktivity – na počátku roku 1982, a v červnu až červenci 1982. Charakteristickými rysy pro tuto aktivitu a její důsledky byl výskyt poměrně malého počtu skupin slunečních skvrn, jež však byly značně rozsáhlé a bohaté na energeticky významné erupce (jedna z největších byla pozorována 12. 7. od 09.16 UTC a způsobila Dellingerův jev, vyřadívisí na dlouhé desítky minut z provozu celý rozsah krátkých vln pro libovolný reálný výkon vysílače). Při erupcích docházelo k extrémním zvýšením intenzity slunečního větru, jež vyvolával mohutné absorpce v polární oblasti a silné poruchy magnetického pole Země, a ovšem i polární záře (typický příklad: noc ze 13. na 14. 7., viz rubrika KVV). Zajímavým je letošní výskyt přibližně pětitočkové periodicity, tzn. že k markantnímu zvýšení sluneční aktivity dochází letos vždy po pěti otočkách Slunce. Udrželi se tento chod, můžeme předpokládat podobné jevy v poslední dekádě října a hlavně po značnou část listopadu. I když bude asi úroveň sluneční radiace poněkud menší, než byla v červnu nebo v červenci, její kladný dopad, na podmínky ionosférického šíření bude mnohem větší a projeví se několika situacemi, při nichž výrazně vzroste hodnoty maximálních použitelných kmitočtů. Půjde o období

klidu v magnetosféře (typicky několika-denní) a při troše štěstí i o navazující kladnou fázi geomagnetické poruchy. Nejvýznamnějšími budou tyto situace pro šíření v desetimetrovém pásmu, které se „probudí“ k životu, aby ještě krátce ukázalo, co umí, je-li sluneční radiace dostatečná. Široká otevření pro provoz DX můžeme současně očekávat v pásmu patnáctimetrovém, jež zůstane výjimečně otevřeno i v některých nocích a vícekrát se dobře otevře přes polární oblast do Pacifiku. Nárazová ionizace částicemi slunečního větru hraje velkou roli i při

vzniku některých typů ionosférických vlnovodů, takže bude stát za hlídání i dolní pásma KV; na těch je ale konkrétní předpověď příchodu dobrých podmínek šíření poněkud složitější. Nadějně intervaly pro mezikontinentální šíření nejnižších kmitočtů KV jsou následující: VK na počátku měsíce 21.20 až 22.50, na konci měsíce 20.50 až 21.20, JA na počátku měsíce 21.00 až 21.30, na konci měsíce 21.10 až 21.40. Afrika 00.00 až 03.00, VE 00.30 až 01.30, W 00.30 až 02.00 a 04.00 až 07.00 (nejlépe do W4 a 5) a střední Amerika 01.00 až 02.00 UTC.

OK1HH

V dnech 20. až 23. 5. 1982 se v budově SPŠ strojnické vo Zvolene uskutočnila VI. krajská výstava Hifi-Ama '82. Členovia 14 hifiklubov zo Stredoslovenského kraja vystavovali celkom 200 exponátov. Exponáty ocenené zlatými, červenými a striebornými visačkami budú vystavené v novembri tohto roku na celoštátnej prehliadke Hifi-Ama v Plzni. V súťaži hifiklubov Stredoslovenského kraja zvíťazil hifiklub Zväzarmu Prievidza s 60 exponátmi a 193 bodmi pred hifiklubom Banská Bystrica (36 exp., 106 b.) a hifiklubom Bučina Zvolen (21 exp., 95 b.).

Pavel Sasín

ČETLI JSME

**Škeřík, J.: RECEPTÁŘ PRO ELEKTRO-
TECHNIKA. SNTL - Praha 1982. Vydání
třetí, přepracované. 448 stran. Cena váz.
30 Kčs.**

Technologie, používaná v elektrotechnice, se stejně jako v jiných oborech neobejde bez nejrůznějších chemických prostředků. Receptář obsahuje nejen podrobné předpisy osvědčených prostředků na povrchovou úpravu různých druhů materiálů, receptury na izolační, impregnační, mazací prostředky, nemrznoucí a chladicí směsi apod., ale i potřebné základní údaje o technologickém postupu při jejich využívání.

Chemické prostředky se neustále zdokonalují, jejich sortiment podléhá inovaci, a je tedy třeba hodnotit kladně, že do třetího vydání Receptáře byly zařazeny údaje o nových chemických prostředcích i nové vypracovaných technologických postupech. Protože rozsah knihy nemohl být rozšířen, byl poněkud zúžen sortiment o některé ze starších receptur. Jak uvádí autor v úvodní části knihy, je v ní obsaženo celkem 801 výrobních receptů a technologických předpisů pro přípravu nejrůznějších pomocných chemických látek, používaných převážně v elektrotechnice. Přesnější představu o obsahu lze získat ze souhrnu názvů 21 kapitol, do nichž je obsah receptáře rozdělen: Prostředky pro základní čištění materiálů; Brusné a leštící prostředky na různé materiály; Kalici, cementační a nitridační prostředky; Chemické pokovování; Galvanické pokovování; Pájecí a svařovací prostředky; Prostředky pro označování a razítkování různých druhů materiálů; Moderní materiály pro lepení, tmelení a zalévání; Lepidla a tmely pro speciální použití; Vakuové tuky, vosky a tmely; Mazací prostředky pro různé účely

a na různé materiály; Nátěrové hmoty; Konzervační a antikorozi prostředky; Impregnační prostředky proti vodě, chemickým a povětrnostním vlivům; Elektroimpregnační a izolační látky; Čističí a ochranné látky na elektrické kontakty; Antistatické látky; Sušící látky pro různé materiály; Chladicí a nemrznoucí směsi; Roztoky vytvářející požadovanou vlhkost; Plošné spoje. V publikaci je rovněž uveden seznam doplňující literatury s asi padesáti tituly.

Receptář je určen především pro pracovníky v průmyslu a může být samozřejmě využit i v jiných oborech než v elektrotechnice; velmi užitečný může být např. i pro školy s polytechnickou výchovou, svazarmovské kluby i jednotlivé radioamatéry, pro něž však budou v některých případech potřebné chemické látky pravděpodobně nedostupné.

JB

Radio (SSSR), č. 7/1982

Zvláštnosti spojení přes umělé družice – Generátor signálů Morseova kódu – Kanal-10 pro výuku telegrafistů – Přijímač pro ROB (2) – Vysílač rádiového majáku – Jednoduchý telegrafní vysílač – Zlepšení televizních her – Rozhlasový přijímač pro pásmo VKV s 10 – Milivoltmetr a Q-metr – Členářská anketa časopisu Radio – Měřič energie k fotoblesku – Teploměr s lineární stupnicí – Pětípásmový aktivní nízkofrekvenční filtr – Blok ochrany výkonového nízkofrekvenčního zesilovače – Zdokonalení reproduktorů 3GD-31-1300 – Pseudostereofonní doplněk – Elektronika ve hře Zarnica – Přijímač s přímým směřováním pro ROB – Údaje několikamístných displejů LED.

Funkamateu (NDR), č. 7/1982

Televizní servisní generátor – Zlepšení kazetového přístroje typu 6001.04 – Použití OZ v nízkofrekvenční technice – Teplotně stabilní zdroj konstantního proudu – Světelná závora, reagující na směr pohybu – Žádný strach z decibelů – Stavební prvky mikropočítačů – Zlepšení přístroje Stern R 160 – Logická zkoušečka – Osmimístná multiplexní zobrazovací jednotka s automatickou regulací jasu – Automatické řízení jasu pro digitální hodiny TTL – Měníč pro napájení síťového blesku Minilux – Napájení Yagiho antén – Vazba tranzistoru s laděným obvodem – „Nekonečná“ kazeta pro radioamatéry – INCON, nový stavební prvek elektroniky – Ztrojovač kmitočtu pro pásmo 70 cm jako doplněk k UFS 601 – Co je šíření pomocí sporadické vrstvy E_s? – Zkoušečka pro číslicové obvody – Jednoduchá zkoušečka tranzistorů bipolárních a řízených polem – Radioamatérský diplom Y2-QTH.

Radio (SSSR), č. 6/1982

Určování výchozích údajů pro spojení přes umělé družice – Světelné tablo – Kanal-10, pomůcka k výuce radioamatérského provozu – Přijímač pro ROB – Krystalové filtry s proměnnou šířkou propustného pásma – Zapojení k vytváření signálů SSB – Automatický vypínač televizoru – Generátor mříží – Využití kalkulátorů – Vytváření prostorového dojmu zvuku u gramofonového přístroje Sirius-315-PANO – Stereodekodér s přepínáním kanálů – Zařízení k automatickému diktování textu – Doplněk k barevné hudbě – Jakostní gramofonové šasi O-EPU-82SK – Nízkofrekvenční zesilovač ke kytarě – Jednoduchá zkoušečka – Přijímač s přímým zesílením s logickým IO, s OZ, s pevným laděním tří stanic – Přístroj, signalizující zvuk – Všeobecný generátor impulsů – Dolby C, nový systém potlačování šumu – Údaje v tranzistoru KT123 – Optoelektrické členy OEP-9 až OEP-14 – Fotoodpory SF2-6.

A/10
R2

Amatérské ADI

Radio, Fernsehen, Elektronik (NDR), č. 7/1982

Integrované obvody pro mikro počítačové systémy TESLA – Disassembler pro systémy s IO U880 – Určení vysokofrekvenčních parametrů integrovaných bipolárních tranzistorů – Analogová dělička s velkým rozsahem dynamiky – Použití operačních zesilovačů ve spolupráci s měřicími můstky – Operační zesilovač s děličkou napětí ve zpětnovazební větvi – Kompenzace nesymetrie vstupů u operačního zesilovače IO B080 typu BiFET – Konstrukce, charakteristické hodnoty a použití elektromagnetických zpožďovacích modulů – Obvody uveřejněné v časopisu RFE (7) – Informace o polovodičových součástkách (186) – Měřicí přístroje (75) – Pro servis – Digitální televize? – Zkušební stůl barevných televizním přijímačem Sanyo CTP 6358 – Použití segmentovek pro alfanumerické zobrazení znaků – Zařízení k měření a kontrole amplitud signálů s nízkými kmitočty – Nastavitelný elektronický spínací termometr – Elektronický několikarozsahový měřicí přístroj – Digitální detektor sklonu – Nulový vypínač.

Radio, Fernsehen, Elektronik (NDR), č. 8/1982

Co je mikroelektronika? – Spektrometr 20050, měřící záření s mikro počítačem – Určení analogových parametrů pomocí šumivých signálů – Nové sovětské měřicí přístroje – Generátor s pamětí a volitelným průběhem – Diskriminátor k měření vzdálenosti družic – Měřicí přístroj k určení váhové funkce lineárních čtyřpólů – Rozšíření paměti a příklad programování elektronické krokovací soustavy – Spojení souřadnicového zapisovače Endim 620.02 s počítačem – Výběr tranzistorových párů – Problémy a výsledky pokusné výroby tranzistorů s přechodovým hradlem – Obvody uveřejněné v RFE (8) – Pro servis – Použití napěťově řízeného oscilátoru HIO 81-13 – Senzorové jednotky (1) – Rozšíření televizních her BSS 01 – Diskuse: měřící otáček do auta – Elektronické zapalování pro benzínové motory –

Laditelná zpožďovací stavebnicová jednotka – Mezinárodní veletrh Brno 1982 – Regulator teploty s velkou hysteresí.

Radioelektronik (PLR), č. 2/1982

Z domova i ze zahraničí – Tranzistorový nf zesilovač 150 W – Systém Dolby C – Potlačovač šumu Super-D – FLL, nový způsob regulace kmitočtu – Krystalový generátor 50 Hz – Zpožděné vypínání osvětlení v automobilu – Digitální hodiny s IO MM5316 – Přenosný televizní přijímač Neptun 150 – Monolitický stabilizátor napětí MA7805 – Regenerace baterií – Signalizace poruchy světel v automobilu.

Radioelektronik (PLR), č. 3/1982

Z domova i ze světa – Dynamika – Zařízení k vytváření zvukových efektů – Stereofonní korektor kmitočtové charakteristiky – Rozhlasové přijímače s budíkem – Generátor funkcí s IO ICL8038 – IO L200 a jeho použití – Přenosný rozhlasový přijímač LENA – Zesilovač do campingového přívěsu – IO UCY74123N – Automatické přepínání zdroje pro osvětlení u jízdního kola – Převodník napětí/kmitočet – Zvuková signalizace zapnutých světel v automobilu – Tyristorový regulátor teploty s výkonem do 3 kW – Stabilizátor napětí – Zkreslení TIM v praxi.

Radio-amater (Jug.), č. 7-8/1982

Transvertor pro pásmo 432 MHz – Měřicí kapacity s přesností do 1 % – Všestranný nabíječ baterií – Proč se používá zámorí síťový kmitočet 60 Hz? – Logická sonda – Yagi pro 144 MHz – VOX s jedním IO – Posuzování parametrů přijímacích systémů měřením signálů kosmických zdrojů ráiových vln – Stabilizovaný usměrňovač – Elektrický zámek – Co je filtr? – Jednoduchý nf oscilátor – Multivibrátor pro

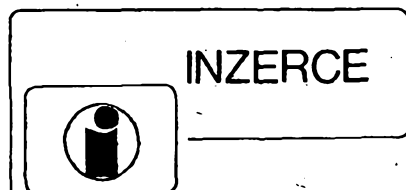
domovní zvonek – Časovač – Bzučák – Příloha: Číslicová elektronika – Automatické ovládání ohříváče skla v automobilu – „Kruhovité“ oscilogramy – Elektronické řízení provozních podmínek automobilových motorů – Předzesilovač pro 144 MHz s tranzistorem VFET – Senzorový přepínač – Sada skříněk na elektronické přístroje firmy Iskra – Regenerace malých akumulátorů NiCd.

Radio, televizija, elektronika (BLR), č. 6/1982

Závod Elektroakustika v Michailgradu – Vocoder, analyzátor lidského hlasu, hudební nástroj a efektové zařízení – Všeobecné vlastnosti a parametry tunerů UKV – Nový princip realizace zvukového kanálu v TV přijímači – Experimentální výsledky se zesilovači třídy BC – Jakostní zesilovače, pracující s velkou účinností – Kazetový magnetofon M536SD Hi-Fi „Finezia“ – Měření napětí a kmitočtu signálů – Zdroj stabilizovaného symetrického napětí – Stabilizovaný zdroj záporného napětí s $\mu A741$ – Systém značení IO, používaný firmou AEG-Telefunken – Porovnávací tabulka některých sovětských a bulharských polovodičových součástek.

ELO (SRN), č. 8/1982

Technické aktuality – Hi-Fi + Video: Jak se vyrábějí videodesky, Test gramofonu Telefunken RS 220 CX, Potlačení šumu u gramofonových desk – Modulový mikroprocesorový program ELO – Počítákový systém Microtronik 2090 – Elektronika šetří energii – „Energiebox“, zdroj elektrické a tepelné energie – Programové řízení topení s mikro počítačem – Zkoušečka výkonu – Hodinový IO MSM5832 – Elektronické řízení provozu modelové železnice (4) – Součástky pro elektroniku (8), fotoodpory – Co je elektronika? (19) – 22 x 3 1/2 (vlastnosti 22 typů multimetrů) – Tipy pro posluchače rozhlasu.

Inzerce přijímá Vydavatelství Naše vojsko, inzertní oddělení (inzerce AR), Vladislavova 26, 113 66 Praha 1, tel. 26 06 51-9, linka 294. Uzávěrka tohoto čísla byla dne 24. 8. 1982, do kdy jsme museli obdržet úhradu za inzerát. Neopomeňte uvést prodejní cenu, jinak inzerát neuveřejníme! Text inzerátu pište na stroji nebo hůlkovým písmem, aby se předešlo chybám vznikajícím z nečitelnosti předlohy.

PRODEJ

Kvadradekodér se zesilovačem zadních kanálů AZQ100 TESLA, nepoužitý v orig. balení za 50 % ceny (17500), gramofonový NC410 Hi-fi, velmi dobrý stav (16000). M. Vostřez, Provaznická 9, 110 00 Praha 1.

Špič. receiver Pioneer SX838, citl. 1,2 μV na FM, ostatní parametry 100 dB, 2 x 70 W, zkresl. 0,01 %, možnost připoj. 3 magnetof., Dolby syst. apod. (15 000), špič. nový kazet. Tape deck Technics RS-M280, 3 motory – 1 Quartz, 3 hlavy, plná kalibrace, digit. počítadlo, 20–22 000 Hz/Metal (24 000), nový zesil. Sony TA-F35, 2 x 40 W sin. zkresl. 0,01 % (9000), kazetový tape deck Aiwa M-700, těsně po záruce, 2 motory, 3 hlavy (11 500). Emil Kalivoda, Masná 19, 110 00 Praha-1, tel. 23 16 896.

40322 (160), BFX (35), AF239S (35), BAY73 (25),

BCY59 (15), BF900 (95), BD243B, BD244B (90, 90), 4072 (50), MM74C00 (50) a drobný materiál. Miloš Hejzlar, Dostojevského 4395, 430 01 Chomutov.

Tel. hry Intel z dovozu, 10 her + variace, osazené IO AY-3-8610 (18000). S. Halviger, Leninova 1229, 500 02 Hradec Králové II.

MZH115, 145, 165, 185, MZJ, MZK (40 % ŠMC),

MASS60A, 562, 1008, KC, KFY, TR (50 %), různé

diody, tranzistory, relátka, zoznam proti známke.

Stanislav Tomek, 906 32 Jablonka 223.

Rad. zes. Prometheus-2 x 20 W, SV, KV, VKV, OIRT

– CCIR (7500), TG 120 Hi-fi (1500), s ton. hlav.: Dual

CDS 660 (200) + jehly Dual DN8 Duplo 2 x 15 μm

(600) + DN85 Diamond (350), komplet za (2500), výb.

stav., ant. předzes. CCIR (196), ART481 (a 150),

ARN5408 (a 115). Vladimír Pavla, Leninova 1, 795 01

Rýmařov.

TI59 (15 000). S. Mikulka, Hůrka 1040, 278 01 Kralupy n. V.

Číslicový voltmetr podle AR A 5/78 (1500), případně

výměním za IO AY-3-8550, 3 ks. Václav Kadlčík,

Pokorného 1554, 708 00 Ostrava-Poruba.

Reproduktory ARO835, ARO667, ART481 s trafo

(250, 30, 170), vše 2 x, koupím přesné odpory,

NE555. Josef Jestřábík, Zahradní 859, 686 06 Uher-

ské Hradiště.

ICL7106 (a 900), SFE 10,7 MA (a 50), koupím toroidy

$\varnothing 4/2,4$ mm x 16 mm z feritu NO5. Michal Návrat, ul.

prof. J. Soupalá 1608, 708 00 Ostrava 8-Poruba.

Zosilňovač 2 x 110 W sin. Hi-fi, dobrý cca (4500).

Milan Medzihracký, 1. mája 32, 031 01 Liptovský

Mikuláš.

Barevnou hudbu 5 x 600 W/220 V (800), olejový

elektrický radiátor s termostatem E0600 (1200). VI.

Žižka, Budišovská 854, 749 01 Vítkov.

RV12P2000 nebo výměním za el. motor 220 V/220 W

– 1400 ot. Josef Čermák, 696 31 Bukovany 74

u Hodonína.

LED 1,7 x 4,7 mm č. z, ž (15), LED $\varnothing 3$ mm, č. z, ž

(13). LED čísla č. 8 mm. 13 mm (119, 159). MC1310P.

SFE 10,7 (120, 80). ICL7107, s displ. 13 mm (890, 1290). ICM7216A, 7217A (1490, 1090). ICL8038, STK050, 070 (390, 1290, 1590), MM5314, 5316 (390, 490), BF900, 981, BFX89, BFX90, BFW30, BB204 (150, 200, 100, 120, 200, 50), sokl DIL24, 28, 40 (30, 35, 50), jednotl. IC kont. (0,75), Z80CPU, RAM2114, 4116, EPROM2708, 2758 (1490, 1290, 1390, 1290, 1490). Pisemné. VI. Němec, V Horní stromce 1, 130 00 Praha 3.

Zes. 2 x 6 W, 2 ks repro (600, 400), KT784 (100),

74153, 74154, 74155 (70, 90, 80), 74192, 193 (65, 70),

7442, 7490, 7493, MASS60, 723 (40), 7447, D195 (60,

35), KCZ 58, KFW17A (45, 150), MAA550 (6), R, C, X-

468 kHz a 1312,5 kHz. Kúpim AY, MP40 100 μA , mer.

přistr., LED ž. z 2 x 25 kV, AR 8/81, 4/80 B. M.

Onřejkov, 059 84 Vyšné Hągy.

3 1/2 místné měřidlo DPM2 (1600) – dle ARB 4/81.

R. Špaček, Turmaňanova 13, 621 00 Brno.

Hi-fi zesilovač Texan 2 x 25 W, rozměry a vzhled

jako tuner T632 A (2300). Petr Dohnal, Fibichova 28,

405 02 Děčín 6.

Digitrony 1020 (30), Z5660M (40), známékovy

Z5670 (50), KZZ82, 8,8 V (400), UCY7483 (100),

Cuprex. 23 x 30 (70), jazýčkové, Lun – relé 24 V (30,

30), přesný zdroj ± 15 V nap. napětí 180–250 V,

(500), KC, KF, KFY, KSY, KT, KD, KU, GC, OC, MAA,

MBA, MH, KZ, KZZ, NZ, KA, GY (za 60 % ŠMC)

a další rádiomateriál. Seznam zašlu. Jen pisemné. D.

Pokusová, J. Fučíka 25, 746 01 Opava.

Program. kalk. TI57 v záruce (2150), RC soupr. Mod.

Digi s kompl. lodí 8 x Saft 2 Ah, nabíječ + mnoho

dalsích dílů. Výhodné pro začátečníka. Končí (4000).

S. Novák, Zápotockého 1737/2, 256 01

Benešov.

Různé čísl. IO (10–80), 7segm. display (70), vt výkon.

tranzistory, FET tranzistory, vt FET tr. (30–150) a jiné.

Ing. P. Kubát, Topolová 14, 106 00 Praha 10.

Elektronky 6F32–36, 6CC41–42, EF80, PL82, ECC82

i jiné typy ks (10–20). V. Novotný, Sándorova 1398,

273 09 Kladno 7.

Diody 150 A/900 V (300), tranzistory KUY12 (1/2 MC), Jaroslav Bolina, Rudé armády 240, 252 66 Libčice n. Vlt.

1 ks ICL7106 (900), 1 ks CD4040 (60), 1 ks 2716 paměť EPROM (3600), 1 ks 2114 (600), 1 ks Z80 CPU (2600), 1 ks 4511 (80), 1 ks MM5316 (450), 1 ks krystal 3,2768 (150). Klauďa Tobišková, Roubalova 25, 602 00 Brno.

Prop. amatérsku síť 2 + 1, 2 ks serva Futaba + nabíječ Multiplex (3200). D. Džurák, K. Marxa 5, 900 28 Ivanka p. D.

Civk. mgf. Révox A77 + komplet. servis. dokumentaci, dobrý stav (18 500). M. Hurta, Kopaniny 11, 709 00 Ostrava-Mar. Hory.

Stereorádío Leningrad 006, DV, SV2x, KV5x, VKV-OIRT, 3 předvolby na VKV (2800). J. Mareš, Udolní 157, 563 01 Lanškroun.

Hi-fi zesil. Texan, 2x 35 W, fyz. regulace, čtyři vstupy, nový (1800), gramo NC440 (2800). Jiří Pilčík, Zápotočského 697, 757 00 Val. Mezirčiči.

Univerzální konvertor VKV pro převod pásma CCIR na OIRT nebo naopak, není nutný zásah do přijímače (150). Vítězslav Pantlík, Kármikova 14, 621 00 Brno.

Magnetofon B90 (2000) v bezvadném stavu. M. Vacarda, Sobotečská 837, 511 01 Turnov.

Generátor signálů s OZ, malý tov. osciloskop (1400), stereodígent v chodu (1200), Fuzz Distortion kop. s orig. souč. (600), dozvuč Schaller Echo Machine 2000 (5000), Echolana II (2000). M. Hochman, Krčín 45, 549 02 Nové Město n. Met.

Celestion G12/100 CE (4500), muzik 130 (2350), 2 ks reprodukcí každá 4A00667 (200), varhany amat. výr. (2900), koupím větší množství KC507-9, levně: klaviaturu na varhany, 4 oktávy. G. Thurzo, 763 21 Slavičín 389.

Vo velmi dobrém stavu gramo Technics SL3300 (5500), TW40 (1500). Ernest Loja, ul. Sov. armády 108/8, 052 01 Spišská Nová Ves.

Kvalitní zesilovač - 120 W, indikátor výbušení LED, ochrana proti zkratu (2100), Super Hi-fi CN510-cassette deck, Dolby NR, FeO, CrO, FeCr (4500), Jan Hrubý, Českolipská 40, 190 00 Praha 9, tel. 88 58 34.

IO AY-3-8500, μ A741, 748 (420, 40, 40), AF239S, AF239 (40, 35), M. Vrba, Berkova 46, 612 00 Brno.

Zcela nový nepoužitý měř. přístroj UNI10, NDR (1590). Ing. Miloš Silný, 1. máje 1353, 756 61 Rožnov p. Radb.

Tuner TESLA 632A v dobrém stavu (2000), koupím tuner TESLA 3603 v dobrém stavu. Josef Maráček, Zahradní 688, 738 02 Frydek-Místek.

TESLA generátor nf - 30 kHz tř. př. 0,1 %, 6més. p. záruka, osob. předání za (50 % VC), ihned. Batek, 9. května 31, 390 00 Tábor.

Měřicí přístroje kvalitní univ. UIR i C 6més. p. záruka, po objed. + fr. obálka za (SMC). Batek, 9. května 31, 390 00 Tábor.

Osciloskopická obrazovka, desky s plošnými spoji, trať, literatura, různé radioamatérské součástky, přístroje a starý televizor, rádioako za (800). Vhodné pro začínající radioamatéry. Ivan Šlevka, Žukovova 35, 851 01 Bratislava.

Multimetr DMM1000, stereozesilovač Z10W multimetr (3000), stereozes. (900). F. Macháč, Švermova 520, 784 01 Litovel.

Am. prop. súpr.: vys. 2 + prij. 4kan. bez serv. (2000), TI-58 (9000). M. Bárboriak, VI. Clementisa B/5, 050 01 Revúca.

Bas. repro ARN6804, 664 nové (100), 4 ks. Ing. P. Povolný, Pod lipami 25, 130 00 Praha 3.

ICM7106 (1100), MM5316 (450), AY-3-8500 (550), NE555 (60), J. Kniha, V ráji 1622, 274 01 Slaný.

Sinclair ZX81 (8000), Vlad. Šmejkal, E. Barši 7, 713 00 Brno 14.

ICL7107 + LED (1500), 555 (60), LED Ø 3,5 (15), mgf

Maják 203 nebo výměním za jiné. P. Dikán, Na pahorku 4, 101 00 Praha 10.

LED Ø 3,5 ž, z, ž, 555, ICL7107 (15, 60, 1300), mag. B100 (1500), B42, B5 (400), stroboskop, světelný had (1100, 2500). P. Zach, U Jedličkové ústavu 1, 140 00 Praha 4.

U4323 (400), WQB71, 73 (80, 50), MDA2020 (150), koup. ARA 73-75, ARB 76-78, kompl. Miroslav Pačes, 281 66 Jevany 180.

T159 (10 000) + 80 štitků (1000). Jav. J. Velenský, Nová 1397/18, 400 03 Ústí n. L.

Prometheus (3900), zes. 2x 20 W, 2x 50 W, 2x

100 W (1500, 2500, 3300), A273, A274, A290, A277, STK077, SFE10,7 (150, 150, 100, 120, 500, 50), T159, (12 000), ant. zes. FM CCIR s MOSFET (280), koupím BFR, Miloš Červinka, 281 63 Kostelec n. Č. l. 903.

Osazenou desku Tv her pro AY-3-8500 bez IO včetně skřínky (400), výbojky 125 W (120), reproduktory AR0667 1 ks (50), transformátor 220/120 V, 160 W (80), Petr Zinke, Havířovská 428, 199 00 Praha 9-Letňany.

Osciloskop sov. výr., nový nepoužitý, rozsah do 5 MHz a 300 V (2000). Z. Koriček, Sídl. Košík, VI. Janka 1090, 101 00 Praha 10.

Novou 70R20 + kryt + sold (200), ICL7107 (1000). Václav Šešina, Středohorská 709, 251 61 Praha 10-Uhřetěves.

Vi tranz. AF239, BFX81, BFY90, BFW30, BFR90, BFR91 (60, 90, 100, 110, 180, 190), vše nepouž. různé ant. předzes., výhybky atd. T. Skřivan, Karasovská 5, 160 00 Praha 6.

RAM 4x 1 K, MM2114N (600). Ivo Harušťák, Olivova 5, 110 00 Praha 1, tel. 22 21 00.

Osciloskop Křizík T531 (1350), dvoupáprkový osciloskop RFT OG 2-6/52 (850), kmitočtový modulátor BM240 (450), tónový generátor, milivoltmetr a měřič zkreslení Clamann-Grannert (250, 250, 150), navijčka civek (400), ruční vřtačka 12 V do auta (500), multimetr III VEB (950), Unimet (450), KV adaptér Grundig KVV1000 (900), 20 ks různých měřidel (20-150), seznam zašlu proti známce. Ing. St. Kohoušek, Na dolinách 1, 147 00 Praha 4.

Bar. Tv Zanussi 26ZT532, Pal/Secam, uhl. 66 cm, dalk. ovl. + bar. tel. hry (26 000), bar. Tv Sileis C401, Secam, uhl. 32 cm, in line (5400). Pavel Sochor, R. Svobodové 103, 669 02 Znojmo.

Stab. zdroj vn NBZZ411 (1200), 0,4-1,8 kV. Jiří Palina, 503 26 Osice 35.

Receiver Sherwood S7010, SV, VKV, 2x 35 W sin (4500), 3pásmové reproboxy ITT 40/70 W, 28 až 22 000 Hz, 4 Q, 40 ft, čer. koženka (4400). Jiří Jedlička, Obětí nacismu 90, 350 02 Cheb.

IFK120 (80). Ing. D. Polák, Budonného 50, 851 01 Bratislava.

AY-3-8500 (+ 4072 + tištěný spoj) (500), 2 ks ARN6608, nové (100), 2 ks ARV168 (40), 1 ks ARN730 (200), kazet. deck Sanyo RD4300, Dolby, Fe-CrO₂ (5000), stereosluchátka Sanyo 2x 8 Q (500), koupím anténí rotátor, BF900, M. Balous, 561 16 Dolní Libčavý 187.

Magnetofon tape deck Sony TC378 s orig. krytem ferit. hlavy (12 000). Vratislav Dymáček, Štefana Majora 4431, 708 00 Ostrava 8.

Kalk. T158 + programy (4950), mgf M2404S vylepšený (5000), digit. hod. (500). Ing. Jozef Halač, 972 44 Kamenec p. Vtáč. 106.

LED disp. - 9místný HP5082 - 7228 (150), ARA 1, 2, 3, 7/74, 1, 2, 3, 11, 12/75, komplet 76, 2-12/77, 1, 2, 3, 5, 6, 7, 9, 10, 12/78, 1-4, 8-11/79 (3), GS501, 502 (1), GF502, 506 (2), 4NU73 (5), 6NU73 (6); fotoodpor WK65036 (10), WK65037 (4), WK65049 (5), st. elky, trať, RC + 2x TVP na součástky, zdarma. Petr Převorovský, Lidická 338, 252 66 Libčice n. V.

Small. dráty (35), kříž. navij. tov. výr. (1200), plech Al - s 2 mm (1m² - 150), ruz. trať (50-200), měřidla (50-200), traťoplechy i na svář. (kg 7). R. Párys, 543 51 Spindl. Mlýn 18/B.

Hi-fi tuner SABA, 2x 60 W, citl. 1,1 V/30 dB, ultrazvuk dalk. ovl., dokum. Vhodný pro dalk. příjem, výborný stav (9500). M. Svoboda, Vojanova 2, 701 00 Ostrava 1.

OZ741 Díl (29), FZH201, 261 (25), LM348 (20), LED Ø 5 čv. (10), L. Jung, Lomená 17, 617 00 Brno.

Reproduktor Philips - 100 W (1700). Pavel Hamouz, Gotwaldova 517, 431 51 Klášterec n. Ohři.

Radiotechnickou liter. seznam zašlu, AR 1974-79 (30), RK 1965-75 (15), ARB 1976-79 (20), jen celé ročníky. Z. Schindlerová, Brambořiková 6, 106 00 Praha 10.

Sanyo precizní gramo Direct drive posl. model TP1000 (8000), sluch. Pioneer SE305 a Hi-fi kazet. deck Aiwa 1600 - hlavy 10 let (8000). Koupím výbojku blesk. M. Forman, Košíkova 1103, 182 00 Praha 8.

Jap. dig. multím. ME521 - V-AC, DC, kQ (2900), TV volič KTJ-92T, 5 ks, vše (300), špičk. ant. zesil. FM-CCIR, zisk 25 dB, šum 2,5 dB (460), BF981 (100). Dig. stup. dle R. Z. 6/79 (1600). V. gener. tov. výr. 4-250 MHz (1800). Miroslav Mik, Pardubická 794, 251 61 Uhřetěves.

Repro JVC S-55, 40 W, basreflex (2x 2050), mgf Technics 630 T, HPF head, Dolby (6500), gramo NC450 elektronics VM 2102 (3600), integrovaný zes. s indikátorem výk. (2500), náhradní IO MDA2020 a MAA741, kazeta chromdioxid nahrané, 12 ks C60 (150); C90 (180), seznam zašlu. Alois Bittner, 742 21 Kopřivnice 121.

Špičkový komunik. přijímač Grundig Satellit 1400 Professional + sluchátka + anténa G5RV, nové. (10 000). Josef Tesárek, Hošťálkova 36, 160 00 Praha 6, tel. 35 59 504.

Čas. relé 0,3 s - 60 hod./5A, nové (2400) nebo výměním za teleobjektiv Pentacon 4/300 + doplatek. Miroslav Bosanac, 1. máje 19/10, 357 09 Habartov.

LED číslovky TIL704, červené 13 mm se spol. K (150), osciloskop Li 125 sov. tov. výroby (1500). Vladimír Hanuš, Lanského 834, 551 01 Jaroměř.

KOUPE

AY-3-8610 pro Tv hry. Miroslav Klos, Jugoslávská 35, 602 00 Brno.

Krystal 35,8125 MHz. Karel Pintera, Hornoměstská 28, 79501 Rýmařov.

Vrak měřáku U 4312, 4313, 4315, 4327, 4354. Nabídněte písemně. M. Klement, 798 17 Smržice 65.

Sinclair ZX Spectrum. S. Mikulka, Hůrka 1040, 278 01 Kralupy n. Vlt.

CD40106 = 7414, μ A723, μ A740, SAK125, TL489, ML238, UAA180, a různé jiné IO a T, TV obr. 431QQ44, KNIHU TV - technika, techn. dok. k TVP Color 110 a 110 in line, ferit. jádra na sym členy, dráty CuL 0,2-0,4-0,5-0,6-0,8-1 mm, koax. kabel 75 ohm, přesné R - 1 %: 100, 1 k, 10 k, M1, 1M, 10M. Udaťte cenu. L. Szakállos, Konopná 12, 940 01 Nové Zámky.

Vstupný díl VKV2 TESLA 814 alebo AR2/77. Variakapy BB104 (BB204), BA479, 1N4151, hociaký iný rádiomateriál. Ing. A. Bokor, Oblúková 6, 917 00 Trnava.

IO AY-3-8610 a objímky na AY, udeťte cenu. Len písomne. J. Krul, Padlých hrdinov 9, 082 51 Prešov-Solivar.

ST. 6 1967 nebo celý ročník. P. Mixa, 257 41 Týnec n. Sázavou 196.

BUS11 - 14, BUT11, BUW11-19, BUX8-81, 4 ks stejné řady. M. Kakáč, 679 02 Petrovice 153.

Obrazovku 180QQ86 alebo 250QQ86 a nahrávku signálu SSTV pri rychlosti posuvu pásky 9,53 cm/sek. Ján Tvarožek, 020 51 Hoština 1.

Různé feritové jádra NO1, NO5 a pod., můstek RLC498, vstupní jednotku Hi-fi na VKV, IO SO41P, SO42P, dokument na digitální mer. kmitočtu, AR 1977/2 a výměním plochy sekundární drát, izol., na zvrací trať, za různé elektronické materiály. Tibor Zsitva, 943 53 Lúba 112 u Nových Zámků.

Thned 3 ks IO SG1495DA 4 ks IO TDA2030, BD317/318 - 4 páry. Jaroslav Namýslo, Budovatelů 12/820, 735 64 Havířov-Suchá.

Hi-fi cievkový, Ø 18, magnetofon, 3 motory, rychl. min. 4 a 9 bez konc. zos., stereo, zn. Sony, JVC, Recox a pod. D. Kolštröm, 038 52 Sučany.

BFR91, BFR90, 70R20. Vladimír Pleticha, Školní 1541, 432 01 Kadaň.

Kalkulátor Texas Instruments Programmer. L. Rob, Bělohorská 137, 169 00 Praha 6.

BF272, BSX30, SO41P, SO42P, CD4011, CD4015, MC1310P, LM3900, TCA730, TCA740, NE542, TDA1028, TDA1029, SN7413, MF trať toko 7 x 7, černé filtry CFK455H (CFM455H), SFD455D, SFE10, 7MD, trojici SFE10, 7MA, 2MLF 10-11-10, ARB 1/76, L. Svoboda, 267 23 Libomyšl 53.

ZX-81, ICM7226, 8085 a pod., paměť, IO, LED, T, D, R, C, techn. dokument. + literaturu a zahr. časopisy, prepínače, bat. do digit. hod. Uvedte cenu. V. Mujgoš, Čulenová 13, 036 01 Martin.

MDA2020, MAA748, MC1310P, CD4011, LQ, KC, KF, NU, GC, a jiné polov., TP, kondenz., trať, cuprex., přep. a jiné mater. Nabídněte, cena. Ing. J. Zdvorák, 471 25 Jablonné v Podj. 143.

Osci. obr. B10S1 nebo B10S3, IO AY-3-8610, 7400

ELEKTRONIKA PRO VOLNÝ ČAS

TESLA ELTOS oborový podnik, závod Praha, středisko služeb Pardubice a jeho zásilková služba, připravila seznam kompletovaných stavebnic, jejichž realizace naplní zajímavým a plodným způsobem volný čas nejen mládeže, ale i dospělých.

Kompletované stavebnice jsou rozděleny na několik druhů:

A – Konstrukce pro všeobecné hobby, B – pro motoristy, C – pro nízkofrekvenční techniku, D – pro vysokofrekvenční techniku, E – pro měřicí techniku.

V tomto inzerátu vás seznamujeme s některými stavebnicemi pro všeobecné hobby. U každé stavebnice uvádíme tuto legendu: + pro začínající amatéry, ++ pro pokročilé, X v současné době kompletované stavebnice.

1. Stereofonní zesilovač 464 B + X

Kčs 202,70 AR-B4/76

Zesilovač jednoduchého provedení s výkonem 2×3 W bez korekčních členů a síťového transformátoru.

2. Monofonní zesilovač 464 B + X AR-B4/76

Kčs 113,70

Poloviční část zesilovače 464 B.

3. Stereofonní zesilovač Z-10 W ++ X

Kčs 453,- AR-A5/77

Kvalitní stereofonní zesilovač 2×5 W ke gramofonu a magnetofonu na bázi nejmodernějších integrovaných obvodů MBA810AS.

3/a včetně síťového transformátoru Kčs 506,-

3/b včetně síťového transformátoru a příst. skříňky Kčs 641,-

4. Stereofonní zesilovač TEXAN 2×20 až 70 W ++ X

Kčs 1743,- AR-B3/78

Moderní zapojení zesilovače s využitím ope-

račních zesilovačů. Najde uplatnění jak v bytovém interiéru, tak v profesionálním použití.

4/a včetně síťového transformátoru Kčs 1858,-

5. Stereofonní zesilovač 2×12 W ++ X

Kčs 1023,65 AR-A1/79

Stereofonní zesilovač výkonnější verze pro gramofon, magnetofon a přijímač.

5/a včetně síťového transformátoru Kčs 1076,65

6. Hlasitý telefon + X

Kčs 60,90 AR-A9/79

Zařízení určeno k nejrůznějším příležitostem. Poslech reproduktorem, napájení i signál po dvoudrátovém vedení (bez repro). Při zhotovení dvou zesilovačů můžete propojit telefonů navzájem. Konstrukce ze soutěže STTM.

6/a včetně reproduktoru a mikrofonní vložky Kčs 130,90

7. Předzesilovač pro magnetodynamickou přenosku + X

Kčs 112,- AR-B4/80

Dvoutranzistorový předzesilovač nutný ke každému gramofonu s magnetodynamickou přenoskou.

8. Stereofonní Hi-Fi zesilovač Zetawatt 2×15 W ++ X

Kčs 1150,50 AR-A1/80

Konstrukce zesilovače špičkové kvality. V konstrukci jsou použity moderní integrované obvody MDA 2020, umožňující minimální rozměry zesilovače. Na zesilovači není třeba nic nastavovat.

8/a včetně síťového transformátoru Kčs 1265,50

8/b včetně síťového transformátoru a přístrojové skříňky Kčs 1400,50

Objednávky zasílejte na adresu:
TESLA ELTOS, zásilková služba
a kompletace stavebnic,
Palackého 580, 530 02 Pardubice.
Telefon: 266 41

a KF521. Uveďte cenu. F. Hudeček, Na Libuši 637, 391 65 Bechyně.

AY-3-8710 a jiné IO na tel. hry popř. tovární tel. hry Gimini a pod., CD4011, MHB4032, odpory, TR161-162, tantal. kond., sluchátko ALS200, toroidy, tlumič-ka pro allanumerickou klávesnici WK55928, WN55900 a pod. nebo celou klávesnici. Milan Burian, Jana Schwarze 27, 664 91 Ivančice.

Dekodér Pal-Secam a AY-3-8610. Cenu respektuji. J. Sedláček, Krausova 3, 618 00 Brno.

Kompletní tranzistory BDW51-BDW52, diody 1N4148, IO MDA2020 + objímky, TDA220, TDA280, UAA180, dvoupaprsk. oscil., lon. gen., nř. mV-metr, nabídněte množství a cenu. M. Hochman, Krčín 45, 549 02 Nové Město n. Met.

Konvertor VKV (CCIR do OIRT), anténní předzesilovač ZK0 41/21, kanál. Kvalitní Svob. Libor Tomis, PS 51/E. 960 56 Zvolen.

MM5312, 14, 16, MH, KC510, MAA, UAA LQ410, DL747, -krytal 100 kHz, Vilém Kučera, 435 22 Braňany 141.

Radiový konstruktér, roč. 1965, 1966 i nekompletní. J. Zelený, F. Hajdy 26, 705 00 Ostrava.

Obrazovku 7QR20, předepsané hodnoty. Richard Mičan, Relichova 348/7, 143 00 Praha 4-Modřany.

Elektronku DAH50, nabízím třista Kčs za kus. V. Olmr, Čs. armády 34, 160 00 Praha 6.

Větší množství KC508. A. Livers, K přejezdu 183, 196 00 Praha 9-Čakovice.

Stereoradiomagnetofon Grundig C9000. Spěchá, uveďte cenu. M. Voděrková, 544 64 Kocbeře 118.

IO MH74S00 (SN), tr. BC177, 178, 179. Šrédli, Kollárova 1272/19, 363 01 Ostrov.

ARA 74, 75, 1, 2, 4, 5/76, ARB 1-5/76, 4/80, ST 75-79, 7, 8, 9, 12/80, 1, 8/81, ročenky ST 70-80. J. Vydra, Lomonosova 24, 949 01 Nitra.

Starší magnetofon B4 nebo B100 a barevný televizor Elektronika C430 nebo Šileis C401, i nehrací,

ale u TV s dobrou obrazovkou. P. Soukup, Primátor-ská 41, 180 00 Praha 8.

Elektronky ABL1, EBL1, AZ1, AZ4 a časopis Amatérské radio, červeně č. 2 ročník 31, 1982. Ivan Kováčik, Kunešad IV. 22, 062 01 Starý Smokovec.

AY-3-8610, AY-3-8710, CD4011, CD4013, AF139, BFW30, BF357, WK65037, perlič. termistory: P. Novotný, Nerudova 1227, 589 01 Třešť.

Přijímač řady Dolly na součástky s nepoš. skříňkou a nosníkem fer. antény. J. Linhart, Dětrichov 27, 783 81 Střelice.

MC1310P, TDA1578, trojici 10,7 MA, tantal. kond., LED displej 3 1/2 místy, kostičky, s kryty a ferit. mater., izostaty, dále IO řady MM, MAA, MH, SN, μ A, NE, ICL, UAA, AY, tranz. KD607/617, 3N187, 40673, BFX, BFY, BFR, BFS, BFW, KC, KF, diody KA, KY, KZZ, LED i hranaté, a jiné. Uveďte cenu. V. Mařík, Jiráskova 143, 398 11 Protivín.

Sovětské číslovky MB-12 do stolních číslicových hodin Elektronika, nutné potřebují 2 ks. Ing. Josef Knický, U struhy 1215/III, 290 01 Poděbrady.

Filtry SFD455D, CFK455H, obvody CD4015, SN74LS164, mř. trať černé barvy. P. Kučera, 439 02 Louny - Citoliby 58.

ARZ369, otoč. přepínače, ferit. hrnek ϕ 26 H12. J. Bouda, Brodského 1674, 149 00 Praha 4-Chodov.

Ant. rotátor s dálk. ovl. i amatér. výr. Prodám B56 na souč. (300). Jan Benák, Braunova 1, 150 00 Praha 5, tel. 54 39 784.

TESLA 2MLF10-11-10 - 1 ks, IO NE555, 1 ks, MC1310P, 1 ks piezokeramické filtry SFE 10,7 MD 2 ks. Udejte cenu. L. Dušek, Plešivec 283, 381 01 Český Krumlov.

KV přijímač, rozsah 2-30 MHz, přesné odečítání frekv. minim. po 5 kHz, A1 + SSB není podmínkou. Přesnost, kvalita. Knihy radioamatérský provoz, WRTVH81, příp. 82. L. Stejskal, Jiráskova 774, 357 35 Chodov.

Anténní zesil., 24 kanál CCIR, vstup 300 Ω , výstup 75 Ω , co nejmenší šum. číslo. U napáj. 14 V. František Benk, Bezručova 3, 789 01 Zábřeh.

2x ARV3608, 2x ARN668, 2x TCA740, NF a ss milivoltmetr, ploš. spoj. TEXAN i osaz. bez konc.

zesil., měřidla, 100 μ A, 1 mW, 600 Ω , a DHR8 - 200 μ A, 4x EL34. Vladimír Pavla, Leninova 1, 795 01 Rýmařov.

VÝMĚNA

Z80 PUD1 za nov. kalk. s adapt. Funkce. Jiří Liskovec, Kotořská 1572, 140 00 Praha 4.

Obrazovku 10J043M se dvěma systémy, ϕ 100, délka 400, sym. vych., nepoužitou za jakoukoli menší, jednoduchou, se symetrickým vychylováním. Robin Forejt, Bezručova 4253, 430 01 Chomutov.

Rádiomag. Crown 435 za IO, MP a iný rádiomat. Miroslav Ondřejkov, 059 84 Vysně Hány.

Stab. zdroj vn NBZ411 za TV hry. Václav Hamáček, Těchlovice 73, 503 22 Libčany.

Nepoužitou B13S8 za B7S2 (201, 3, 4, 401), a doplatek, popř. prodám (2500). Josef Matějka, Sedláčkova 433, 530 09 Pardubice.

Sony TC378 za kazetový EL7 nebo jiný 3hlav. špičkový typ. Doplatím, koupím, prodám (10 000). Š. Kvak, Zápotockého 20/17, 357 31 Horní Slavkov.

RŮZNÉ

Kdo zhotoví tištěné spoje větších rozměrů (60 x 10 cm), kupřítit a negativ dodám. Jaroslav Namyslo, Budovatelská 654/1, 038 502 Sučany.

Kto nastaví nahrávání v magnet. Phillips N4417. D. Kolář, Budovatelská 654/1, 038 502 Sučany.

Kdo zapůjčí k okopírování schéma kazetového radiomagnetofonu JVC RC646L. Ing. F. Rychtářik, Větrná 54, 370 05 Č. Budějovice.

Majitelům zesilovačů TESLA, ASO500, 510, 600, 300, AZK180 a koncových st. tranzistor. ústředn. nabízím úpravu, která odstraní veškeré rušivé jevy: kmitání, rušení, zkreslení, lupání v reproduktorech při zapnutí a vypnutí zesil. Úpravou se zlepši parametry, spolehlivost, vhodné pro hudební soubory a pod. Václav Linhart, Prior zvukotechnika; Farského 4732, 430 01 Chomutov.